

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Phys. m. 192.

AUS FEUER UND WÄSSER GERETTET
BEIM GROSSEN BRANDE DER
BAYERISCHEN STAATSBIBLIOTHEK
IM MÄRZ DES KRIEGSJAHRES 1943

J. STIEGLITZ

Phys. m. 1937

<36619847460013

S

<36619847460013

Bayer. Staatsbibliothek

Ch. 1329.

~~Philos. Thol. Nat.
Magia. 1128.~~

R

B E N E D I C T I
P E R E R I I
SOCIET. IESV

De

M A G I A,
D E O B S E R-
VATIONE SOMNIO-
R V M E T D E D I V I N A-
T I O N E A S T R O L O G I C A

Libri Tres.

*ADVERSVS FALLACES, ET
superstitiosas artes.*

1 6

1 2

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud Ioannem Gymnicum sub Monoceroto.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

CAMILLO
 CAIETANO P.A.
 TRIARCHÆ ALE.
 XANDRING.

B E N E D I -
 CTVS PERERIVS

S. D.

SRIA SVNT GE-
 nerarerum, CAMIL-
 LE Patriarcha illu-
 strissime, in quarum
 studio & obserua-
 ne mortalium animi vesana quadam
 libidine vel potius rabie nescendi qua
 futura sunt, fœdis & noxiis illuduntur
 fallaciis, atque impiis erroribus illigan-
 tur: Somnia, & natalitia Astrologorū
 Predicta, atque Artes Magicae. Neque
 verò carum rerum pestilens vis, priua-
 tos tantum aut singulos homines, verū
 A 2 etiam

4 E P I S T O L A

etiam Principes ac Reges ipsasq; ciuitates & res publicas inuasit, infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pestes omnibus ferè seculis tum sapientes viri firmissimis rationibus profligare, tum prudentes rerum publicarum rectores ac principes severissimis damnatas edictis & atrocissimis poenis addicetas, è societate hominum exterminare flagrantissimè cupuerunt, obnixeq; contenderunt: perparū tamen adhuc profectum est. Ad eò enim malum hoc in animis hominum haret infixum, ut penitus extrabi vix queat, nec eius sanandi potens atq; efficax ullum iam remedium inueniri posse credatur. Itaq; hic vsu venit, quod de mathematicis scitè quidam vereq; dixit: Genus hominum, inquit, potentibus infidū, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra & vetabatur semper, & retinebitur. Sed nibilominus tamen mibi quidem valde utiliter ac salutariter fecisse viisi sunt, qui doctis aduersus eas artes editis libris,

Tacitus hi
storiarum
lib. I.

vanam

DEDICATORIA. 5

vanam & fallacem ac perniciosa[m] &
supersticio[s]am earum rerum obserua-
tionem aperi: è demonstrarunt. Quorum
ego prudens consilium, piumq[ue] studiū,
aq[ue] vtilem conatū emulatus, tres ad-
uersus eas artes libros confeci, vnum
de Magia, alterū de obseruatione som-
niorum, tertium de diuinatione astro-
logica. Ac primus quidem liber planè
nouus est fætus, nunc primum lucem a-
spiciens: quæ reliquias autem duobus li-
bris disputantur, ea ferè sunt in com-
mentariis nostris partim in Danielem,
partim in Genesim explicata. Sed quia
non paucie eos commentarios non legēt,
aut quod eos propter studiorum diuer-
sitatem non iuuat legere, aut quia non
vacat propter occupationes, putauit me
pergratum plurimiis facturum si quo la-
tius horum librorum pateat vtilitas,
separatim eas disputationes, atq[ue] vnu[m]
in volumen, idq[ue] modicum inclusas, ty-
pis excudendas curarem: ratus scilicet
fore, ut eas ipsas disputationes, tū pro-

per exquisitam multisq; optatam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemq; voluminis, & plures, & audiat atq; vtilius legant. Haec ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE Praeful ornatissime: què omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenii ac morum suavitatem, & quod vera animi bona cum amplissimis naturæ ac fortuna bonis adæquasti, admirari & obseruare cogūtur. video sanè per exiguum se munus, nec dignū tue nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & obseruantiae plenissimum, & quanti egote faciam, quantumq; Caietanam familiam colat societas nostra certissimum testimoniū.

(65)(66)

BENE-

BENEDICTI
PERERI LIBER
PRIMVS QVI EST

D E M A G I A.

DVPLICIBUS esse Magiam hic liber ostendit, alteram quidem naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio puram, sed paucissimos tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiā, dæmonumq; fraudibus & maleficis implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector quatenus vtraq; Magia progedi, & qualia quantaue opera possit facere, & an mira quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur, an verò præstricta oculorum aie, spectantium fallant existimationem,

A 4 nec

Nec veram habeant earum rerum quas re-
 Præsentant vim & naturam, sed nudas tan-
 tum atq; inanes earum rerum similitudi-
 nes & imagines ferant: Deniq; quæ viden-
 tur, & vulgo creduntur Magorum miracu-
 la, quibus rebus differant à veris miracu-
 lis. quibusue notis & signis facile dijudica-
 ri & internosci queant. Libuit autem an-
 tē ipsum operis vestibulum, vñlut in con-
 spectu lectoris ponere generales sententias
 & capita disputationum quæ tractantur,
 quò scilicet cupidius ille, huius libri lectio-
 nem audeat, & ex ipsa lectione eam capi-
 at utilitatem, cuius ei afferendæ utilitatis
 flagrans desiderium, nec dubia spes,
 ad huius nos voluminis scri-
 ptionem impu-
 lit.

•••••

INDEX CAPITVM
ET DISPV TATIONVM,
LIBRI PRIMI QVI
est de Magia.

P R I M A.

AN omnia qua foruntur à Magisfa-
cto, sive velabillis, vel ab aliis co-
ficta.

II. *An omnes effectus Magia reuera-
tales sint, quales videntur.*
*n sit aliqua Magia naturalis &
qua, aut qualis ea sit & unde
eam homines discant.*

IV. *An spiritus illi, quorum magiste-
rio atq; artificio hominibus tra-
dita.*

V. *An spiritus illi, quorum magisterio
& auxilio mira faciunt Magi,
sint boni an mali.*

VI. *Qua opera admiranda possint Da-
mones, aut per seipso, aut per
Magos facere.*

VII. *Quas res Damon nec per se, nec per
Magos possit efficere.*

VIII. *An opera magorum sint verè mira*
A s cula,

- cula, & quemadmodum à veris miraculis differant, & inter nosci queant.
- IX.** Quotuplex sit Magia, & primo de Magia astronomica.
- X.** De arte Cabalistica.
- XI.** De Necromantica, id est, mortuorum ex inferis ad viuorum conspicuum & colloquia euocatione.
- XII.** An per artem Magicam possit verum aurum fieri ab Alchimistis.
- XIII.** De origine Magia, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.
- XIV.** An Magia studium & usus sit licitus.
- XV.** De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi qui resistierunt Moysi.
- XVI.** An prodigia qua Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.
- XVII.** Quaratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.

C A P V T P R I M V M.

An quæ à Magis facta esse vel sermonibus vulgè feruntur, vel à scriptoribus mandata sunt literis, omnia sint fabulosa, ficta & falsa, an verò aliqua fuerint, uti narrantur, verè ab illis gesta.

ON EST D V B I V M
quin eorū quæ de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quam plurima
sint ficta & falsa: nam
plerique hominum ni-
mis sunt creduli & superstitionis, & rebus
admirandis facile capiuntur, cum et-
iam docti viri Philosophi, vt inquit Aristoteles quoniam fabula cōtinet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur. Quis
enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris metamorphoseos, omnia ficta esse à Poetis, sicut illa de Circe & Medea, & de sociis Diomedis in aves conuersis quæ longo post tempore circa templum Diomedis volitabant, de sociis Ulyssis, quos Circe mutauit in bestias. de Arcadibus

Arist. lib. x
Metaphys.

A 6 quæ

qui traiecto quodam stagno verteabantur in lupos, de socero Medeæ quæ illa à senectute iuuentutem reuocauit, de draconibus, quibus simul iunctis Medea valuit per aera, & de aliis id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adiuuerterunt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, & i. Regum capite vigesimo octavo scribitur de Phitonista quæ suscitauit Samuelem, & Psalmo quinquagesimo septimo de venefico incantante sapienter aspidem, ob id obturantem aures suæ: & Matthæi vigesimo quarto. *Surgent, inquit Dominus, pseudopropheta, & dabunt signa & prodigia non utique alia arte quam magica.* Ex historiis Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis ipeantationibus: quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac in scriptione SIMONI DSO SANCTO:

*Iustinus
martyr.*

Irenæus.

Tertullianus.

Eusebius.

ut narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentium, Tertullianus in Apologitico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiastici. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione

miratione fuit apud Samaritas , ut quemadmodum Lucas scribit in actis Apostolorū capite octauo , de illo diceretur : *Hoc est virtus Dei qua vocatur magna* , Narrat beatus Hieronymus in vita Hilarionis , cum quidam iuuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset ; cum ad magicas artes convertsum , quas apud Memphim Aegypti dicerat , adeò illis profecisse , ut virgo insano illius iuuenis amore sureret . Porro quæ de Strygibus vulgo circumferuntur , non sunt in totum falsa , sed multa illis admiranda accidere , qui ea competerunt , viri fide digni , sicut Syluester in opere suo de Strygibus , & Alphonsus de Castro in eo quod scriptis de Punitione hereticorum , non ille quidem tanquam dubia & incerta , sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt .

Mira sunt quæ Philostratus in libris De vita Apollonij memorat vel Brachmanas Iudorum , vel Gymnosophytas Aethiopū , & Magos vel ipsum Appollonium gessisse . Tale est illud quod is narrat libro tertio & capite tertio , videlicet Appollonium apud Indos gemina dolia , unum imbrium , alterum ventorum ; illud , cum nimia siccitate India ptemebatur , apertum nebulas emittebat

*Mira opera
rū ex Philostrato.*

A 7 . vniuers-

yniuersam illam terram humectantes: nimios autem im bres occlusum cōbibebat: alterum ad apertum efflabat ventos regionem perflantes , quò salubrius esset cælū. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertib, capite octauo, cùm Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensæ accubuisse, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse, certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileti debet q Philostratus libro quarto , capite decimo sexto scribit de puella quę tanquam mortua portabatur ad sepulchrum : cuius funeris occurſēs in via Apollonius, tanquam secretò quædam illi admurmurans & insuffrāns, ad vitam & integrām valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto , capite tertio de statua Memnonis, quam cùm radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua mox hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto , iussu Vespensionis , qui princeps erat gymnosophistarum apud Æhiopes, ultimum quandam voce quidem clara & distincta, sed tenui admodum & qualiter fœminea salutasse Apollonium. Sed illud

mirar-

mitatu dignissimum , quod Philostratus tradit capite secundo, libri octaui, Appollonium cùm esset in prætorio Dominiiani Imperatoris, ut putebatur, ab eo condemnandus, repente ex oculis oculis evanis- se. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, ut cum Hiero- cles cum C H R I S T O Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit , insaniamque coarguit Eusebius Cæsariensis: Alexander autem Ma[n]meas Imperator Romanorum in suo Larario imagines C H R I S T I , Abraham & Apol- lonij habebat , quod hostes maximè o- monium miraretur & coleret.

*Eusebius
in libro cō-
tra Hiero-
clem.*

V E R V M , sicut à principio dixi , co- rum quæ Magi fecisse dicuntur , quam plurima falsa sunt vel ab ipsis vel ab aliis conficta , & superstitionis nimiumque cre- dulis hominibus persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Vir- gilium libro quarto Æneidos promisisse dicitur :

*Hec se carminibus promisit soluere
mentes*

*Quas velit , ast alijs duras immittere
curas ,
Sistere aquam fluijs , & revertere fide-
tar retro;*

Noëls-

*Nocturnosque ceteros manes , mugire vi-
debas*

*Sub pedibus terram, & descendere mon-
tibus ornos.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit
*Plinio nul- Magia vim atque potestatem , & quæ de-
la est Ma- Magis feruntur, omnia esse vana falsaque:
gia. totamque Magiam reiicit & damnat. Nā
libro 30. capite 2. Immensum , inquit , &
indubitatum exemplum est falsæ artis
quam dereliquit Nero. Non enim ad
eam discendam Neroni defuit vel inge-
nium , vel diligentia , vel quælibet facul-
tas, nec studium , cum eius discendæ au-
diissimus esset : quin etiam ad eam do-
cendam Tyridates Armeniorum rex no-
bilissimos Magos secum ducens venit ad
eum, cæniisque magicis cum invitauit: sed
is regnum quidem à Nerone accepit, Ma-
giam autem quæ nulla est, docere eum nō
potuit. Proinde ita persuasum sit, intesta-
bilem, irritam, inanem: esse, habentem ra-
men quasdam veritatis umbras, sed in his
venificas artes pellere, non magicas. Hæc
Plinius. Cui ut concedo plurima Mago-
rum esse vana & falsa ; ita esse talia omnia
non assentior. Esse autem pleraque Ma-
gorum promissa non solum inania & fal-
sa, sed etiam incredibilia & ridicula de-
monstrat Plinius libro vigesimo, sexto ca-
pit. 4.*

pit. 4. his exemplis; Magi aiunt Æthiopicè herba amnes ac stagna siccari: connectu, taetu, clausa omnia aperiri: Alchimide connecta in aciem hostium, expidare agmina, ac terga vertere: Lataceni solitam à Persarum rege Legatis, ut quocunque venissent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et libro vigesimo quinto capite nono. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi mira insaniunt: hac peructos impetrare qua velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium *Aul. Gel.* libro decimo capite duodecimo, & apud *lius.* Plinium libro vigesimo octavo capite pri-*Plinius.* mo, quæ fabulantur Magi de Chamaleonte tradita à Democrito magicæ artis prin-*cipe, qui, quo tempore Hippocrates medi-* cinam, eodem *magicas artes in Græcia celebrauit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post Romam conditam trecentesimo: ut auctor est Plinius lib. 30.*

cap. I.

CAPUT

CAPUT II.

*An omnes effectus Magia sint simulati
& tantum apparentes, hoc est, non
tales reuera quales videntur, an ve-
rò sint aliqui eius effectus etiam
veri & naturales, nempe ta-
les reuera quales vi-
denter.*

NON NULLOS effectus Magorum
naturales & veros esse, tum ex sa-
cris literis, tum ex alijs probatis hi-
storiis compertum est. Nam opera Ma-
gorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat
scriptura cap. 7. Exodi; itaque sentiunt O-
rigenes & Augustinus. Id quoque decla-
rat Samuel à Phitonissa suscitatus; quem
fuisse verum Samuelem, licet non nulli in-
dubium verterint, tamen auctor libri Ec-
clesiastici capite quadragesimo sexto nos
dubitare non sinit. Ad hæc Dominus no-
Matt. 24. ster ait venturos pseudoprophetas tem-
2. Thess. 2. pore Antichristi, qui faciant prodigia &
Portenta magna: quæ San. Paulus vocat
mendacia, non quod omnia per se & sua
natura falsa; sed quod fient ad persua-
dendum falsum, & ad decipiendos ho-
mines, & quod putabuntur esse vera mi-
racula,

nacula, hoc est, supernaturalia opere, cum
 non sint talia. Nonne D^s v^s Deuterio-
 nom. decimo tertio, denuntiat venturos
 pseudoprophetas prædicentes futurum a-
 liquod portentum, quod ita veniet, ut ab
 illis fuerat prædictum? Daemones item
 naturali solertia, qua summa illis est, &
 Scientia cunctarum rerum naturalium quam
 propter peccatum non amiserunt, deni-
 que longissimi temporis experientia qua
 polleant, occultas & admirandas rerum fa-
 cultates & virtutes, ipsorumque rerum in-
 ter se vel sympathiam vel antipathiam, &
 quemadmodū inuicem applicari & tem-
 perari debeant, quò mirabiles & inusita-
 tos effectus producant, optimè notunt, &
 per Magos ministros suos præstare pos-
 sunt. Atque hæc est doctrina B. Augusti-
 ni in libro tertio, de Trinitate, capite se-
 ptimo & octavo in libro Octoginta trium
 quæstionum, quæstion. 79. & in quæstione
 vigesimo secundo in Exodus, à Christia-
 nis Philosophis iuxta & Scholasticis Theo-
 logis recepta. Neque possumus negare
 (sunt enim multis Romanæ historiæ scri-
 ptoribus prodita) duarum Romanarum
 mulierum duo facta per quam memora-
 bilia. Cum n. mater deorum ex Pessinūte
 Phrygiæ, nauis adueheretur Romā; ita dici-
 citur hæsisse in Tiberi, ut non hominū, nō
 boum

boum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque nauis alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustram cribro tulit usque ad capitolium, anno urbis conditæ sexcentesimo nono, ut tradit Plinius li. 28 capit. 2. Nec possumus inficiari opera Magorum, homines fæminasque inflammarι ad libidines, & ad amores ante exos: cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquam duo illa quæ virgines illas vestales egisse diximus, putac S. Thomas in Questionibus de potentia, question. 6. artic. 5. etiam ministerio honorum Angelorum Deo sic volente, castitatis virtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

*Notabilis
sententia
B. Tho-
ma.*

CÆTERVM plurima Magorum opera esse simulata, fallentia oculos spectantium, nudamque tantum eorum quæ representant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atque competerunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varione proditas cōmemorat B. Augustin. libro decimo

mo quinto de Ciuitate Dei , cap. 17. & 18.
de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias
bestias, de socijs Diomedis in aues cōver-
sus, de Arcadibus traiecto quodam stagno
transformatis in Lupos, de stabulariis qui-
busdam mulieribus, quas narrat B. Augu-
stinus suo rēpore in Italia viatores quibus
caſeum dabant veneficiis imbutum, mu-
tare solitas in iumenta, eorumq; opera ad
portanda onera aliquandiu uſas, tursus in
pictinas hōminum figurās reformatiss.

Tale quoque fuit quod Philostratus li.
4 capite 5. tradit accidisse Apollonio : erat
enim quædam lamia quæ speciem gerens
pulchræ mulieris, simulabat se captam a-
more cuiusdam Menippi iuuenis formo-
si, ei velle nubere. Die igitur nuptiis di-
cato mulier illa conuiuum apparauit lau-
tissimum, maxima auri, argenti, orna-
mentorum, omnis generis vini & dapura
copia instructissimum, quo cum ingressus
esset Apollonius, ad eos qui aderant con-
versus, inquit : Tantali horros videtis,
qui sicut Homerū scribit, apparebant es-
se aliquid, cum nihil tamen essent : talem
enim esse hunc omnē apparatum existima-
re debetis : neq; enim quæ apparet mate-
ria, illa subest, sed materię duntaxat simu-
lachrū est & imago. Hęc autem sponsa,
ma est è numero lamiarū, quas aliqui lat-
ras

uas aliqui lemures appellant. Sunt ad venere propensæ, humanas carnes vehementer expertunt, venereorum cupidine allicentes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium evanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, ut eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. cap. 5. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebant, longa terrarum spacia per aëra equitando confidere, & cum Diana & Herodiade in amœbiissimis locis iucundissimè epulari & ludere, cum neq; verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantùm imaginatum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leones vel lupos subito producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subito existere leones vel lupos: constat autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni posse nisi

nisi ex semine , nec ad iustum magnitudinem , nisi statis temporum interuallis pervenire posse . Dicuntur etiam mortui à Magis reuocati ad vitam , sicut traditum est de puella illa quam Appollonius reuiviscente fecit , & de Alceste quondam ab Hercule ad vitam restituta . Plinius etiam lib . 7 . c . 37 . narrat Asclepiadem celeberrimum tempore Pompeij Magni medicum , quendam hominem mortuum è funere ietulisse & seruasse . Non posse autem Magos verè mortuos ad vitam reuocare , ita concluditur : Si animus hominis est mortal is , non potest semel extinctus idem numero requiiscere , si autem est , uti verè est , *Caro et membra immortalis* , non potest ullis hominum *gicæ posse* vel dæmonum artificiis , vel ullis natura- *mortuos regium agentum viribus rursus ad corpus miniscere.* suum animandum viuificandumque reuocari : nam cum sit immaterialis & incorporeus , est supra omnis naturæ corporæ facultates ; nec ullius rei creatæ potestati subiacet . Necesse est igitur , resurrec- *tiones mortuorum quæ à magis factæ*
arrantur , vel esse fabulosas , vel fu-
isse simulatas , & tantum , in
speciem factas .

C A P V T

III.

An sit aliqua Magia naturalis.

LI C E T iam usus obtinuerit ut nomen Magiae ferè in malam partem accipiatur, pro ea nimirum arte quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere simulat ; & Magi vulgo dicantur qui ex commercio quod habent cum dæmonibus , res stupendas efficiant veluti sunt præstigiatores , incantatores, Necromantici , & alij malefici homines : Attamen nec nomen Magiae absolutè & præcisè sumptū hoc significat, nec à principio sic fuit usurpatum , sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res innisitatas & admirandas ratione quadam occulta , & aliis hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia dupliciter diuidi potest : altera enim est naturalis , altera non naturalis. Naturalem voco , quo cognitione & applicacione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalib. quæq; latent ferè mortales, agentia & patiētia suo loco & tempore,

pore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando , effectus quosdam inuisitatos & admirandos , & quorum ratio videretur incomprehensibilis , moluntur . Magia autem non naturalis dicitur , quæ etiam mira efficit , verumtamen non viens viribus agentium naturalium , sed sola dæmonum opera & ope . Naturalis autem *Triplex Magia rursum triplex tradi potest : alia e- nimirum dici potest humana , quia humano studi- ab Angeli bonis percipiuntur : Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus , qui se illis impia socie & fœdere deuinxerunt.*

Esse autem Magiam quandam naturalem , quæ est secretior quædam & abstrusiōnē sapientiae pars , & quæ occulta quædam cognitione & usu quarundam rerum naturalium mira perficit , nullo modo vi- ris doctis dubitandum est . Quis enim vel tunc us duntaxat literis Philosophicis , nec esse multas virtutes rerum naturalium occultas , mirabilium rerum effectrices , quas si quis bene nosset , & ad usum accōdare sciret , haud dubiè mira posset effi- cire . Multa sunt naturæ miracula incōm- pte adhuc rationis , & , (vt Plinius verbis var) in naturæ maiestate penitus abdita .

Esse natu- rale qua- dam Ma- giam.

Hæc , si quis hominum illis rebus natura-
libus occultè vtens , faceret , Magus vul-
go diceretur , & non nisi auxilio dæmo-
num talia facere credetur ; cum tamen
opera illa essent naturalia , & naturaliter à
causis naturalibus profecta . De miraculis
naturæ integrum librum scripsit Aristote-
les , qui inscribitur De Admitandis au-
ditionibus , quanquam cum nonnulli ad-
scribunt Theophtasto . Plinius cum aliis
libris multa , tum plurima secundo libro
Naturalis historiæ prodidit , & Proclus in
libro De Sacrificio & Magia & beatus Au-
gustinus libro vigesimo primo , De Ciui-
tate Dei capite quarto & quinto . Albertus
Magnus libro . 2. Mineralium . Tractatu . 2.
capit. I. II. & 12. & Fracastorius in lib. De
Sympathia , & Ficinus libro quarto , Theo-
logiæ Platonis , cap. I. multaque eius gene-
ris sparsa leguntur in libris Cardani de sub-
tilitate & varietate rerum quorum hîc non
nulla ex Plinio recensebo libro secundo ,
capit. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asiz ,
cautes stat horrenda vino dígito mobilis ,
eadem , si toto corpore impellatur , refi-
stens . Duo sunt montes iuxta flumen In-
dum , alteri natura est , ut fertum omne tra-
hat , alseri , ut respuat ; Itaque si sint clavi
in calceamento , in altero auelli non pos-
se , in altero sifli . Et cap. 105 . Hæc est na-
turæ

Miracula
natura

ter Naphtæ citæ Babyloniam perflueas
bituminis liquidi modo, ut in eâ undeque
visam protinus transfiat ignis. Ita fe-
runt à Medea pellicem crematam, post-
quam sacrificatura ad aras accesserat, co-
rona igne rapta, & capite 103. In Nym-
phæo exiit è petra flamma quæ pluviis ac-
cenditur, & capite 103. In Dodone Io-
nis fons cùm sit gelidus, & immersas fa-
ces extinguat, si extinctæ admoueantur,
accendit. In Illyriis supra fontem frigi-
dum expansæ vestes accenduntur. Idem
Plinius libro ultimo, capite quanto, Ada-
mas (sic Græcè dictus, quod nec ferro,
nec igne dometur) hincino tamen rum-
piunt sanguine : & cum magnete lapide
in tantum dissidet, ut iuxta positus fer-
rum non patiatur abstrahi ; aut si admo-
tus magnoes apprehenderit, rapiat atque
auferat. Verum nihil esset mirabilius ma-
gnete, si vis eius non adeò nobis esset no-
ta & explorata. Nam rationem cur fer-
rum ad se trahat, & acum nauticam sua vi-
ta etiam earebus agitat, quoad illa directo
septentriones spectet, quis nobilium phi-
losophorū nō diligentissimè investigauit?
quis autem adhuc conperit aut satis ex-
plicavit? Sed omnia excedit miracula Ech-
neis pisciculus quem Latine vocant Remo pescis.
Romulus
Iā, cuius meminit Aristoteles li. 2. de Histo-

ria animalium cap. 14. sed Plinius libro 32
 cap. II. non solum ab antiquis de eo pro-
 dit, sed etiam sibi suique temporis homi-
 nibus planè cognita & explorata tradens,
 ait eum semipedalem esse, limaci magna,
 similem, adhærentemque nauigis licet ea
 sint ingētia cursuq; incitatissimo ferantur,
 eorum tamen ita frenate impetum, ut sta-
 re cogat, non labore vlo, nec renitendo;
 nec aliter quam adhærendo. Ferunt Actia-
 co bello tenuisse prætoriam nauim An-
 tonij properantis circumire, & exhortati
 suos, donec iret in aliam. Ideoque cæsa-
 triana classis impetu maiore protinus ve-
 nit. Tenuit etiam eius memoria Caij prin-
 cipis ab Astura Antium remigantis quin-
 quiremē quadringentorum remigum vi-
 ribus propulsam, eiusq; adhærens guber-
 naculo: feruntque Cæsarēm peculiariter
 miratum quomodo adhærens tenuisset,
 nec idem polleret in nauigium receptus.
 Haec tenus ex Plinio. Nec modò quæ ra-
 tione caret, sed etiam homines mira ede-
 re & non cernentibus incredibilia cum alijs
 testificari sunt, tum haud dubium relquit
 S. Augustinus mult s certisq; eius rei po-
 sitis exemplis. Nouimus, inquit, lib 14. de
 ciuitate Dei, cap. 23. hominū quotundam
 naturas multum cæteris dispares, & ipsa
 raritate mirabiles, quædam ut volunt
 de

de corpore suo facientium, quæ alij nullo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt enim qui aures moueant, vel singulas vel ambas simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto quantū capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cùm volunt. Sunt qui eorum quæ deuoraerūt, incredibiliter plurima & varia, paululū præcordiis contrectatis, quod placuerit, integerimum proferunt. Nonnulli ab imo sine pudore vlo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, ut ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominem solere cum vellet, notum est quosdam flere cùm volunt, atque vbertim lachrymas fundere. Presbyter fuit quidā nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscumque volebat, ita se auferebat à sensibus & iacebat similius mortuo, ut non solùm vellicantes & puigentes minimè sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur ad moto, sine vlo doloris sensu: nec in eo ullus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus

Iam verò Sphæram illam quam tradit *Sphæra Ar*
Cicero primo Tusculanarum disputatio- chimedis.
num, & secundo libro de Natura Deorum
ab Archimede primū, & deinde à Possi-
donio factam, omnes cœlestium orbium
conuersiones suis motibus clarissimè per-

perfectissimeque repræsentantem, quis
humanum ac non potius diuinum aut dæ-
moniacum iuuentum & opus credidisset?
Huc etiam referri potest quod Albertus
capite tertio libri sui De moribus Anima-
liorum commemorat, duos in Germania
natos esse pueros, quorum altero iuxta
domorum ostia incedente, omnia ostia
versus latus sinistrum illius aperiebantur,
tametsi clausa essent: idemque contingeb-
bat alteri pueri illius fratri, versus latus
eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos
negatq; id referri posse alio, quam in pro-
prietatem occultam quæ utrique in co-
rum ortu intida est à calo: quanquam e-
go vereor ne illud non fuerit verum: aut
si fuit, non puto id naturaliter sine inter-
ventu & opera dæmonum fieri potuisse.

Si igitur tam mira sunt naturæ opera;

Quales cur non sapiens reconditioni naturalium
Magi Per- rerū cognitione vñsuq; prædictus similia fac-
sarum. re posset? Atque hæc est Magia naturalis.
Tales erant apud Persas Magi (ait Philo
in libro, Quod omnis probus sit liber) na-
turæ scrutatores, præ veritatis cogitatione
studio, qui per otium diuinæ virtu-
tes contemplantur clarius, & alios ijsdem
initiant mysteriis. Et in libro De specia-
libus legibus. Veram, inquit, Magiam,
hoc est, Perspectivam scientiam, per quam

Natu-

Naturæ opera cernuntur clarior, ut honestam expetendamque, non plebei solum testantur, sed etiam Reges regum maxi-
mi, præsertim Persici, tam curiosi harum
arium, ut regnare non licet nisi familia-
riter cum Magis versato. B. Hieronymus
exponens secundum Danielis caput: Ma-
gi, inquit, sunt, qui de singulis philoso-
phantur, nec malefici sunt, sed Philoso-
phi Chaldaeorum, & ad artis huius scien-
tiam reges quoque & principes eiusdem
gentis ornata faciunt. Vnde & Magi in
Saluatoris nostri nativitate, primi ornatum
eius intellexerunt. Huius artis excellen- *Matt. 2.*
ti peritia, censet Philostratus Apollonium *Iustini*
Tyanum mira quæ de eo narrantur, effe- *martyris*
cisse, idemque sensit de illo Iustinus mar- *testimonium*
tyr in questionibus ad Orthodoxos, quæ *de Magia*
stione yigesima quarta ita scribens: Apol- *Apollonij*
lonius, ut vir naturalium potentiarum & *Tyani*,
dissensionum atque confectionum eorum
peritus, ex hac scientia mira faciebat, non
auctoritate diuina. Hanc ob rem in om-
nibus indiguit assumptione idonearum
materiarum, quæ cum adiuuarent ad id
perficiendum quod efficiebatur. Et Apol-
lonij quidem opera quoniam facta sunt
ex scientia rerū naturaliū ad corporalium
actionū hominum, non euerit De^r. Sic ibi
Iastin^r, hui^r Magiæ naturalis fiducia ausus

est Archimedes admirandum illud theorema ponere.

Archime- *Quantumlibet* onus quibus-
dis sciètia libet viribus mouere : nec posuit modo,
potentia. sed & apertissimè demonstravit : & quiz
speculationem illam ad praxim traduxit,
ingentem nauem onerariam quam ingens
hominum tuba, vix maximo labore mo-
uere poterat, hominibus multis ponderi-
busque impositis, procul ascidens, quietè
impellens manu, vi quadam multifidæ
machinæ, tranquillo quasi mari prolaber-
retur, ad se adduxit. Cumq[ue] Marcellus
maximo exercitu terra mariq[ue] Syracu-
sas ob sideret ; Archimedes ad urbis pro-
pugnationem, mirabiles terribilesq[ue] o-
mnis generis machinas telaq[ue] huius Ma-
giæ naturalis scientia adiuenit, quibus
Plutarch tantas hostium strages passim edebat, ut
in Marce- Romani incredibili admiratione terrore-
lo. q[ue] percussi, dicerent se non contra homi-
nes, sed contra deos pugnare. Quid di-
*cam de stupendo illo Architæ Pythagori-
*cic commento ? à quo plerique nobilium
Græcorum tradunt, & apud Aul. Gel-
lium lib:o decimo capite duodecimo Pha-
uotinus Philosophus pro certo confirmat,
Columba lignea ve- simulachrum columbarum è ligno ratione
lans. quadam mechanica factum, volasse; ita
*erat***

erat scilicet libramentis suspensum, & au-
ta spiritus inclusa atq; occulta concitum.
Hac etiam arte ferunt Albernum Magnū, Caput a-
caput æneum , quod maxima specian- neum lo-
tium admiratione loqueretur, fabricasse. quens.
Severinū etiam Boëtium, in epistola qua-
dam sive à Cassiodoro, sive à Theorico
ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, mi-
racula fecisse, hoc est, ut metallia mugitent, Mira ope-
ra Boetij.
æneus anguis sibilaret, aues simularē dul-
cissimē canerēt, homines ætri in aëre buc-
cinarentur. Verūm de his satis, illudque
ratum & indubitatum sit, esse quandam
Magiam naturalem, quam qui tenent
(paucissimi autem benē tenent) possunt
mirā facere, quæ rude vulgus putat opera
& auxilio dæmonum fieri : Tum quia o-
pera illa sunt in usitata ; Tum quod secre-
ta quadam ratione & aliis occulta fiant.
Quamobrem plerique putant eiusmodi
homines habere consortium cum dæmo-
nibus, & non nisi eorum ope illa præstare.
Talem de se fuisse hominum opinionem,
quodam loco scribit Galenus, Boetius li-
bro primo de consolatione, prosa quarta,
queritur se, propter reconditionis Philo-
sophiæ cognitionem, & quafundam rem
mirabilium effectiōem, tanquam magi-
cis & maleficiis artibus imbutum, fuisse
accusatum & damnatum.

MAGIA autem naturalis, non humano studio partæ, sed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissima rerum omnium naturalium scientia disinitus infusa Salomonis: per quam verisimile est, cum Santa effecisse, aut certe si voluisse facere, potuisse. Iosephus certè libro octavo de Iudeis antiquitatibus ait Salomonem instituisse occulta quædam remedia ad pellenados morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, composuit quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quibus ita fugantur dæmones, ut deinceps nunquam reuerterentur: atque id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudeos in usu esse; & se vidisse Eleazarum Iudeum, praesente Vespasiano aliisque Principibus multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberasse. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam radicis à Salomone indicata, ad eius olfactum, per nasum contrahebatur dæmonium, & collapso mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incarnationibus eius recitationis. Discessus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod iussu Eleazaris

zari egrediens , vas plenum aqua ibi pos-
tum , inuisibiliter euerterebatur . Hæc ex
Iosepho . Sed profectò illa ratio ciuciendi
dæmonem , non ex Magia naturali , sed ex
supersticio & Diaboli artificio compo-
sta proficisciēbatur ; nec eam credibile est
institutam esse à Salomone , nisi forte post-
quam is D e s i gratiam perdidit , in cultum
idololatriæ prolapsus . Iuuenis etiam T o - 3 . Regu . II
bias , mirabilem vim eius piscis quæm in
Tigri ceperat Angelo Raphaële docere ,
cognovit nam sic Tobit dixit Raphael
(ut legitur capite septimo illius libri) cor-
dis eius particulam si super carbones ponas
fumus eius extricat omne genus demonio-
rum , siue à viro , siue à muliere , ita ut ultra
non accedat ad eos : fel autem eius , valet
ad ungendos oculos , in quibus fuerit albugo
& sanabuntur . Simili remedio piscis , Gre-
gorius Taronensis Episcopus , cum puer
esset , diuinitus admonitus , patrem suum
à grauiſſimo morbo libertauit .

N O N N V N Q V A M etiam Magiam
naturalem discunt homines à dæmoni-
bus . Sic enim Magos Pharaonis eam di-
dicisse , certam est . Immò ferè , qui hanc
Magiam tenent , cū sint homines minime
probi , & philosophiæ aliarumq; liberalium
doctrinarum rudes & imperiti , non du-
bius est quia vel ipsi eam arrem à dæmo-

nibus didicerunt, vel ab his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim vlli mortaliū, aut certe paucissimis; nec nisi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligentí obseruatione vsl, talis Magia naturalis contingere potest.

C A P V T I V.

An sit aliqua Magia non naturalis, hoc est, que non ad naturam, sed ad dæmones necessariò referri debeat.

MVLT A faciunt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessariò refetri debent ad aliquas substantias incorporeas, q̄ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim non unquam faciunt statuas ē ligno vel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressivo & humano, quin etiam loqui & respondere ad quæstiones de variis rebus propositas: si id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa

illa operatio procedit, supradictæ ve-
tò actiones, sicut tantummodo animalium
perfectorum, & quædam propriæ homi-
nis, oporteret in illa statua productam fu-
isse animam sentientem perfectam, & ani-
mag rationalē. At nec huiusmodi animæ
possunt esse subiectuè in tali materia, qua-
lem habent illæ statuæ, quippe quæ carent
vita & sensu, nec animalia perfecta possunt
generari nisi ex semine à sui similibus, nec
potest natura simul & generate animal per-
fectum, & perfectam illi magnitudinem
dare: Necesse igitur est, prædictas opera-
tiones statuarum, non à natura, sed ab ali-
quo dæmone, qui intra illam statuam la-
ter, proficiisci. Deinde, Magi quædam ma-
nifestant occultissima, & quæ ratione hu-
mana nota eis esse non potuerant, veluti
furta clam facta, thesauros alicubi recondi-
tos, res quæ in remotissimis regionibus ge-
runtur, quæ quisque olim vel dixit vel fe-
cit, denique prædicunt quædam futura,
hæc autem opera sunt mentis, & quidem
sublimioris atque præstantioris, quam est
humana. Præterea Magi cum volant mira
illa facere, certis quibusdam vestibus indu-
untur, ducunt quasdam lineas, describunt
figuras, pingunt characteres, & alias quæ-
dam adhibent, quæ per se nec vim habent
naturalē producendi illos effectus, nec præ-

parandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur magi opera illa faciunt per causas naturales.

Adhac, supra omnis naturæ corporez potestatem est illud quod nonnunquam faciunt magi, ut ad eorū præsentiam, & foræ & alia loca quæ clausa sunt, repente patefiant, interdum etiam se vel alias repente ex hominâ conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriaz prodi-
sum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repente ex oculis omniū euaniisse dicitur. His ac-
cedit quod Magi non faciunt hæc, nisi pro-
nunciando certas quasdam voces & verba

*Quomodo
voces pos-
sunt esse
causa effi-
cientes ali-
quarum re-
rum.*

in quibus totam illi, vel maximam vim ar-
tis magicæ ponunt, voces autem & verba,
cum ex se non habeat aliam vim quam si-
gnificandi, vel quodammodo afficiendi au-
ditum, non possunt esse causa ut aliquid fi-
at, nisi dupliciter, vel ratione rerum quæ il-
lis verbis dicuantur, quæ res intellectæ ab
audientibus, eos variè afficiunt & mo-
uent præsertim adiuncta decenti conueni-
entique actionis & pronuntiationis ratio-
ne, & hoc modo oratorū & concionatorū
verba mouere solent audientes, sed hic mo-
dus mouendi, non nisi ad audientes qui in-
telligunt, pertinet potest: vel mouet ver-
ba, propter suavitatem modi, quo modulatæ

& artificiosè cum suavitate & dulcedine auditum afficiunt, qua ratione non solum homines, sed etiam animalia vocibus musicis variè affici & permoueri cernimus, deutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producunt. Iam verò cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, postrationes corporū, & alia eiusdem generis, quis non liquidè cernit hæc nō posse referri ad naturā corpoream, ratione & intelligentia carcerem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt, efficere non possunt exhiberi.

Postremò, ne quis vel ambigendi vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudice omnem tollit dubitationem, quod non solum magi miranda illa opera per seipso faciunt, sed quasi quædam dictata tradentes aliis, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsq; venit quosdam plane ignorantēs, an illa essent vel à dæmonē tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eisque utentes, mira etiam fecisse, quod aperte demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi.

non esse naturalem. Nō me fugit, Petram Apponensum, Cardanum, maximè verò Pomponiatum in libro de incātationibus, eiusmodi opera Magorū, exclusis dæmonibus, ad solas causas naturales conatos esse referre, sed frustra & infelicit. Verum eorum opinionem infra explicabimus & refellimus. Sc̄iendum autem est, hanc nostrā sententiā quam hic docuimus & confirmavimus, ab omnibus Platonicis fuisse probatam & litteris traditam, hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorū doctrina, imò ante hos omnes idem in Pimandro sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT V.

An spiritus illi quorum opera & auxilio Magi mira faciunt, sint boni & mali.

SV B S T A N T I A S incorporeas quæ fauenit Magis, eosque iuuant; ad illa opera facienda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quo trito iā vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumētis ostendi & concludi potest.

Primo eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquā deos, sibiq; sacrificia fieri, hoc autē est proprium dæmonū, qui honorem diuitiarum, quem à principio affectantes assequi non poterunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiam vehementer aduersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, *Apoc. 19.*
Angelū quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixisseq; : vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, &c. Deū adora.
 Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium aliis, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atq; adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficiis huminibus fauent, & ab eiusmodi sceleribus abhorcent. Posthac, Magi multa miscent mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea Magi inuocando eos quorum abuuntur opera, minantur illis quedam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt, *Magi Dæmones imperant i His, & cogunt ne inde discedat, monibus hoc autem imperium non possunt habere imperent.* homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus

scodus fecerunt, cogit inferiores dæmones
parere iussis Magotū, vel simulat dæmones
se cogi à Magis, cum tamē id voluntariè fa-
ciant, nec ab illis cogi queant, quo facilius
decipiāt homines, tantam vim & auctori-
tatē Magorum admirātes, & illis fidē adhi-

Matt. 12. bentes. Quod autē Dominus noster argu-

Luc. 11. mentatur, sc̄e non eiicere dæmones potesta-

te principis dæmonū, quia non potest Sa-
tanás Satanā eiicere, alioqui regnū eius di-
videretur, nec diu-stare posset, intelligendū
est de perfecta ciectione dæmonis ab ho-
minē, hoc est, tam ex corpore eius quā ex
animo, vel de ciectione quæ proficiuntur
ex odio dæmonis, & desiderio cuertēdi im-
perium quod habet in homines. His adde,
quia ut bene, inquit Euseb. lib. 5. De prépa-
ratione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt
Magi discere verba illa & ceremonias qui-
bus dæmones aduocant, eosq; vel loco, vel
annulo, vel vasi, vel statuę, vel aliis rebus ad
esse cogūt? Vnde scire quibus sacrificiis,
libamentis aut suffumentis dæmones auer-
tantur & fugentur, vel oblectentur & alli-
ciantur? & aliū quidem dæmones, aliis re-
bus, vnde: inquam homines hæc discere
potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus.

Quid quod non est credibile, hominē
posse imperare Angelis bonis, eosq; vel re-
luctantes cogere & compellere ad aliquid
faci-

acieūdū, quod sāmen Magos facere dīser Dubitatio
tissimis verbis declarauit Prophyrius Phi- nes nonem
losophus in epistola ad Anebonum Ægy- Porphyrii
pium, quam Eusebius lib. 5. de præpara- de iis que
tione Evangelica cap. 6. scriptis suis inser- faciāt aut
uit, ex ea verò nonnulla quæ ad rem præ- dicunt Ma
sentem maximè pertinent, hic adscribam. *gi invocan*
Proponit autem in ea epistola Porphyrius de Damo-
nonullas dubitationes circa ea quæ Magi nes.
faciunt dæmones invocando. Prima dubi-
tatio est, Quomodo Magi invocant & ob
secent dæmones tanquam supériores, &
eisdem tamen tanquam inferioribus im-
perant, & quod volunt, facere eos cogunt.
Secunda: Cur Dii Magorum iubent ho-
mines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi,
multa patrant iniqua & flagitiosa. Tertia
volunt: illi exaudire Magū, qui non mul-
tis diebus ante se abstinuerit à Venere ipsi
tamen iussu Magorum illiciunt & incitant
hominoes ad turpes & nefandas libidines.
Quarta: volunt Magum invocaturum
ipsoe, ante ab eſe carnium abstinere, cum
ipsi tamen nidore ac sanguine caſotum
animalium maximè oblectentur. Quinta:
ei, qui mortuū tetigit, ad operationes Ma-
gicas accedere nō licet, cum tamē mortu-
is & cadaueſibus animalium, res magicæ
ferè peragantur. Sexta: Magi minātur Soli
& Lunæ, & diis coeleſtibus, dicentes se con-
cisū-

cisuros cœlum & arcana Isidis edicturos
 & Osiris membra Typhoni tradituros,
 nisi Dii adueniant & respondeant ipsis, ab
 surdum tamen videtur, Deos quasi infan-
 tes, eiusmodi fictis minis & terroribus cō-
 moueri. Moueri autē eos istis minis. Che-
 remon sacer scriba testatur, & hæc esse illa
 inquit, quibus dæmones maxime cogun-
 tur. Septima: preces autem & orationes,
 quibus vtuntur Magi inuocantes suos De-
 os, inanes & ridiculæ videntur? sic enim
 eos compellat: Tu, inquiunt, qui è limo e-
 meristi, qui sedes in loco, qui nauigio na-
 uigas, qui singulis horis formam cōmutas,
 & in singulis Zodiaci signis commutatis.
 Atq; his precationibus & adiurationibus
 aiunt Deum se hominis visui subicere.
 Octaua: Quid sibi volunt verba illa bat-
 baræ, & nihil planè significantia, quibus
 Magi vtuntur ad deos suos aduocados? nā
 si ad verborum significationem Dii respi-
 ciunt, quacunque voce eadem res signifi-
 cetur mouebuntur: non enim dii sunt Æ-
 gyptii vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur,
 aut illas tantum norunt. Nona: cum dæ-
 mones sint supra ordinem rerum sensibili-
 um, quomodo possunt rebus sensibiliibus
 vel allici, vel etiam cogi? quare aut Mago-
 rum malignitate hæc omnia sunt excogi-
 tata, qui nostras passiones Deo attribere
 ausi

aut sunt : aut aliter homines de Deo cogtant, quam rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Prophyrius. Iamlicus autem, quem Simplcius & alii ob magnam peritiam rerum diuinarū, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuum prænominare solent, in libro, quæ de mysteriis Ægyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrii dubitationes respondere conatur : sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, ut mihi quidem videantur esse magis incredibilia & absurdā, maioribusque implicata difficultatibus, quam illæ ipsæ, quæ propositæ sunt dubitationes.

Sed quæret aliquis, cur Dæmones non *Notabilis* nisi sub certis quibusdam cœli constellatiōnibus, & non nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut aliis signis adhibitis aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primum ut inducant homines in eum errorem, ut credant esse aliquod numen & diuitatem in stellis, easque pro Deo aduent & colant. Deinde, ut simulando per bellas multa maleficia, multaque incommoda & detrimenta inferri hominibus, infamenti eas, & exosæ reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per iausas naturales operentur, animaduertūt secun-

secundum certas aliquas constellationes, materialis circa quam operari volunt magis affici & preparati ad effectus illos accipiendos. Hinc ut, ut non nunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus fanatici dicitur in Euangeli Matthæi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimum, ideoque maxime subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiam & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorum sensuum hinc sit, ut dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè perturbent phantasiam hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatum. Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus 21. de civitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidisibus, animalibus, catminibus aliisque ceremoniis, non tanquam animalia cibis, sed ut spiritus signis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S.

Thomam prima parte.

question. 115.

art. 5.

CAPVT VL

*Qua opera admiranda possint facere
demones vel per se ipsos, vel
per Magos.*

Duo sunt hic ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, demones per se ex uno loco in alium mouen, & quidē maxima celeritate. Legimus eum in libro Job, Satan Deo interroganti *Iob. 1. Ch. 2.* unde venerit, respondisse : *Circum terram* & *perambulauit eā*, & Dominus in Euāge *Mattb. 12.* lio ait quendam spiritum nequam egredi sum ab hominē quem tecerat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterum assumptis aliis septem spiritibus nequioribus se, ad eundū illum hominē reuertisse : & Petrus admonet fideles *ut sobrii sint & z. Pet. 5.* vigilent quoniā aduersarius eorū diabolus tanquam leo rugiens circuit, querens quē deuoret. Alterū quod hoc loco ponimus est dæmonem non solum posse mouere se ipsum, sed etiam alia corpora, ex uno loco in alium transferendo. Id quoq; ex sacris literis certum est : Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia; sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbes coelestes, sic dæmones possunt moue-

Dan. 14. realia corpora : & sicut Angelus ille Prophétam Habacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudea, Babylonem usq; transportauit, indeq; reportauit in Iudeam, ita posset dæmon idem facere, quin imò id eum fecisse certum est : legimus enim diabolum. Dominum nostrum sulisse in pinaeulum templi, & in montem excelsum

Matth. 4. Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiva dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius : nam distinctam esse equidem arbitror, licet plerique negent. Verum eius quæstionis tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nota quanta sit virtus motiva dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & nou amplius, id enim incognitum mortalibus puto, existimo tamen in dæmonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuā, inferioribus vero minorem : sicut enim coram auctoræ sunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoq; eorum potentiae sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatae speciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse vbiq; locorum, neque potest quantacunque velocitate quantilibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplarem esse dæmonum actionē, quæ à Philosophis vocatur transiens, alteram immediatam quæ immedia-

*Duplex a-
ctio demo-
num trans-
iens.*

tè proficiscitur à dæmoni, & hac est motus localis quo mouet corpore, nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediate mouent omnes cœlestes, sic dæmones immediate possunt mouere corpora secundum locū. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factam consequitur: dæmones enim afferendo ex variis locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia cōponendo, varios producunt effectū qui effectū immediate quidē existunt ex causis naturalibus, mediatae verò à dæmonibus qui illas causas præsentes fecerunt, & materiis quæ ab illis aptæ sunt pati accommodantur. His positis, quænam opera mira dæmones possint facere, demonstremus.

Principio, per motum localem multa possunt dæmones facere, quæ fidem exce-
dere videantur, quorum nonnulla hic sub-
ñiam exempla. Primo possunt ignem ex superiore aeris parte demittere, quo multa consumant & perdant: possunt etiam im-
mittere vehementes & turbulentos, ven-
tos, qui magna diruant ædificia, sicut feci-
se legitut aduersus Iob. Cecidit (inquit scribi Iob. 2.
13) ignis de cælo & iactas omnes pueros-
que consumpserat, & reponit venientem irruit à regno deserto. & concusserat quæmor angu-

*Opera quæ
possunt da-
mones face
re.*

*Ios domus, qua corruēs oppressit liberos tu
et mortui sunt. Potest dæmon grauissima
tempestatēs & procellas in mari excitare
vel aquas maris ab imo commouendo, ve
per concitatissimos ventos. Potest terra
magnis motibus concutere, vel immite
da vehementem aliquem spiritum in ca
uernas terræ, vel in illis inclusum vehemi
tissimè agitando. Sic fortasse fieri potuit
quod narrat Philostratus de duobus dolii
qua vidit Apollonius apud Indos, qua a
perta, imbres & ventos emittebant, clausi
verò eadē cohíebant atq; compescabant.
Secundò potest trāsferre ex uno loco in a
lium quantūvis remotū, vel homines, ve
animalia, vel quēuis alia corpora. Sic dia
bolus Christum tulit in pinnaculū templi
& in montem excelsum, & historia Eccle
siastica narrat, Simonē Magum à dæmoni
bus per aera euectum esse in cœlum. In hi
storiis etiam Gentiliū traditum est, non
nunquam visos esse serpentes, dracones &
homines per aera volantes, quin etiam Al
bertus tradit nonunquam boves seu vi
tulos pluisse: quod hac ratione factum es
se existimandum est. Tertiò potest dæmon
subito res præsentes è conspectu hominū
subtrahere, atque ita reddere inuisibilēs
sicut Apollonius cum esset in conspectu D
omitiani Imperatoris, reperiit ex oculis o*

Mattb. 4.

unum exceſſit, & niſi volumus fabulam *Plato in 2.*
 fuſſe id, quod de Gyge memorat Plato & *de recep.*
 Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gyge *Cic. lib. 3.*
 cum volebat, potuisse latere oculos preſen^t *de offic.*
 tium & ſpectantium, idque feciſſe, non vi
 & potestate eius anuli quem geſtabat, vt *Statua*
 illi tradunt, ſed potius dæmonum artificio *per ſe ince-*
Quātū potest facere, ut ſtatua vel alia res dentur.
 inanimataz ambulent & incedant more
 hominum, dæmonie illas mouente, & mo-
 rum moderante: ſic factum eſt quod ex
 Piloſtrato ſupra commemorauimus, de
 tripodibus lapideis, & pincernis æreis qui
 apud Larcham praefente Apollonio, in con-
 uio per ſe mouebantur, & more famulo-
 rum miniftrantium mensis, & pocula &
 ferula convivis ſuo loco & tempore pra-
 bebant. *Quintū: poſtūnū facere, ut ſtatua,* *Statua lo-*
 arbores, animalia loquātur more humano *quætes mo-*
 qua ratione fieri potuit, quod narrat Vale- *re huma-*
nus Maximus lib. I. cap. vii. de ſimulachro no.
 Iunonis Monetæ, quod Romani Vejis Ro-
 manū tranſerre religionis ergo cupiebant.
 Cuji enim quidam militum per iocum
 interrogaret illud simulachrum an Ro-
 manū migrare vellet, velle ſe respondit:
 qua voce audita, lufus in admirationem &
 religionem versus eſt. Simulachrum etiam
 formaz muliebris, à matronis Romanis
 cum æde ſua confeſcratum, bis locutū eſſe,

idem Valerius auctor est, his verbis, Rite
me matronæ vidistis, ritè me consecrasti.
Et Caio Volūnio & Seruio Sulpitio Coss.
dicitur, bœs humano sermone locutus, bel
lo etiam Punico secundo fertur Cneo Do
miuo, bouem dixisse: Cave tibi Roma.
Huc quoque pertinet quod narrat Philo
stratus, cu. n Apollonius esset cum Gym
nosophistis Æthiopum, quorum princeps
erat Thespcion, eius tacito iustu, arborē
vnum humana voce Apollonium salu
tauisse. Nec putandum est vel leones, vel
arbores, vel alias res inanimas modo ho
minum loqui posse, sed dæmonē esse qui
sermones illos articulatos & humanis li
miles in aere formet iuxta, vel intra illa
corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam
eī mortem intentans, fecit ut eius asinā lo
queretur: nam etiam videmus esse quosdā
qui per organa vel alia instrumenta musi
ca, tanto artificio modificare ac temperare
possint flatū quo illa pulsantur & resonāt,
ut voces & cantus hominū emulati & red
dere videantur. Sexto: possunt facere ut a
nimalia mirabili quadam ratione se ipsi
mouent, & quædam agant, quæ sine in
telligentia & ratione, nec ea quidem, vul
gari, sed admodum solerti & prudenti mi
nimè fieri posse videantur: tale est quod
narrat Valerius lib. I. cap. 8. quod est de Ma

Num. 32.

raculis, de serpente illo AEsculapii, quem
Rōmāni quāsi volentem & intelligentem,
& quādam rationis ac religionis, nec non
diuitatis cuiusdam signa dātem, Epidau-
ro Rōmam aduexerunt, huius etiā generis
est quod narrat Philostratus lib. 5. cap. 15.
de leone quodam māsuetissimo, qui loto,
veluti canis, in AĒgypto per rībes duceba-
tur, contrebantibus se, non mōdō non no-
cens, sed etiā blandiēs, qui ad genua A-
pollonii modo sūplicantium hominū hu-
miliiter se abiecit: quem aspiciens Apollo-
nus, ad eos qui aderant. Hic, inquit, leo
me rogat ut vos doceā hominis animā il-
lum habere: fuit enim hic quondā Ama-
sis AĒgyptii rex, quæ simul atq; dixit Apol-
lonius, leo miserabiliter fremēs, lachryma-
bilem rugitum edidit, tum dentibus in-
frendens, cum plorare videretur, vbertim
lachrymas fundebat. Hunc inquit Apollo-
nus Leonem, censeo Leontópolim mittē-
dū, & in templo collocandum: regem
enim in regiam belluam conuersum, tan-
quam, e genū mendicare indignum iudi-
co. Hæc ille, quæ omnia arte magica A-
pollonii & opera dæmonū facta sunt, quo
faciliūs error Pythagoricus de transmigra-
tione animarum humanarum in varia be-
stiarum genera, hominibus persuaderetur.
Septimo, quod in histotīis Romanorum

C 3 legi-

Fabula
Leonis A-
pollonii.

legitur, & à nobis supra est commemoratum, Claudiam mulierem Vestalem, quo suam pudicitiam probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tuccia item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium usque' cribro tulisse: hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & natum occultè promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauò: potest facere, ut subito globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 1, cap. 107. Seruio Fullio dormienti, ex capite flammarum emicuisse, & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad ultionem exhortanti, assisse simili modo. Nonò: potest aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita ut flumina retro fluere videantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit lib. 1. cap 103. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vedit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimò: potest Dæmon varia corpora varie formata assumere, eaque mouete, ita ut homo vel Angelus, vel leo, aut aliud quodvis animal videatur, idque facit vel ad exercendos, vel ad decepiendos homines. Lemus

Amnes retro fluentes.

gimus enim B. Antonio Daemones in variis animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefacendum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic acepiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. i. cap. 8. Romanis apud lacum Reginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanarum partium propugnatores, visos hostiles copias penitus fundisse, & Publ. Vatiaio noctu urbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nunciatores illo ipso die Persam regem à Paulo fuisse captum: 'quod ita euenisse postea competum est. Undecimò, potest Daemon representare varias figuratas cuiuslibet rei, vel auti, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum. Nam sicut pictores sculptoresque ex materiis sibi subiectis, varias formas & figuratas rerum effingunt, & interdum tales, ut veras ac naturales videantur, sicut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo Plinius lib perfectè naturales vuas reddentibus, ut eas 35. cap. 10. ab aliis appetitas esse dicatur. Sic Daemon ex aere condensato, vel alia qua uis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, latrare cuiusdam quæ Menippo quæ decipere volebat, maximas.

C 4 open,

opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epularum ostentabat, quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulaechia & imagines earum rerum quæ videbantur. Duodecimò: possunt concitare & conturbare humores, vel spiritus qui sunt in corpore humano, disiungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, qua re grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt, sicut in iis qui à dæmonibus torquentur, ceraere licet. Decimotertiò: possunt etiam spiritus animales, qui interiorum sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, ut res quasdam vel præteritas, vel præsentes, vel futuras repræsentent: possunt etiam eosdem spiritus, in quibus insunt species rerum sensibiliū extrinsecus per sensus exteiiores impressæ, usque ad ipsos sensus exteiiores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, videantur sibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non est: hoc enim videmus accide re phreneticis: quod igitur homini vi aliqui morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquartò, possunt dormientium phantasma mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura,

vt ita decipient homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas vel suas, vel aliorum cognoscere vel dirigere velint: atque hinc quidem ortum duxit diuinatio per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augutum & Aruspicum disciplina, quæ per volatū vel garritum avium diuinans, vel per inspectionem extorum animalium cæforum, vel per electionem sortium eiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quo mentes hominum superstitutionibus imbuat, & variis erroribus implicit. Nam quod in Romanis historiis traditur, in victimæ opime quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in aliis vel iecur, vel principem aliam partem corporis non esse repertam, non alia ratione quam Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimoquinto: poslunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter. Primo extrinsecus, obviando sensibus varia sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorum imagines & simulachra, vel intrinsecus commouendo spiritus & humores,

C 5 quest

quorum commotione etiam sensus extei-
tiores varie afficiuntur & turbantur, vt nō
recte iudicent de suis obiectis, id quod cer-
nimus sensibus exterioribus phrenetico-
rum accidere. Decimosextò, possunt varias
passiones vel amoris vel odii, vel timoris
vehementer excitare in homine, idq; face-
re dupliciter, vel obiciendo species rerum,
qua ad tales passiones excitandas pluri-
num valent, vel interius moeundo phan-
tasinata ad similes res presentandas, vel
agitando & accendendo humores qui sunt
harum passionum materia, nimirum vel
sanguinem, vel atram aut flauam bilent.
Atque hæc sunt & alia horum similia qua
dæmones per motum localem facere pos-
sunt, & interdum quidem faciunt: neque
enim quæcumque possunt facere, licet eis
facere, sed quantum eis per diuinam pra-
udentiam permisum est, habent enim po-
tentiam à Deo restrictam & quasi ligatā.
quam eis interdum laxare solet Deus, vel

*Iob. r. & 2. ad exercendos bonos, vt aduersus Iob, vel
3. Reg. 22. ad puniendos malos vt aduersus Achab
supra 18. & Prophetas eius, sicut enim Dæmones,
permisù Dei, ingressi in pōcos, præcipi-
tarunt eos in mare: sic homines in omnia
malorum tam culpaz, quam pœnæ genera
deturbaret, si eis Deus, quantā vellent po-
nitac ac militiæ suæ exercendæ potestatem
ficeret.*

Per

Per alteram porrò actionem Dæmonum, quæ non est motus localis eorum, sed cum consequitur, hoc est, per actiones causarum naturalium, quas Dæmones inuisitatem applicant & temperant mira quæque Dæmones possunt efficiere. Sunt enim singulares quedam virtutes occultas & ignoratae hominibus, sunt, in quam, in certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso hominis corpore mirabilium ac peccat incredibilium optrum effectrices: quarum rerum exempla, supra tractando tertiam questionem, nonnulla possumus, sed plurima repertiorum apud Solinum, Plinium & Albertum in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ virtutes quibus in rebus naturalibus insint, ubi locorum lateant, quibus cum rebus compani & misceri ac temperari debeant, quo tempore tempestiuè & opportunitate ad operandum adhiberi oporteat, notissimum est Dæmonibus, quas etiam undecunque & quocunque voluerint, maxima facilitate, celeritateque clam homines transferte possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob causas sunt hominibus admidum mirabiles. Primo quia sunt novi & nesciati. Secundo quia modus quo Dæmon illos molitur, est occultus & inuisi-

C 6 bilis.

bilis. Tertiò quia sicut homines variè tem-
perando & accommodando res naturales
possunt aliquos effectus producere , quos
nunquam per se causar naturales pro-
duxissent, sicut patet in arborum insitioni
bus , in distillationibus aquarum,in cibo-
rum & condimentorum confectionibus,
& in medicamentorum compositionibus,
sic Dæmones, effectus aliquos singulares,
per causas naturales possunt producere,
quos ipsæ per se nunquam produxissent,
Quarto quia ut inquit S. Thomas 3. libro
aduersus Gentes , cap. 103. & prima parte,
quæst no. art. 2. ad 3. cum Angeli vel dæ-
mones adhibent causas naturales ad effe-
ctus aliquos procreandos, utuntur eis tan-
quam instrumentis, non secus quam me-
dicus utitur herbis ad sanandum, ex instru-
mento autem procedit effectus non tan-
quam virtutēius respondens , sed etiam ea
superior & præstantior, nempe respondens
virtuti principalis agentis à quo mouetur
ad operandum illud instrumentum , quæ
admodum securis non solum secat, sed et-
iam facit lectum vel mensam, vel hominis
statuam, ut est instrumentum hominis ex
arte operantis : & calor naturalis qui est in
semine, vel in animali, non solum calefacit
rarefacit, aut segregat ; sed etiam generat
sanguinem carnes & ossa, in virtute ani-

magis vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarū virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus mouentur & reguntur, Posset igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ, quam homines callent incurabiles, magna, celeritate ac facilitate sanare: tūm quia nouit opimè omnes morborum etiam abstrusorum causas & affectiones; tūm quia scit omnia genera remèdiorū, & idoneam eorum applicationem; sed non omnes tamē posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

C A P V T VII.

Quas res Dæmon nec per Magos, nec per se ipsum possit efficerē.

PE R motum localem, qui est immēdiata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primò enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. Et 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum uniuersum;

sunt enim Dæmones partes vniuersi , pars autem non habet vim atque potestatem in totum cuius est pars , & ut inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subiecit Deus Angelis orbem terræ.* Nec possunt pervertere ordinem vniuersi , cum auctore Aristotele , bonum vniuersi sit ordo : Non possunt item perturbare , vel suis locis commovere principes partes mundi , ex quibus eius integritas coalescit . Non possunt sistere cælum vel motum eius in contrarias partes agere . Non possunt elementum aliquod ex uno loco in alienum transferre . Non possunt facere ut detur vacuum , cum vacuum tollat coniunctionem , connexio nem atque subordinationem omnium partium vniuersi , in quo eius conservatio atque gubernatio consistit . Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere , vel simpliciter , vel secundum potentiam ordinariam eis à Deo concessam , & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentiæ ratio . Et cum Dæmones habeant vim motuam definitam , alij quidem maiorem alij verò minorem , non possunt quantumlibet corpus , quantilibet velocitate mouere , ne dum in instanti . Non possunt facere ut duo corpora sint simul in eodem loco vel unū corpus in duob . locis simul , vel ut vacuum peneter dimensiones

fiones alterius. Nec potest Dæmon distans à corpore, illud mouere secundum locum, quia mouens & mobile debent esse simili: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunque distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremū & non per medium.

Multa quoque sunt, quæ per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturarum, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediate producere ullam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediate alterare materiam corporalem, vnde formæ naturales educuntur. Secundò, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam, quam Deus solus habet, tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertiò, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quartò, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quavis instrumenta, quodcunq;

cunq; valuerit opus perficere : atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dæmones nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutum illis obedire. Quintò, non possunt dæmones producere formas substantiales nō præuiis alterationibus & præmissis dispositionib. Sextò, nec possunt eas in instanti aut quaatumlibet paruo tempore producere. Septimò, non possunt quamlibet rem naturalem immediate in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauò, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vñquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandum sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde invisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subito secundū perfectam magnitudinem & virtutem eius : denique quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmons nequaquam potest. Decimò,

non

non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & disputationes rerum naturalium , ut possit posteriores inducere non inductis prioribus , aut extremas non inductis mediis. Undecimò non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictā. Duodecimò, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari posset hoc loco an vla. la res naturalis habere possit vim in Dæmones , expellendo eos , veletiam actiones impediendo , propter id quod dicitur in libro Tobiz , cap. 6. & 8. de iecore cuiusdam piscis cuius fume fugabatur Dæmones in perpetuum ; & de melodia Davidis qua expellebatur spiritus malius à Saule. Vide 1. Reg. cap. 10. & 4. Regum. cap. 3. Lyranum & Burgensem super primum Regum , cap. 10. & ibidem Tostatum quæ. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmon exibat per narres eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostrum lector disputationem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam quæstionem tractamus explanantes illa verba quæ sunt in Cantico triurn puerorum : *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis , Domino.*

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VIII.

An opera Magorum sint vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.

AD MIRANDA Magorum opera non solum Ethnici, sed etiam nostri Theologi interdū vocant miracula, vel quia verorum miraculorū sunt simillima; vel estimatione hominum, quod ea ipsi nec facete, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantur. Et sicut nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimilia eorum quæ faciunt sancti: *Exod. 7.* namque Magi Pharaonis similiter ut Moses, virgas suas verterunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem; & magnum ranarum vim subito produxerunt. Sanant interdum Magi agrotos, & Damones ex corporibus hominum eiiciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit ut Magorū opera vera sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declarandæ probandæque Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ quæ miraculis tanquam veris diuinæ potentiaz sigillis obsignatur, & quasi quibusdam fulcris quodā-

mo-

modo sustinetur, omnino perire. Docere igitur convenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusque notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

T R I P L I C I T E R igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliter & absolute, nempe comparatione causibet naturæ, hac significatione, nullū planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potentiaz & sapientiaz comparatione, miraculum dici queat. Nam miraculum alicui dicitur, quod eius & facultatem & intelligentiam excedit: Deus autem nibil est quod admirari possit, quippe cum & causas omnium quæ sunt, optimè nouerit, & ipse princeps causa sit efficienti omnia. Nam qui per ludum & iocum (ut est in Proverbiis Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnū ne dum miraculum esse queat? cum ut est apud Esaiam cap. 40, & in libro Sapientiaz, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis apud ipsum sic tanquā gutta roris antelucani, & quasi puluis, & tanquam inane & nihil. Deinde potest appellari miraculū respectu hominū, qui, quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maximè admiratur, dicunt miracula:

*Quid si
miraculū.*

Præm. 8.

qua

*Tres gra-
dui vero-
rum mira-
culorum.*

qua ratione non modò Dæmonū & Magorum, sed etiam sapientum hominum iuuenta quædam noua, & artificioſa opera, qualia fuerunt illa Architæ & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum dicitur opus, quod ideo verè ac meritò mirandum est, quia omnis naturæ creatæ vim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere, cuiusmodi est, ut duo corpora simul sint in eodem loco, & se permeant, vel ut corpus humanū euadat immortale, impassibile & glorioſum: atque hæc tenent primum locum & gradum in miraculis. Vel excessus est non in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit, potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo; potest dare vitam, sed non mortuo, potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo: vel in ordine, vel in alia quapiam circumstantia, aliisque rebus cum quibus omnibus naturaliter opus illud fit; Exempli cauſa, potest medicus sanare ægrotum,

verum

verūm non subitò , nec absq; medicina : potest Magus vel Dæmon , vel etiam natura ex ligno producere serpentem , verūm non immediatè : atque hic est insimus miraculorum gradus & locus . Sed quia hæc breuiter diximus , vereor ne obscurè dicta sint ; quare quò melius intelligantur , latias explicabuntur . Dæmonum & Magorum miracula non vera , differunt à veris miraculis , quæ in scripturis & historiis Ecclesiasticis , à seruis Dei facta legim⁹ , his quinque modis ; Dignitate virtutis efficientis . Qualitate eorum qui faciunt , Diuersitate factorum , Modo faciendi , & Fine cuius gratia fiunt vera miracula , cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent , solius Dei potestate possunt effici : nam quamvis per Angelos vel seruos Dei fieri videantur , illi tamen non agunt virtute sua , sed Dei cuius sunt administri & tanquam instrumenta . Magi autem opera sua faciunt , vel virtute quartundam rerum naturalium quibus viuntur occultè , vel opera Dæmonum , qui clàm Magis auxiliantur . Vera miracula licet interdum faciant etiam homines mali ; raro tamen , nec nisi ad confirmationē veritatis , & diuinæ virtutis declaracionē : ferè autē magi homines sunt flagitiosi & malefici , quos proinde diuinis humanisque legibus consulere & adire

*Quinque
differentia
verorum
miraculo-
rum à fal-
sis & simili-
latis.*

adire prohibentur. Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, & ideo nec diurna; vel sunt pernitosæ, vel inutilia: vera autem miracula, sunt opera solida & vera, utilissima hominibus, & non nisi magna aliqua necessitate, & utilitate facta. Magi, opera sua faciunt, vel per causas naturales, vel ope Dæmonum, utuntur multis præstigiis, mendaciis, ludificationibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel nihil, vel absurdâ significantibus, aliisque superstitionis ceremoniis, miscentque sacra profanis: namque nonnulla verba sacra usurpant, adiunctis superstitionibus fœdant & contaminantur. Docent enim ea dici debere sub certâ quodam constellationum situ, certoque loco & tempore, toties signo crucis facto, tot candelis accensis exhibitis, vel filis aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virginæ tantum tetigerint: exhibent etiam quædam, quæ nihil proorsus ad effectum producendum pertinent, sed ridiculam habent vanitatem, dicunt enim oportere tali hora & toties, & tali aquâ lauare faciem, radere capillos; hac, vel illa ueste indui. Sed, quod impietatis plenissimum est, sanguinem ex humano corpore mitunt, eoque libatrix quædam consecrata, domina quorundam dæmonum

surpaucet, quibusdam animalibus familia-
 riter utuntur, & cum eius colloquuntur,
 Dæmonibus sacrificant, nomen & fidem
 C H R I S T I abiurant, prohibent homi-
 nes signare se signo crucis, & alia faciunt
 partim superstitiosa, partim ridicula, par-
 tim penitus execranda. Nihil tale sancti fa-
 ciunt edendis miraculis, sed vel interiore
 vel etiam exteriori supplicatione & inno-
 catione diuinæ virtutis, vel facto signo
 crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis,
 miracula operantur. Ad extremum, cur
 vel Dæmones vel magi faciant illa sua mi-
 racula, non est obscurum; nimicum vel
 lucri, vel gloriae & honoris cupiditate, ubi
 diuinum nomen & cultum aucupantes;
 vel ut veritatem peruertant & falsitatem
 hominibus persuadeant; vel ad patranda
 maleficia, veluti furtæ, adulteria, homi-
 cidia. Sancti autem faciunt miracula, non
 sua causa, cum & dignitas contemnant, &
 honores fugiant; sed D a v i d honorent,
 Ecclesiam ædificant, hominesque non so-
 lum corpore, sed multò etiam magis ani-
 mo iauent. Qui igitur sanæ mentis est,
 & studiosus veritatis amatorque virtutis,
 non erit ei difficile vera miracula à falsis
 discernere: qui autem flagitosè viuit, &
 C H R I S T I doctrinam odit, nec stu-
 dio veritatis, sed vanæ curiositatis capi-

ditate miracula querit, is iusto Dei iudicio permittitur, ut quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacis & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaque dogmata, p[ro]ijs verisque repudiatis, amplectatur. Hoc enim quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Thessalon. capit. 2. præmonens ventrum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in omni seductione iniquitatis; non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent, his enim mittet Deus operationem erroris ut credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

C A P V T . I X.

Quotuplex sit Magia.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandā execrandamq; existimemus, & ne hoc institutæ tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradenter ostendemus. Plinius lib. 30. cap. 2. cōplures Magiæ species ab Osthanc principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque, ait, & ex aqua, & ex sp[iritu]is, & ex aere, & stellis, & lucernis ac pelui-

**Varia spe-
cies Ma-
gia.**

pelibus, securibusque & multis aliis mo-
 dis, diuina promittit: præterea umbram,
 inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius.
 Sed Iamblicus in libro suo de Mysteriis Æ-
 gyptiorum, & Proclus in libro de Sacri-
 cio & Magia, & Porphyrius in libro de Sa-
 crificiis duplēm faciunt Magiam, sicut,
 etiam ex Prophytii doctrina refert beatus
 Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, capit.
 9. Alteram vocant Theurgiam, ne: npe bo-
 nam & laudabilem, qua certis quibusdam
 hostiis & sacrificiis, munditia quadam ani-
 mæ & corporis, aliisque sacris cæremo-
 niis, bonos ac beneficos dæmones inuo-
 cant, quorum afflato & auxilio, & occul-
 ta manifestant, & futura prænunciant, &
 mira edunt opera, quæ prædicti scriptores
 miris laudibus in cælum effeuerunt. Alte-
 ram appellant Goëtiam, & Necromantiam
 quæ mortuos excitat & consulit, &
 per eos responsa de rebus occultis vel fu-
 turis reddit. Dicitur Goëtia à planetu, quo
 circa mortuorum sepulchra eorum animæ
 ex inferis euocantur: Necromantia vero,
 quia sit diuinatio ex mortuis euocatis pe-
 tuta. Suidas autem distinguit Magiam, quam
 ait Persarum esse inventum, in Goëtiam,
 Magiam propriè dictam, & Pharmatiam.
 Magia, inquit, est inuocatio Dæmonum,
 scilicet beneficiorum ad aliquod bonum

D cum-

conficiendum: cuiusmodi; Apollonii Tyanei prædictiones fuerunt. Goëtia sit per coactionem & invocationem mortuorum; sic n. dicta est à planctu' qui sit circa sepulchrum. Pharmacia vero sit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, q̄ mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturū certis incantamentis præparatum. Hæc Suidas.

Nobis autem omnes Magie species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulati quotundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæmonum invocatione & ope vtitur ad operandum. Hæc in in Theurgiam & Goëtiā & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, redit diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad hanc species commode reuocantur: Illa, quam naturalem diximus, partim est physica Cuius nomine medicinam etiam complectitur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilem effectum, versetur; partim est Mathematica; cuius excellenti peritia, quam mira fecerint Architas & Archimedes, supra cōmemorauimus. Kursus Magia tam naturalis, quam non naturalis, bipartito diuiditur: altera e-

niam

sim habet veros & naturales effectus , altera simulatos tantum , nec tales revera quales videntur : hanc uno vocabulo Præstigia-
tice appellamus , suis enim præstigiis adeo præstringit & eludit sensus humanos , ut faciat videre quæ non sunt , & non vide-
re quæ sunt ; idque vel interventu & ad-
miniculo Daemonum , vel operatione na-
turalium agentium , vel incredibili tractu
atque agitatione manuum . Itaque qui e-
di panem , videtur farinam spuere : qui vi-
num bibit , per frontem aut ingulum id re-
iijecere ; videntur gladij vorari , ingens vis e-
uomi acuum minorum , & zonulam . qua-
rum rerum circulatores miri sunt artifices .
Hæc dividitur in Opticam , & Pharmati-
cam : illa , manum , digitorum aliarum-
que partim corporis incredibili agilitate
& motione , defixum in res obtutum spe-
& canium frustratur , hæc collyriis , suffumi-
gationibus , alligationibus , potionibusque
sensus interiores & exteriores ita pertur-
bat , ut secus quam revera est , iudicent de
sensibilibus exterioribus . Vtitur etiam illa
prior laminibus , annulis , imaginibus , spe-
culis vario situ varioque modò positis &
transpositis .

MAGIAE porro Naturali , quidam duas
alias species adiungunt , alteram vocant
Astronomicam , alteram Cabalisticam ,

D 2. quæ

quæ an sint mera nūgē & quorundam hominum commenta , an reuera aliquid solidi habeant & præstent , nunc paucis di-

Cōtra Ma- iudicandum est. Astronomicam appellans,
giām A- quæ certas quasdam imagines & figuræ,
stronomi- annulos, sigilla, statuas & alia quædam ho-
cam. sum similia fabricatur, in quibus, eius cul-
 sōtes & defensores affirmant, cœlestium
 corporum virtutes & influxus recipi, re-
 ceptosq; miros effectus præstare. Sed hæc
 vana sunt, nec modò à christiana veritate,
 & pietate, sed etiam à philosophica ratio-
 ne & disciplina longè remota. Virtus enim
 cœlestis per se yniuersalis est & indetermi-
 nata ad hunc vel alium quemlibet effe-
 ctum producendum ; determinatur au-
 tem per causas naturales particulares : Il-
 læ autem imagines & figuræ astronomicæ,
 non sunt causæ naturales , nec habent
 vim , aut efficiendi quippiam , aut præpa-
 randi materiam ad hunc vel illum effectum
 recipiendum. Deinde cœlum naturaliter
 operatur ; illæ autem imagines sunt inge-
 nio & artificio hominum inuentæ , & pro
 eorum arbitrio adhibitæ , non igitur per
 illas , virtus cœlestis modificari aut deter-
 minari potest. Postea, lignum quounque
 modo figuretur , non potest in se recipere
 immediate formam equi vel leonis ; nec
 viuum aut aurum formam plantæ : multò
 igitur

igitur minus huiusmodi materiae , propterea quod ab ipsis Astronomis varie figurantur, idoneae habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhæc , quæ est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginum cum cœlo ? neque enim est vel secundum figuram , vel secundum naturam vel motum vel qualitates : quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneæ ad diuinos illos siderum influxus accipendos , signatae autem & adornatae istis imaginibus, statim fiunt idoneæ ? His accedit, quod insignia visu effectuq; sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus , ampliora sunt quam vniuersa terra ; quomodo igitur influxus illorum ad unam imagunculam astronomicam restringitur , ut non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur ? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi Magia astronomica proficiscitur; & si quis forte cernit aliquid , is non earum imaginum aut siderum potentia, sed occulta dæmonum opera , quoè eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

**

De Magia Cabalistica.

Si d^e venio ad Cabalisticam, quam philosophi quidam Iudeorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quam veritatis studioſi, & res curiosas atque inauditas quam veras & ſolidas diſcendi auditores, affirmant ſcientiam eſſe Moſi priuam a Deo in monte Syna traditam, deinde non quidem literarum monumentis, ſed ore tenus a prioribus, per quandam veſtiti manuum traditionem, & receptionem posteris traditam, adhuc fuifſe conſeruata: ideoq; diſcum eſſe Cabala, quod verbum Hebreicē idem ſonat quod Latinē recipio, nimirum eam posteriores a prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaq; cuſtodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multi ſaeculis eſſe conſeruata. Complectitur autem hec Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanam, nec non & naturalem: omniumq; rerum doctrinam mysticē ac ſymbolicē continent, non eam more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis diſputationibusq; traſtant, ſed numeris, figuris, ac Symbolis: ita que in ea ſingulæ literæ, figuræ, nomina,

ele-

elementa, apices, linear, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam intelligentiam rerum significatrixem doctrinam habent. Hanc Magiam qui bene teneat, eum nihil non poterit avertire, omnia scire, praescire, naturas imperare, cunctasq; res ei obedire; hac Mosen prodigia illa fecisse in Exo. 7. &c. Aegypto & in deserto; hac Iosue, Eliam, Eli seqq. Iosephum, Isaiam, Danielem, Samuelem tot tantaque fecisse miracula. Dicunt enim, Gen. 2. dominam quae Deus per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiaz, qualitates & proprietates exprimantur: quo circa his nominibus naturales res appellanti, confessiones omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amenantiaz expers non fuit Wiclef, qui ut memorat Thomas Waldensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentiaz Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediissent, eiusque omnia iusta fecissent: & huius rei reliquias remanere in exorcistis & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces hebreas. Cuius sententiaz doctra copiosamq;

De MAGIA

refutationem legē apud ipsum VValdensem.

Verūm adēd est in eredita, insulsa & ridicula hæc Cabalistarum opinio, vt nihil quæ mirum sit quam illi hominum sanitatis mentis aliquando eam probari & persuaderi posuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter ut hominum monstræ quædam, & portenta è quibus eiusmodi opinionum commenta & deliramenta proficiuntur. Principio, nondū incredibile est, Solem & Lunam & cetera astra, elementa, item & stipes cum ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus hæbreis sentire, eaque sic affici & per moueri, vt homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes aut homines, num ideo eiusmodi nomen, totam meam substantiam omnesque proprietates perfectissimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi & quæcumque ille vellet, facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebrearum quam iactant Cabalistæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eadem ante sunt iniciati, quomodo eam agnoscant

cent & sentient bruta, cæteraque non ratione modò sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebrææ linguae, quam omnium veruissimam & primam ferunt, cum certè constet alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quam qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod beatus Hieronymus in prologo galeato affirmatè scribit. Certum, inquit, est, Esdras post captam Hierosolymam, & restaurationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usq; tempus ijdem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerunt. Nec verum est, in lingua hebræa reperiti voces quam omnium rerum naturas, infimasque differentias & proprietates exprimant; nec in declarandis rebus vberior est aut significantior hebræa lingua quam græca vel latina: nec ullum est nomen in illa lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quam specificas atque individuales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latente mysteria, quam vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in scriptura, quomodo Moses & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maximaque fecerint prodigia. Legimus

Iosua. 10,

mus Iosue retinuisse cucsum Solis & Lunæ, cùm dixisset : *Sol contra Gabon ne mouearis, & luna contra vallum Aialon.* Stetitq; sol in medio cœli, & non festinanit occumbere spacio unius dies. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obidente De- mino voci hominis & pugnante pro Israel. Narrantur etiam Samuelis, Eliæ, Elisæ & Danielis miracula, nec tamen vsquam de istis Cabalisticis mysteriis vlla mentio aut verbum sit, si tanta est Cabalisticæ Magiz vis & potestas, ut cœlis imperet, solem si- stere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, totamq; naturam com- mutet, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalistæ, eius artis peritissimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam nunc patrare possunt? Cenè Philosophi Iudeozum, qui sibi hauc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ servitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, ut debuissent.

C A P V T . XI.

De Necromantia.

De Necromantia non nihil dicamus, ut qualis quantitatis sit eis vis, vel potius fraus & fallacia, ostende- mus.

mus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse ex ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima, vel etiam futura; animas autem mortuorum, præsentim eorum qui flagitosè vivunt, aut violentia morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare, docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium, nam cum de prauis & fallacibus dæmonibus dixisset, mox subdit hæc de animalibus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ vitiis oppletæ è corpore migrarunt, conflictantur enim etiam tunica & concupiscentiæ perturbationibus, & in naturam conuersæ dæmonum, similes illorum redduntur, noxiæ ad turbulentæ; in varias se vertunt formas, ac modò conspicuas se oculis præbent, modò recondūr, & ita eludunt aciem tuu intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Prava, inquit, anima quæ corpus suum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnauqua visæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura circa corpora immoratur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes animas à positione corporis vel partis cuiusdam.

D 6 afflora-

*Propbyri
de renoca-
tione ani-
marum ex
inferis.*

assumptione. Quocirca qui vaticinantū animalium inservi sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vnā cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

*An fuerit
verus Sa-
muel qui
per Phyto-
nissam re-
præsenta-
tus est Sau-
li.*

Magnam sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octavo Pythonissam idogatū regis Saylis, excitatis à mortuis animam Samuelis, fecisseque, ut Sauli de euentu impendentis belli consulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in libro de Æsto Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in veramq; partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie & figura Samuelis; propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quod illum habitu, specie & auctoritate repræsentaret. Non enim tardum in communi hominum loquendi

CON-

consuetudine, cum in sacris literis rerum i-
 magines & simulachra, nominibus ipsarum
 rerum appellantur. Hoc idem citra dubita-
 tionem ullam traditur in libro secundo de
 mirabilibus sacrae scripturæ, cap. 2. & in lib.
 quæstionum veteris & noui Testamenti
 quæst. 27. qui libri, nomine beati Augusti-
 ni in eius Operibus numerantur. Tertullia-
 nus in lib. de Anima, non solum hoc pro-
 bat, sed contrariam sententiam omnino im-
 probat: nam loquens de Samuele, hæc
 scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæ-
 reticos tanta præsumptio artis magicæ ex-
 tollit, ut etiam Prophetatum animas ab in-
 feris mouere se spondeant: & credo, quia
 mendacio possunt, nec enim Pythonico
 tunc spiritui minus licuit animam Samue-
 lis effingere, post Deum mortuos consulē-
 te Saule. Absit autem ut animā cuiusquam
 sancti, nedum Prophetæ, à demonio cre-
 damus extractam, certi quod ipse Satanus 2. Cor. II.
 transfiguretur in angelum lueis, nedum in
 hominem lucis, etiam Deum se asseueran-
 turus, signaque potenteriora editurus, ad
 exortendos, si fieri possit, electos. Hæc Ter-
 tullianus. Quibus verbis autisq; proximè
 consequentibus pertè docet non fuisse il-
 lum versus Samuelem. S. Thomas prima
 parte quæst. 89. art. 8. & secunda secundæ
 quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 5. ad 4.

D 7. dubi-

dubitanter de hoc loquitur. Secutus nimirum Augustinum: idemque sic in Decreto 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed ut Lyrano & Tostato & ni fallor etiam, B. Augustino, lib. de cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immò certum est, fuisse veram animam Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latenter, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura, ut impius rex, quæ post mortem supplicia sua impietati debita passurus erat, iam cum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimoniis vel argumentis, cum id in sacra scriptura perspicuè traditū sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vita sua, & exaltavit vocem illius de terra in prophétia, delere impietatem gentes.* Et sancte B. Augustinus libro illo de cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundæ non obscurè significant, si liber Ecclesiastici tanquam lacer & canonicus recipiatur necessariò sentendam esse, verum Samuelem apparuisse Sauli

Sauli. Loquantur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non cum pro sacro & canonico haberent, sed quia nec Hebrei cum recipiunt & reposunt in libros canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis ut de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiae, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filii tui mecum eritis, cum certum sic diuersas esse sedes post mortem, honorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abraham dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intansibile chaos intercedere: hoc tamen, non obstat. Nam illa verba Samuelis, ut deinceps interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstiōnēm Simpliciani, non ad æquilitatem felicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent: ut sit sensus, Cras & non amplius eris inter viuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quia etiam & tunc, & usque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quam mali, apud infertos, licet sedibus disclusi, detinebuntur.*

Sed redeo ad Necromantiam, quę olim multis locis & apud multas gentes celebra-
tissi-

Antiquus tisima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30
Necromant cap. 2. huius artis nobilissimus professor,
tia viua. promittebat quorumlibet mortuorum ex-
 citationes & colloquia cum viuis: & sancte
 maioris est admirationis, quod extremo il-
 lo capite subdit Plinius: Adolescentibus
 nobis, inquit, vilus Apion grammaticæ
 artis, prodit Cynocephaliam herbam, quæ
 in Ægypto vocaretur Osyrites, diuinam
 non in viuos modo, sed etiam in mortuos
 habere potentiam, eaque se euocasse um-
 bras ad percunctandum Homerum qua
 patria quibusque parentibus genitus esset.
 Cicus Asculanus in commentariis quos
 in sphæram edidit, nominat librum qui o-
 lim extabat, & inscribebatur scriptura
 Cham, opus magice & maleficæ impie-
 tatis plenum. continens elementa & pra-
 via Necromantiae. Tertullianus lib. de A-
 anima, vbi de inferis & defunctorum euo-
 catione differit: Publica, inquit, iam litera-
 tura est, quæ animas etiam iusta ætate so-
 pitas, etiam proba morte disiunctas, &
 prompta humatione disiunctas, euocatu-
 ram se ab inferorum incolatu pollicetur.
 Fuerunt quondam multa apud varias gen-
 tes loca, Necromantiae vsu nobilitata, vbi
 & à defunctis oracula & responsa pereban-
 tur. Homerus lib. 11. Odysseæ Cyméri-
 cum oraculum ad Auernū Campaniæ la-

D 7 cum

cum celebrat, quo Vlys̄es cōcessit, ut Thy-
sesiam de reliquo itinere suo consuleret,
cuius etiam meminit Strabo libro quinto
Geographia. Tesprotium in Epiro Orphe-
us celebre fecit, in eo manes cantu permul-
cendo, & Euridicæ coniugi ad superos re-
ditam impetrasse creditum fuit. Vnde Vir-
gilius libro sexto **Aeneidos**:

*Si potuis manes accersere coningū Or-
pheus,*

Treiiicia frēt⁹ cythara fidibusq; canorū.
Aīud Lucanum Erictore venefica Thesla
la mortuū euocat, qui Sex. Pompeio exi-
tum Pharsalicæ pugnæ denunciet. Phiga-
ria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Ne-
cromantas, à quibus occulta & futura scis-
citari vſitatum fuit. B. Augustinus lib. 9. de
ciuitate Dei, cap. II. citat Apuleiū affir-
mantem animas hominum dēmones esse,
& ex hominibus fieri lares, si meriti boni
fuerint. Lemures autem aut laruas, si mali,
qui nullis bonis sedibus in terra vagatione
puniantur, inane terriculamentum be-
nis hominibus, cæterum noxiū malis.
Cum vero incertum est quāt cuiq; sortitio
obuenierit, vtrum lat sit an latua, manes de-
os nominant, & fanis atque cæremoniis
volgo admittuntur, vt oracula reddant, vt
in Bæotica Amphyaraus, in Africa Mop-
sus, in Ægypto Osiris, aliis alibi gentiū,
Aesc-

Æsculapius ubique Hæc ex Apuleio: quæ ibi August. verè grauiterque refellit. Et apud Tertullianum in libro de Anima sic habes, Noſemanas propria oracula, apud parentum ſepulchra manſitando caprare, Eracrides ſcribit. Celtas apud viorū fortium buſta, eadem de cauſa obnoctare, Nicander affirmat.

**Confuta-
tur Necro-
mancia.**

Verum has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse, non eſt dubitandum: plerasq; enim ab ipsis Necromantis aliisue fatas eſſe compertum eſt. Si quæ autē reue-
ta contigerunt, in his existimandū eſt, non animas defunctorum appariuſſe viuis, ſed iſpos Dæmones tales ſe ostendiffe Necro-
mantis, vel eos conſulentibus, tales, inquā, habitu, ſpecie, aetate, voce & affectu, qua-
les fuerant olim mortui, cum inter viuos
verſarentur. Hanc ego opinionem ut pro-
culdubio veram putem, rationibus testimo-
niisq; & experimentis adducor. Ratio nec-

**Argumen-
tatio beati
Thoma cōf.** obscura nec ſanè infirma ſit ea, qua S. Tho-
mas prima parte queſt. 117. 4. art. hoc ipsum
confirmat. Non potest, inquit, anima ſe pa-
tra Necro- rata, naturali virtute ſua, mouere aliquod
mantiam. corpus: cum enim ſit naturalis forma hu-
mani corporis, non habet vim mouendi
ſecundum locum, niſi corpus quod infor-
mat & viuificat: nam etiam cum eſt vni-
cor-

corpore, si sit aliquod membris mortificatum, non obedit animæ ad motū localē. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cū illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent viam & imperium in animas defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt in purgatorio, non enim conuenit aut decet animas sanctorū, impiis Necromantarum artibus subiacere: neq; in animas quæ sunt inferno, nam cū illuc sint à Deo tanquam in carcere detrusæ, ut æternas scelerum suorum pœnas luant oulla inde vi possunt efferti, nec nisi Dei mandato egredi: non est autem credibile, Deū id concessurum Necromantis, per quos dæmon satagit mortales decipere, & à veri Dei cultu auertere: sic enim Deus artem Necromantiam & per se infamem, & toties à se in sacris literis reprobataam, extremoque mortis suppicio condemnatam, non solum honoraret, sed etiam fide cultuq; apud mortales dignam redderet. Proseculò, si cui mortuorū redditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abram, ut de iis qui simuli erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatos quæ suos monendos, ut benè viuendo, ditas, & perpetuas inferni pœnas euaderent, nec

nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, non au-
quam apparuisse viuis: id enim B. Grego-
rius in quarto libro Dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec
equidem nego, etiam animas beatas vel
Martyrum, vel aliorum Sanctorum, desce-
dere in terras hominibus eorum auxilium
implorantibus, opem & solarium latentes:
id enim confirmat B. Augustinus in lib. de
cura pro mortuis agenda, capite decimo-
sexto exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi,
quem ciuibus suis Nolanis, cum à Barba-
ris oppugnarentur apparuisse & subuenisse,
affirmat Augustinus, se non incertis
rumoribus, sed certis testibus audiuisse:
Hæc, inquam, non nego, sed aio animas
mortuorum cum apparent viuis, non id
facere sua voluntate & arbitratu, nec natu-
rali potestate, multoque minus vi & poten-
tia artis Necromantice, sed id fieri singula-
ri quodam Dei consilio, voluntate ac po-
tentate. Nec animas defunctorum interef-
fe rebus viuorum, minus est miraculum se-
cundum B. Augustinum loco supra dicto,
& secundum B. Thomam prima parte,
quaest. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio
cæci, vel alia quæ in magnis Dei miracu-
lis numerantur. Adscribā hic in hanc sen-
tentiam B. Augustini verba ex eo loco
quem

quem proximè iudicauit : verū ista, inquit, *Augustini* diuinitus exhibentur, longè aliter quam se obseruāde se habet vītatus órdo , singulis creaturarū sententia . generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres ad sunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per natu- ram proptiam , viuorum rebus interesse non possunt. Hæc Augustinus.

Sed audiamus Tertullianum qui in li-
bro de Anima, vbi de inferis & animarum
euocatione agit, hanc nostram sententiam
gratissimis disertissimisq; verbis compro-
bavit: *Necromantia*, inquit, secunda est
idolatria , in qua se dæmones perinde
mortuos fingunt, quemadmodum in illa
deos. Quid nō? cum & dii mortui sint? Ita
que invocantur quidem defuncti, sed dæ-
mones operari sub eorum obtentu.
Hanc autem fallaciam Diaboli sub perso-
nis defunctorum delitescentis (nō fallor)
etiam rebus probamus, cum in exorcismis
nostris, interdum Dæmon aliquem se ex
hominibꝫ affirmat, interdum gladiatore
vel bestiarium, sicut alibi Deum, nihil ma-
giscurans quā hoc ipsum excludere quod
prædicamus, ne credamus animas vniuer-
sas

*Notabilis
Tertullia-
ni senso-
tia.*

sas malorum ad nihilum redigi, ut & iudicij
 & resurrectionis fidem turbent. Et tamen
 ille dæmon, postquam circumstantes cir-
 cumvenire tentauit, instantia diuine gratię
 vicitus, id quod in verò est, inuitus confi-
 tetur: sic etiam in Necromantia quę iam
 quiescentes animas euellere ab inferis cre-
 ditur, & conspectui exhibere, non alia fal-
 laciæ vis est, operatioꝝ planè, quia & phan-
 tasma præstatur, & corpus effingitur, nec
 magnum illi exteriores oculos circumve-
 nire, cui interiorē mentis acie excēcare,
 per facile est. Nulli autem animę omnino
 inferos patere, satis Dominus in argumēto
 illo pauperis requiescētis & diuitis ingemi-
 scētis, ex persona Abrahę sanxit, nō posse
 relegari renunciatorē dispositionis inferis
 quod vel tunc licere potuisset & Moſi, &
 Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam re-
 uocauit Dei virtus in documentū iuris
 sui, non idcirco communicabitur fidei &
 audaciæ Magorum & fallaciæ somniorū
 & licentiæ poetarum: nam in hac mortuo-
 rum resurrectione qua Dei virtus in cot-
 pora animas repræsentat, solida & conre-
 stabili & satiata veritate præiudicatum est
 hanc esse formam veritatis, ut omnem
 mortuorum exhibitionem incorporalem
 præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Si-
 mulant igitur Dæmones, animas defun-
 torum

Luc. 16.

àorūm secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra nes summa-
 dicto memorat S. Thomas, quo facilius lēt animas
 enores Gentilium animis hominum inse- de mortuo
 riant ad eos decipiendos. Primum enim rum.
 sic Dæmon facilius homini quicquid vult
 persuader : namque homines animabus
 defunctorum, vel parentum, vel cognato-
 rum, vel amicorum suorum quos diligunt,
 & à quibus se diligi non dubitant, libenti-
 us & promptius credunt, quam Dæmoni
 quem naturaliter horrent. Deinde, ita per-
 suadet hominibus, infernum non esse car-
 cereta perpetuum, ex quo non licet ali-
 quando egredi : nec esse adeo graues &
 perpetuas inferni peinas, sicut homines
 putant. Ad hæc sic facit, animas etiam
 post mortem habere corpora, vel posse
 quælibet se in corpora induere, vel in quæ-
 libet hominum aut bestiarum corpora
 migrate : qua re concipitur error Pytha-
 goricus de transmigratione animalium,
 eoque concepto labascit fides & spes
 Christianæ resurrectionis. Præterea, hac
 ratione faciunt Dæmones, & viui mortu-
 os vel tanquam terrificos & noxios sibi
 metuant, & varijs superstitionibus placare
 sibiq; conciliare studeant, vel tanquam be-
 neficos sibiq; vel amicitia vel necessitudi-
 ne deuinctos, nimirum superstitione diligat

&

& colant, vel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiā honoribus prosequantur atq; venerentur

Varia species Magia secundum Hugonem.

Hugo sancti Victoris lib. 6. eruditionis Didascalicę, cap. 5. numerosus & enucleatus eam de qua disputauimus, Magiae varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magicæ repertor primus creditur Zoroastes, rex Bactrianorum, quem nonnulli asserunt ipsum esse Cham filium Noe, sed nomine mutato, hunc postea Ninus rex Assyriorū bello victum interfecit, eiusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsque ad bis & voces centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius vsque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc autem postea Democritus ampliavit tempore quo Hippocrates in arte Medicinę insignis habebatur. Magia in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa, professio ne, omnis iniquitatis & malitiæ magistrorum vero mentiens: & veraciter ledens animos, seducit à religione diuina, culturam dæmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas impetrans sequacium impellit. Hæc generaliter accen-

pta, quinque cōpletebitur genera maleficio-
rum : Manticem, quod sonat diuinationē,
& mathematicā vanam, Sortilegia, Malefi-
cia, Prēstigia. Mantice autē quinque conti-
net species sub se, primam, Necromantijā,
quod interpretatur diuinatio in mortuis.
νεκρός enim grēcē, id est, mortuus, Latinē,
& *νεκρός* cadauer dicitur, vnde est diuina-
tio quæ fit per sacrificium sanguinis huma-
ni, quē dæmones sitiunt, & in eo delectan-
tur estusō. Secunda, est Geomantia, id est,
diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia, id
est, diuinatio in aqua. Quarta, est Aerimā-
tia, id est, diuinatio in aere. Quinta, est di-
uinatio in igne, quæ dicitur Pyromantia.
Varro enim quatuor dixit esse, in quibus
diuinatio cōstatet, terram, aquam, aetem,
ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad
infernum videtur pertinere, secunda ad ter-
ram, tertia ad aquam, quarta ad aerē, quin-
ta ad ignē. Mathematica diuiditur in tres
species in Aruspiciā in Augurium, in Ho-
roscopicā. Haruspices sunt dicti quasi ho-
ruspices, id est, horarū inspectores, qui ob-
seruant tempora in rebus agendis, vel ha-
ruspices quasi haras inspiciētes, qui in ex-
uis & & fibris sacrificiorum futura conside-
rant. Auguriū vel auspiciū, aliquando ad
oculum pertinet: & dicitur auspiciū, quasi

E. auspi-

auspicium, quia in motu & volatu avium attenditur, aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garitus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominum queruntur, sicut Genethliaci faciunt, qui nativitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangelio legimus Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes querunt. Malefici sunt, qui per incantationes demoniacas sive ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera cooperatione dæmonum atque instruēta nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quādo per phantasticas illusiones circa regnum immutationē sensibus humanis arte demoniaca illuditur. Sunt omnes simul undecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geometria, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia. Sub Mathematica tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres aliae, id est, Sortilegium, Maleficium, præstigium. Præstigia dicitur Mercuri⁹ primus inuenisse: Auguria Phryges inuenierunt: Haruspicinam & sortilégia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia primum à Persis venit. Haec tenet
Hugo.

CAPVT XII.

*An per artem Magicam verum aurum
fieri possit ab Alchimi-
stis.*

SH verum & perfectum aurum ab Alchimistis potest effici, haud dubiè chymica facultas vna de præcipuis magizæ partibus censenda est, nimirum tale opus Magizæ, tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum esset: tum propter magnitudinem utilitatis, optatissimum atque gratissimum mortalibus accideret. Audiat lector quid eruditus vir Iulius Scaliger et tra Cardanum exercitat. 327. Scaliger cōtra Cardanum exer- citat. 327.

ea de re scriptum reliquerit. Triplex est, inquit Magia, vna hic infama & nostraras, sane & foeda & fœdida cum canticis, cadaveribus, & funibus suspendiō fororum: quæ si quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia drina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit colludies impostorum. At magus apud Persas, nihil aliud quam sapiens invente sorsat: sed propter Smerdis proditio- magus invente sorsat: sed propter Smerdis proditio- usus est renem & perfidiā, nomen magorū infensum gnum Perdiu fuit. Hac magia Dominum Iesum sarum,

E 2 fusse

Herodotus fuisse promissum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandum longinquis è rebus lib. 1. & Iu. 1. gionibus profecti sunt. E Syronū libris hęc Matth. 2. descripsimus. Aiunt Magiæ & transmutatorię artis vires, vias, & fines, esse perquā similes. Opus & finem Chimistarum, esse corpus in corpus. Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas supra eas quę naturę ordinē fieri videntur, exercent. Chimistæ suū opus nō minant Fortitudinem: hoc enim significat decantatum illud, Elixir, in cuius fide omnem oppignorant naturam. Sic eo loco Scaliger, Ergo digna cū primis inquisitione ac disputatione res est, utrū nō modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalibus locis, atq; ordine tantū modoq; naturali aurum generari queat, verū etiam per artificialem viā ac rationem, quam iarentur Chimistę, perfectū usquequaq; aurum, & tale omnino quale est naturale, possit effici.

Duplex circa hanc quæstiōnem, Philosophorum est sententia: multi negant, quidam vero aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autē loco etiā quid sentiamus ipsi, & similius vero iudicemus, breuissime iudicabimus.

*Exponitur sententia eorum qui negat
verum aurum posse fieri
ab Alchimistis.*

Anicorua
A Vicenna in quibusdam suis commentariis in libros Meteororum, ut refert Aegidius in 3. Quodlibetico, quest. 8. de Alchimistico auro ita scripta: sciant artifices Alchimię species metallorum mutari non posse, quamuis similia illis fieri possint, & quamuis Alchimistæ queant tingere ipsum etiam colore quo volunt, donec sit multum simile auro, & abstergere immundicias plumbi, ita ut videatur argentum, semper tamen secundū substantiam manebunt etiam & plumbum.

Auarroes.
Auerroes in Paraphrasi super primum librum de generatione animalium, explanando primum caput, in eandem sententiam hæc scribit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & si ars Alchimię habet esse, hoc est, quod potest fieri in ea. Ecce ibidem Auer. declarat sicut se habent mures ex putri materia, ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, ut quamvis reuera inuicem different specie, tamen

E 3 vulgo

vulgo putentur, esso iusdem speciei, ita **er-
iam aurum alchimisticum se habere ad ve-
rum & naturale aurum.** Idem sensit **Anci-
cenna**, cuius verba paulò infra memora-
buntur initio capituli proxime sequentis.

R. Thomas S. Thomas in secunda secundæ condi-
tionaliter loquēs de auro alchimico quæst.
77. art. 2. ad primum ait: Si aurum, quod
fit ab Alchimistis, non sit verum & tale,
quale fit à natura, eius venditionem pro
vero fraudulentam & iniustum esse, si au-
tem fiat verum aurum ab Alchimistis, id
licitè pro vero auro vendi posse, nihil enim
prohibere atem utendo causis naturali-
bus naturales & veros effectus producere.
Sed quid ipse simpliciter & absolutè senti-
ret de auro alchimico, satis perspicue de-
clarauit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art 1. ad
quintum, ita scribens: Potest quidem ars
virtute naturalium agentium aliquas for-
mas substantiales inducere in materiam,
sunt tamen quædam formæ quas nullo
modo ars potest efficere, quod propria a-
ctiua & passiua earum non potest inuenire
atq; adhibere, sed benè aliquid simile illis
efficere, sicut alchimistæ faciunt aliquid simi-
le auro quantū ad accidentia exteriora, sed
tamen non faciunt verū aurum, quod for-
ma substantialis auri non est per calorem
ignis quo vnuatur Alchimistæ, sed per calo-
rem

rena solidis in loco determinato, ubi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem specie, & similiter in aliis, quae eorum operatione fiunt.

Aegidius.

Ægidius in tertio Quodlibeto quæst. 8. affirmit Alchimistas posse quidem facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri, & una argenti, & quia sœpe in venis metallicis rnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de novo facere aurum, tantum autem abest, ut possit verum aurum facere, ut ne simile quidem vero auro ita effici queat, ut non possit aliquo modo dignosci & discerni. Porrò existimat Ægydius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali, non solum quia incertum pro certo & falso pro vero venditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos, maximum autem periculum esset, ne aurum alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium laederet complexionem humani corporis, eiique insigne aliquod detrimentum affer-

E 4 103.

Aegidius negat aurum chimis cum licet vendi posse pro vero.

ret. Quod autem verum aurum confici nequeat, Aegidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in uno quodq; genere entium, quedam illius generis esse perfecta, alia verò imperfecta, perfectorū autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuū & secundū materiam, quam secundum locū in quo fit: imperfectorum autē minimè: Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, ut equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine mestruo equæ, & intra matricem, at mures possunt generari ex semine & siue semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis, idemq; similiter contingit in elementis, nam purus ignis elemētatis, nec generari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunę, ergo similiter etiam eueniet in metallis, quare cum aurū sit perfectissimum omniū metallorum, habebit determinatū agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum & ventrem terræ, extra quem locum, aurū nullo modo confici possit. Neque valet illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus: nimis si mures qui sunt perfectiores auro possunt generari extra matricem multo magis aurum effici poterit extra suum lo-

cum naturalem, & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, ut *Exod. 7.*] legimus in *Exodo*, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquam non valet, nam eadem ratione probari posset, cum mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiā plantam posse absq; semine procreari, quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirit determinatum locum suę generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali sed tantum secundum quid. Hęc ex *Egidio*.

Conciliator in *differentia 209.* sic ait: *Coccinator*
Metallum non potest fieri per artem, & in aliud transmutari, cum ars solū faciat permutationem in accidentibus, non autem in substantia, vel fortasse si possibile est, tamen id est homini ignotum, vnde Commentator tertio, de anima ait, Dicitur de multis artificiis, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum. vt v.g. Alchimia, et si talis ars constituantur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quam artis humanae sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia & materiam, cum

tempore , modo . & aliis circumstan-
tiis , sciat ita proportionare , ut inde nouum
constituatur metallum . Quod si apparen-
ter videatur , id erit , quia ars fallaciam eius
humano ingenio nequit detegere . Vnde
aurum arte constructum , vim non puto ha-
bere confortandi cor , sicut habet aurum à
natura productum . Fideles mihi tamen ex-
pecti , dicunt argentum decoctione per ar-
tem fieri verum , non tamen videtur appa-
renter luctari , probationibus omnibus qui
bus vtruntur , exploratum .

Quidam rerum metallicarum peritissi-
mi , de quibus etiam subtiliter & accuratè
scripserunt , dixerunt , primum atq; summū
fundamentum , quo nütitur et sustentatur
ars Alchimicæ nullum esse : quo licet intel-
ligere , ipsam artem (si tamen ars dicenda
est quæ in se nihil veri & certi habet) ina-
nem & fallacem esse . Etçniam Alchimistæ
putant materiam omnium metallorum se
se sulphur & argentum viuum , quamobie
profidentur se ex varia sulphuris & argenti

Non effici viui inuicem permixtorum temperatione ,
materiam posse quodlibet metallum efficere : in quo
omniā me- fane vehementer falluntur . Nam si sul-
tallorū ful phur & argentum viuum est materia auræ
phur & argenti , ergo in venis in quibus gene-
gentū vi- ratur aurum & argentum , apparerent ali-
num .

liter

literetiam in venis sulphuris & argenti vi-
ti, reperiuntur aliqua indicia auri vel ar-
genti, sed ipsi qui totam pene vitam curio-
sissime lustrandis, & considerandis venis,
locisq; metallorum consumpsierunt, nun-
quam tale aliquid reperire potuerunt, qua-
re falsa est opinio Alchimistarum, & aurū
quod ab ipsis fit ex sulphure & argento vi-
no, non est verum aurum: non enim, ut di-
ctum fuit, talis est materia veri & natura-
lis auri. Aurū autem quod fit ab Alchimi-
stis, licet simillimum videatur vere auro,
falsum tamen esse multis modis cognosci
& iudicari potest, nempe vel ex pōdere, vel
ex eo, quia non sustinet vim ignis, vel ex eo
quia iniectum in vitram, amittit colorem
suum, vel quia non est ductile in tenuissi-
mas laminas, vel denique quia non habet
naturalis auri proprietates, quarum in pri-
mis illa commendatur, confortandi cor hu-
manum. Hæc illi.

Cardanus lib. 17. de subtilitate hæc scri-
bit: sunt vero chimica inuenta, vitrum du-
cere in longissimas lineas, tenax aut præ-
durum efficere posse. Vidi ego dudum
sphæram exiguum ex vitro, quæ omni co-
natu illisq; solo lapideo, non comminueba-
tur, sed restabat ad trabes. Eiusdem fa-
cultatis chimicæ est, vitrum albis lineis im-
testinguere, ecclare, in eo imagines falsas
Cardanus
Inuenta
opera artis
chimicae

fabricare gemmas, purgare caphuram, metallum miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimiæ vide apud eundem in 10.lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiā hæc subiungit: aurum & argentum facere, seu ex aliis metallis ea conficere, aut gemmas factitare aut viles in nobiliores transmutare, nemo non optare debet ut sciatur, at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est, & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilius est scire. Quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimistis sunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad usum, ad voluptatem sunt gemme & metallum nobiliora, ad usum tinturæ, colores, materię vasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt vel ut fiant, quod maximum est, vel ut purgentur, vel ut perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc sub iudice his est an fieri possit, secundum & tertium, fermè inueniuntur est ad summam perfectionem, ac licet ars Chimica non faciat verum aurum, quatuor tamen praestat magnas utilitas ar vtilitates. Prima est, quia potest unum metis chimicæ tallum facere simillimum alii, ut ferrum æri, & æs auro & argento, idq; clarius apparet in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit.

cit. Tertia, cum ea quæ superflua sunt, via sua absumendo detegit, ut cum ex calce alumena excipiatur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum, ita quo vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quæ aliquid continet quod continetur, exceptiunt. Quarta, Alchimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus utiles & lucrosas ijs quæ ab Alchimistis tam anxie quaeruntur & ambitiosè promittuntur transmutacionibus. Hæc Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodùm impossibilem.

Declaratur opinio eorum qui defendunt Alchimiam.

A LIBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus, cap. 9. hanc de facultate *Opinio Alchimiæ questione pertractans, auicenna.* primum exposuit sententiam Auicennæ quæ fuit hæc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimiæ species metallorum permotari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit, quod enim differentia specifica aliquo tollatut ingenio, non credo possibile; sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltum diminutio non

E 7 enim

enim permutatur species metallorum, nō si prius in primam materiam metallicam seducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hasteum Philosophum præcipuum in Physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos non aliter operari quam peritos medicos, qui per medicinas purgativas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per media confortantia naturam, iuuant virtutem naturalium, ut digerendo, sanitatem inducant: quæ sanitas est effectus & naturæ & artis, sed illius effectuè & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant; deinde deducunt virtutes elementares & cœlestes ratiæ materiæ inherentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo ut diximus, ut sic verum aurum & argentum educare, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad

*Sententia
Alberti
Magni.*

ad modum vasorum naturalium : & quod
facit natura calore solis & stellarum , hoc
faciet ars calore ignis , dummodo sic con-
temperetur , ut non excedat virtutem se-
mouentem & informantem que est in me-
tallis : huic enim coelestis inest virtus , quæ
primo commiscerit eam , & hæc inclinatur
ad hoc vel ad illud per artis iuuamen . Al-
chimia igitur per huc modum procedit , id
est corruptens vasum , à sua specie remo-
vendo , & cum iuuamine eorum , quæ in
materia insunt , alterius speciem inducen-
do , quare omnium operationum alchimi-
carum melior est illa , quæ procedit ex eis-
dem , ex quibus procedit natura ; sicut ex
purgatione sulphuris , per decoctionem &
sublimationem & expurgationem argen-
ti viui . horumque bona permixtione cum
magisteri metalli , in his enim & ex virtu-
tibus horum , omnis metalli species indu-
citur . Qui autem per alba albificant , &
per citrina citrinant , manente specie
prioris metalli in materia , procul du-
bio deceptores sunt , & verum aurum at-
que argentum non faciunt ; & hoc mo-
do ferè omnes vel in toto , vel in parte
procedunt , propter quod ego experiri fe-
ci aurum alchimicum quod ad me delatū
est , & postquam sex aut septem ignes
fuerint sustinuit , tantum amplius ignitum con-
sumit .

sumitur & perditur & quasi ad fecem revertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solùm docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

Quidam Janus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis rationies multa disputauit, eiusque disputationis pro Alchimia summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurum, his rationibus. Primò metalla sunt quædam pura & concocta, ut aurum & argentum: quædam cocta sed impura, ut æs, ac ferrum: quædam cruda & impura ut utrumq; plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ære, ferre & plumbō, aurum & argentum fieri potest. **Quod autem** talia concoqui possint, demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororum vbi de concoctione agit. De purgatione dubium nō est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitas, paruumq; causarū discriminē, hoc idem suadet, cum ab ijsdem omnia fiant. Supponit autem omnia metallā constare sulphure & argento viuo; quæcunque vero similia sunt, facile inuicem transmutantur, eo-

que

que magis, quod natura videtur semper perfectissimum intendere in omni genere, velut aurum, quae igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse videntur, cum ut ad finem, cum ut ad motus ipsius perfectionem perducantur. Postea si ars auctore Arist. in 2. Phys. & 4. Meteororum est imitatrix naturae, cum natura concoquendo purgandoque ex sulphure & argento viro, aurum argentumque perficiat; cur non etiam idem simili ratione operans ars possit efficere? Adhuc ea dici debent secundum naturam ordinem copulata & invicem transmutabila, quae non habent omnino diuersas operationes sed easdem, in eo tantum differentes, quod quaedam habent eas imminutas & imperfectas, velut foetus, in factis comparatione, ouum pollii, aurelia papilionis. At plumbum, &c, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas, sed quas illud habet, utpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent huc, sed viciatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeo grauia, minus resistent ignibus, non tota liquefcunt, non tam tenuiter ducentur, igitur huc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perduei queunt ad perfectionem auri: Atque hoc putat Cardanus esse maximū

argu-

Digitized by Google

argumentum quod pro Alchimistis afferri possit. Postremò, idem astricti exempli ranarum, quæ statim ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & ut animalia perfecta, non solum partium similarium compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum semiuiuum excidisse inter imbes. Generantur etiam ex iuuenculo strangulato apes, ex Basilisco scorpiones, ex elizatura Anatis sub dio expositæ bufores, ex Asinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aqua quibusdam in locis conuertuntur in lapides: aët concus-sus inter duriota corpora, repente transit ignem, fumus metallorum, præcipue plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punci ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & penè incredibilia fieri possunt, atque adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, posse ab Alchimistis verum aurum confici. Hæc ille disputat pro Alchimistis.

Antonius Mirandulanus. ANTONIVS Mirandulanus, Philosophus nostræ memoriarum præstans, & in Aristotelis doctrina excellenter versatus, in illo suo opere quod scripsit de Euerione singularis certaminis lib. 19. scđt. 7. hanc de Alchi-

Alchimistis sententiam pronuntiat. Dicimus veram esse Alchimistarum opinionem quod aurū possit fieri, & ab arte & à natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita ut fiat eadem materia: sicut non solùm à natura sed etiā ab arte animalia, ut scorpiones, generari possunt. Verùm quia illud aurum sit rarissimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrent, faciliter impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse, sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, ut sit utilius eam omittere quam exercere: & multi quidem ditissimi ad magnā inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt quod hæc ars pollicetur, vel certè raro & parum, ita ut sumptus longè sit maior lucro, quare satius est aliis artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quam huic quæ rarissimè propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hęc Mirandulanus.

*Explicatur breuiter opinio
auctoris.*

Nobis

Digitized by Google

*Sententia
auctoris de
auro alchi-
mistico.*

NOBIIS autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atq; perpendicularibus, tria videntur hac de re valdè probabilia dici & firmari posse, vnum est, nullam esse rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam ad modum probabilem, qua demonstretur rationem chimicam efficiendi verum aurum, esse impossibilem. Cur enim putet impossibilis? An quia nihil eorum quæ fiunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumq; rerum quæ opera & ministerio artis non securus generantur quam à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (ut vollebat Ægydius) nihil eorum quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi uno modo, id est, solum ab agente suo naturali? Verum si Ægydius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendū: cum autem nullam huius rei probationem affirat, qua facilitate ab eo id dicitur cādem planè à nobis contemni ac rejici potest. An denique quia aurum naturale generatur virtute caloris cœlestis, aurum verò chimicum efficitur à calore igneo, qui duo calorres cum multum inter se differant, nō poterunt eundem effectum præstare? sed hec ratio dupliciter peccat. Primum enim fal-

sum

sum est calorem cœlestem & igneum spe-
 cie in uicem distingui: cùm enim ab eadem *Calor cœ-
 lestis & e-
 rumpantur*, hoc est, à frigore similiter cor-
 rumpantur, cùm ab eadem causa interdū *lementa-
 producantur* nitirūm à lumine, cùm se *rū non dif-*
 inuicem intendant atque augeant, cùm ad *ferunt spe-
 productionem ignis & mixtorum simili cie.*
 ratione conducant, fieri non potest, vt ea
 ratione qua calores sunt, specie distinguā-
 tur inter se: differunt igitur ea re solum,
 quod calor cœlestis propter ordinatum
 cœli motum, est valde temperatus & ac-
 commodatus ad generationem & con-
 fetuationem rerum sublunariorum, quam
 ob causam appellatur salutaris & viuis-
 cus: calor autem igneus ex se non est tem-
 peratus, sed agit quantum potest agere, &
 res sibi subiectas tandem destruit atq; in-
 terim it, quo circa vocatur à Philosophis de-
 structius & corruptius rerum. Verum si
 hic calor aliunde corrigatur atque tempe-
 retur, nimirūm vel à facultate animæ, vt in
 animalibus contingit, vel ab arte, vt sit in
 multis mixtis & medicamentis quæ à ca-
 lone igneo, moderatione artis procreātur;
 efficietur profectò vt calor igneus talis pro-
 pedium euadat, qualis est cœlestis. De-
 inde, experientia manifestè ostendit quæ-
 dam animalia similiter generari posse ca-
 lone igneo atq; calore cœlesti. Nam apud

Animalia generari posse solo calore ignis, argumentum In-lij Scalige-ri.

Ægyptios pulli calore igneo exquis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admittandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23; pulchre describit h s verbis; In Ægypto ad Cairum fūtnos cōstruunt alij alio multiplici fornice impo- sito: quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immo- dica possit officere, subit atque exhalat: in imò ignem accendunt temperatum: Ouo- rum multas centurias in fornicum superio- re planicie disponunt: statutis diebus erū- pit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent: modiolum statuunt sine fundo: quem ut implerunt, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant. Hæc Scaliger. Cæterū posse ex aliis metallis vere aurum effici, probari argumento & experimento posset auripigmenti, ex quo perfectum aurū pos- se fieri, testis ex Plinius, qui rem non pris- cis temporibus sed suā ætate factam testa- tamque commemorans, ita scribit lib. 33.

Ex auripigmento teste Plinio fieri verū aurum.

Autum faciendi est etiam vna ra- tio ex auripigmento quod in Syria fuditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum specularium modo. In- uitaueratque spes Caium principem au- diſſimum auri, quamobrem iussit exco-

qui magnum pondus : & planè fecit suum excellens , sed ita parui ponderis , ut detrimentum sentiret , illud propter avaritiam expertus , quanquam aurum pigmentis libris 14. permutarentur : nec postea tentarum ab illo est . Sic Plinius.

ALTERVM vero , quod eadem de re probabiliſſimè potest aſcribi , illud eſt , chīmīcam rationem efficiendi verum aurum nō quidem physice , ſed moraliter ut aiunt , loquendo vel impossibilem , vel propemodum impossibilem videri , non propter vilam rationem philosophicam quæ adhuc ab illo ſit allata , ſicut oſtēnſum eſt , ſed propter ipsam experientiam quæ in rebus naturalibus , moraliſbus atque artificialiſbus ſummi argumenti firmiſſimæque rationis vim debet obtinere . Etenim cū plurimi in chīmīcae facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laboraverint , & in veri auri effectionem aceritatis ſtudijs atq; incredibili cupiditate incubuerint , nemo tamen adhuc fuit praeter unum aut alterum probatis proditum historiis , quem liquidò cohiſet verum aurum & omni ex parte probatum ac perfeſum effecisse . Quod si effectio auri per artem chīmīcam eſt poſſibilis , cur ea , cū tamdiu & tam multum optata , quæſita , & procurata fuerit , non dum tamen repetit

*Cur novi-
deatur ef-
ſe vera art
Alchimia,*

ta & visitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumque multarum rerum non solum per naturam, sed etiam per soleritatem & industriam humanam, iam pridem inuenientur sunt artes, quae huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chimico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfecteque cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solum apud Philosophorum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaque comprobatis, vel transuersum (ut aiunt) digitum discedit, sed etiam apud quemcunque hominem sanæ mentis rectique iudicij plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamque artem faciendi aurum, cur sibi primum non faciunt tantum auri, ut nullius egerant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, qui que per vana promissa, alienis opibus exhauiendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamque famem expiere cuperint.

Ad extremum , illud non tantum pro-
babiliter dici , sed etiam pro vero certoq;
confirmari potest, artem chimicam , licet
ea fortassis sit utilis in distillationibus & a-
liis rebus quas superius ex sententia Car-
dani memorauimus, tamē in eo quod spe-
ctat affectionem veri auri, quam illa profi-
cetur atque in primis pollicetur vapam el-
sc, noxiā ac perniciōsā Reipublicā. Pri-
mò, Quia aut nunquā, aur ratiōnē p̄rā-
stat quod promittit, ex quo non semel fa-
ctum est, vt multi ad extremam inopiam
atque pauperitatem redacti fuerint, vnde
rectè quidam ait, Alchimistas non efficeat
aurum sed absumere, non implere crume-
nas, sed magis deplere & exhaustire. De-
inde, quia faciunt falsum aurum falsamq;
monetam., atque gemmas pro veris pas-
sim distrahabunt, atque diuendunt, ex quo
Respublica hominumq; societas magnum
caperet detrimentum. Postremò, quia ve-
rum aurum non raro adhibetur in medi-
cinis ad exhilarandum & roborandum cor,
aurum autem chimicum cùm vel non sit
verum aurum, vel certè imperfectius sit
auro naturali , vel non utiq; habebit eius-
modi proprietates, aut certè non ita vita-
les & salutares humano corpori , quare
non sine discrimine salutis & periculo vite
in medicinis adhiberetur. Hæc igitur no-

*Non esse
permittere
dam in Re
publica u-
sum Alchī-
mia.*

bis visa sunt de chimica facultate efficien-
ti verum aurū probabiliter posse disputari.

C A P V T X I I I .

De origine Magia & ijs qui in ea
claris fuerunt.

ORIGINAM Magiae, præsertim e-
ius quam diximus non esse natura-
lem, variè tradunt scriptores. Philo
libro De specialibus legibus censet ex ve-
ra & naturali Magia adulterata & corru-
pta natam esse fallacem & quæ vulgo pro-

Philo de origine Magia, priè dicitur Magia , ita scribens : Ex hac adulterata & depravata, descendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus circulatorum atiolorumque studia, mulierum, manciorumque nequissimo-
rum expiationes & iustrationes profite-
tium, mutationesque amoris in odium,
aut ex aduerso in amorem odij , per quas-
dam passiones amatorias & incantamenta
idonea ; atq; his dolis circumueniunt ho-
mines & ingentium malorum atque rui-
narum sunt causæ, non priuatis modò ho-
minibus aut familiis, sed ciuitatib. regnis
& provinciis. Quamobrem huiusmodi ar-
tes, ineritò lege Mosaica, grauissimis pro-
positis poenis prohibentur. Hęc Philo. Ve-
tus tamen opinio est plurimorum scripto-
rum

rum probata consensu , principem huius Magiz, doctorem & quasi parentem fuisse Zoroastrem , vel Persem , vt Plinius & Magia per Diogenes Laertius vocant, vel Bacchianum , rem . vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit : Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre , vt inter auctores conuenit, Eudoxus Zoroastrem hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse pro didit ; sic & Aristoteles ; Hermippus , qui de tota ea arte diligentissime scripsit , & vi- cies , centum milia versuum à Zoroastre condita , in dicibus quoque voluminum eius postis explanavit , præceptorem à quo institutus est Zoroaster , tradidit Azona- cem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira aliis locis scribit Plinius : Vnum enim cum (inquit) mortaliū eodem , quo natus est Plin. lib. 7. die , risisse , cerebrum que ita ei palpitasse , ut impositam repelleret manum , futuræ præsagio scientiaz , viginti annis in deserto Magiz vacantem , caseo vixisse ita tempe- rato , vt vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri 1. initio , inuen- tem artis Magicæ facit Zoroastrem ; idem que sentit B. Augustinus lib. 21. De ciuitate Dei , capite 14. Solum , inquit , Zoroa- strem quando natus est , ferunt resisse , nec

ei boni aliquid monstrosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse prohibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodeesse potuerunt; à Nino quippe Assyriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticæ enarrans historiam libri Genesios, cap 39, Ninus, (inquit) vicit

Cham. i. Cham qui adhuc viuebat & regnabat in Bætria, seu in Thracia, ut alij volunt, & Zoroaster. vocabatur Zoroaster inuentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit, septem æneis, & septem lateritiis, contra duplex orbis excidium quod timebatur, unū per aquas, alterum per ignem. Ninus vero liberos eius combussit, hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verum de antiquitate Zoroastris nō conuenit inter scriptores: nam Eudoxus & Aristoteles, ut ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuisse Platone, sex millibus annorum Hermippus autem vel (ut citat Laërtius) Hermodorus Platonicus in libro De disciplinis facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiorem, & contrario autem

Xan-

Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multò recentiorem eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abraæ, usque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiarum Assyriorū & Medeorum usq; ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quindecim Olympiadis: Secundum hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastro usq; ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonaginta quatuor. Bellum portò Troianū septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciā, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinem illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos non quales nostri sunt, sed quales Ægyptij & Arcades habuerunt, hoc est,

*Laërtius
initio O-
peris.*

trimestres, esse censendos. Nec dissimile fuit eodē in loco plinij, quippe qui ait Mose multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoroastre, cū subtilissima Chronologiaz ratione compertum sit, paulò amplius sexeentis annis Mose priorem fuisse Zoroastrem.

Cassiani de origine Magia o- Apud Cassianum Serenus abbas col-
lat. 8. cap. 21. originem Magiaz & omnium
pinio. maleficarum artium altius repetit, nimirū
etiam ante diluuium, ex eo tempore quo
filij Dei, ut scriptura narrat, permisi sunt
filiabus hominum, ait enim, scientiam o-
mnium rerum coelestium & sublunarium
quam Adam à Deo acceperat, tradidisse
ipsum filio suo Seth, cuius semen eam fer-
uauit incontaminatam, & donec diuisum
à sacrilega propagine Cayn perdurauit,
eam doctrinam ad Dei cultum, & ad vi-
litatem vitæ communis exercuit: cum ve-
rò fuisset impiæ generationi permixtum,
ad res profanas atque noxias, quæ piè di-
dicerat, instinctu Dæmonis deriuauit, cu-
riosasque ex ea maleficiorum artes atque
præstigias ac magicas superstitiones au-
daeter instituit. Sed quomodo hæc curio-
sa & malefica doctrina dilutio non petie-
rit, in causa fuit Cham, ut antiquæ ferunt
traditiones, qui superstitionibus & sacri-
legis artibus fuit infectus, easque artes, cū
in ar-

in arcam, in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus ingressurus erat, inferre non auderet; diversorum metallorum laminas, quæ scilicet aquarum non corrumpentur iniuria, & durissimis lapidibus, qui vita ignis non sentirent, insculpsit: quæ diluicio peracto, eâdem quæ ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitiaz seminariū transmisit in posteros. Hac itaq; ratione illa opinio vulgi qua creditur Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

Sed mihi vetius sentite videntur, qui *Prima origo Magica rum artium à Domo-*
 Diabolum primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & usum didicerint. Et sane primum Magia^z n^e.
 vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiliter videri potest, Magia^z vsum vnā cum mundo cœpisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra libataque hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi inducens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suazq; totius humanæ sobolis exiit, edēdū induxit. Nec mirū videri de-

bet si diabolum Magiæ auctorem faciamus, cùm ipse, vt apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate nō steterit quia non est veritas in eo.* Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, mendax est & pater mendacij. Rectè igitur Lactantius libro secundo Diuinorum institutionum omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Dæmones, confirmat his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hęc & alia multa in eandem sententiam ea loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & eleganter omnes Magiæ species omnesque fallacias ex Dæmons profectas esse ostendit quàm Cyprianus in lib. de Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescunt, hi affatu suo vatum pectora inspirant, extorū fibras animant, aviu volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, mem-

*Praet
Cypriani
sententia.*

bria

bra distorquent , valetudinem frangunt,
 morbos laceſſunt , vt ad cultū ſui cogant,
 vt nido re altarium & rogis pecorum ſagi-
 nati , remiſſis quæ conſtrinxerant , curaſſe
 videantur. Hæc eſt de illis medela , cum il-
 lorum ceflat iniuria ; nec aliud illis ſtudiū
 eſt à Deo homines auocare , & ad Superſti-
 tionem ſui , ab intellectu veræ religionis
 auertere : cùm ſint ipli pœnales , quæruot
 ſibi ad pœnam comites ; quos ad crimen
 ſuum fecerint errore participes. Hi tamēn
 adiurati per D B V M vnum à nobis , ſta-
 tim cedunt & facentur , & de obſeffis cor-
 poribus exire coguntur. Videas illos no-
 ſtra voce & operatione , quaſi flagris cæ-
 di , igne torrei , ciulare , gemere , depreca-
 ri , vade veniant , aut quando diſcedant ,
 ipli etiam qui ſe colant audientibus con-
 fiteri , & vel exiliunt ſtatim , vel euaneſcunt
 gradatim , prout fides patientis adiuuat ,
 aut gratia curantiſ adſpirat. Hinc vulgus
 in odium noſtri nominis cogunt , vt nos o-
 diſſe incipient homines antequam noſſe ,
 ne cognitos aut imitari poſſint , aut da-
 mnoare non poſſint. Hæc Cyprianus.

Sed ne Chrtianorum hominum dun-
 taxat hæc videatur opinatio , excitabo et-
 iam teſtes Philosophos Græcorum , & qui-
 dem nobilissimos. Aristoteles in primo
 de Philosophia libro , vt Laertius initio

Sui Operis memorat, Magos Ægyptiis antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Daemonem, & malum: alterum ex his Iouem & onomastem, alterum Plutonem & Arimanum dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atq; Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hac Laërtius. Verum nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dij Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namq; homines quibus rebus Daemones colantur & cogantur, quam ab ipsis Daemonibus discere potuissent; Neque putas id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum felicem conuersationem suam verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, dij hominibus significarunt. Adhæc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuræ quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omnia

Porphyrii.

nino nihil est, quod ab ipsis diis homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex variis Proserpinæ responsis demonstrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magiaæ artis & inventionem & studiū & usum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundis usque primordiis, Magiaæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clare ostendit, iam tempore Mosis, hoc est, plusquam trecentis annis ante bellum Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosq; magna apud eam gentem, & sapientie & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate & existimatione flotuisse, ripote qui se Moysi opponere ausi fuerint similiter illi minus quædam operantes. Nec Deus per Mossem tam graues pœnas aduersus Magos constitueret, nec tam scuerè eorum consuetudinem & congressum Iudeis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fuisse. Porro circa belli Troiani tempora claram fuisse Magiaæ famam, non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis erroribus, adeò ut totum opus non abunde constet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt, Circeviq; & inferorū, euocatione hoc solū agi. Deinde apud Thebas urbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quo-

que magnam ei fidem & auctoritatem ad-
dit. Sed primus extat, ut inquit Plinius, de
eo cōmentatus Osthanes Xerxem regem
Persarum bello quod Græcis intulit, co-
mitatus, qui velut semina artis portento-
sa sparsit, obiter infecto quocunque com-
meauerat mundo; & hic maximè ad ra-
biem, non auiditatem modo scientiæ eius
Græcorum populos egit. Sed ante hunc,
clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen
fuit. Is autem quem dixit Pythagoras, &
post eum Empedocles, Democritus & Pla-
to ad hanc descendam vanigare, exiliis ve-
rius, ut inquit Plinius, quām peregrinatio-
nibus suscep̄tis, hanc reuersi prædicau-
re, hac in arcanis habuere. Sed maximè
omnium Democritus, & aliorum suisque
editis de ea voluminibus, eodem tempore
in Græcia, quo medicinam Hippocrates,
hoc est, cuia Peloponnesiacum Græciæ
bellum, & annum Romæ conditæ tre-
centesimum, eam illustravit. Multis post
hos seculis, Apostolorum temporibus a-
pud Brachamas Indorum Iaschas, & a-
pud Gymnosophistas Æthiopum, Tes-
pesion Magiæ existimatione illustres fue-
runt: quo tempore Simonem cognome-
to Magum, propter hanc altem multum
clarissime, omnis loquitor Ecclesiastica hi-
storia: Is Apostolorum æmulus, non apud
Sama-

*Simon Ma-
gus.*

Actor. s.

Samaritas modo, sed apud Romanorum quoque Principes, ad magicas eius præstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorū soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionem & disciplinā Christianam apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verum omnes ante se postquam eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyaneus, eius perdiscendæ studio totum penè orbem peruagatus, & cum iis cōgressus quiunque tunc in ea clari habebātur. Is Magiz scientia tantam nominis claritatē gloriamque sibi comparauit, tantaque sui admiratione hominum animos implevit, ut multis eius sapientiam operaque estimantibus, & viuus & mortuus quasi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Proclum, Apuleium aliosque Pythagoricz ac Platonicæ sectæ pharimos, qui magiam & coluerunt studio sūmè, & pugnacissimè defederunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clāssimam, vtilissimamque, summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, Vnde tam-
quomodo Magia actuum omnium vanissi- ta magia
da & fraudulentissima, tantum in toto, audioriter.
terrā orbe totque secularis valuit? Huic
questiōni respondens Plinius primo capite-

tricesimi lib. Auctoritatē, inquit, ei maximā fuisse nemo miretur: quandoquidem sola artiū, tres alias imperiosissimas humanę mētis complexa, in vñā se rededit. Natam primum de Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irrepsisse, velut altiorēm sanctioremq; quam medicinā: ita blandissimis desideratissimisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximē etiam nūc caligat humanum genus. Atq; vt hoc quoq; suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non aucto fatura de se seendi, atq; ea ē cōculo verissimē peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodieque etiam in magna parte gentium proualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Religio &c. Cæterum illud hoc loco magno nostro disciplina gaudio ingentiq; gloria Christianæ religio Christi tenetis considerandum est, cu[m] primum Eunebras Magister angelicæ doctrinæ lux mundo affulsis, origia & veritatem magicarum fraudum calliginem futurum manifestare disculam atq; dissipatam. Simul enim leficularum fides Christi predicata & recepta mundo omnium ē fuit, omnis magicarum artium, oracolorum mundo difvaticinationem cæterarumq; idabdicarū effus.

fraudum vis cōcidit, defecit, evanuit. Post euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam iauenies aut Sophistas,

phiftas, aut Chaldaeos, aut incantatores, *Esa. 29.*
 aut coniectores, aut magos, nisi planè pu- *1. Cor. 2.*
 nitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi con- *Ibidem.*
 quisitor huius ævi, Nonne infatuavit De-
 us sapientiam huius sæculi? Sic Tertullia-
 nus. Atq; hęc ita fore, vñ cernimus eueni-
 se, multò antè Christus Dominus disci-
 los suos docuerat: nam apud Ioannē cap.
 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc*
princeps huius mundi eiicietur foras: &
egos si exaltatus fuero à terra, omnia tra-
bam ad me ipsum: & apud Luc. cap. 11. Cī
 fortis armatus custodis atrium suum, in pace
 sunt ea qua possidet. Si autem fortior eo su-
 peruenies vicerit eum, universa eius arma
 auferit in quibus confidebat & spolia distri-
 buit. Quantū (inquit Eusebius lib. 1. De
 præparatione euangelica, cap. 2) recepta
 Christi fide mundus profecerit, ipsis oculis
 cernimus. Nō enim Persę qui cū secuti-
 sunt, matres suas nefandis nuptiis cognoscunt: nō humanis vescuntur carnib⁹ Scyrcę,
 nec carissimos, falsa religione impulsi libe-
 ros iugulāt: nō Massagerę ac Dərbices pro-
 pinquos atq; affines suos senectute confe-
 ctos immolāt, aut eorum carnes epulan-
 tur: non Tybareni senes suos præcipitare,
 Hyrcani rapaci avium generi, non Caspii:
 canibus proiicere solent, quæ quidem an-
 te religiosissimè faciebant: nunc verò cu-

ango-

angelica virtute vndiq; hæc terra , foeda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinam Christianam amplexus , Deos putat aut inania & surda simulachra , aut maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes mundi quæ conspiciuntur, aut mortuorum umbras, aut etiam animalium vel abiectissima & nocentissima ? quibus tam en rebus vniuersæ penè gentes ante predicationem Euangeliū diuinos honores cultusque tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Plinius lib.30.cap.1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere mostra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat , mandi etiam saluberrimū. Quis ergo satis aestimet, quantum debeat Christo, cum aliæ gentes, cum in primis & gens & vrb̄s Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio , maximis est malis liberata, semmisque beneficiis affecta, Roma enim (ut ait B. Leo sermone primo de nativitate Apostolorum Petri & Pauli) Deum suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus , omniū gentium serviebat erroribus : & magnam sibi videbatur assumpſisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem in qua diligentissima superstitione habebatur collectum , quicquid usquam fuerat vanis erroribus institutum, unde quanto est per diabolum tenacius

enī illigata, tanto fuit per Christum mirabilius absoluta.

CAPVT XIV.

*An magia studium & usus fit
licitus.*

DVPLICEM supra Magiam fecimus, unam naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cum sit doctrina Physicę, Medicę, ac Mathematicę pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortassis autem eius studium & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita multi (quae est humani ingenii ad mala proclivitas) ad perniciem exitiumque aliorum abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attenuat alia est ratio medicinæ alia Magię: nam medicina, & eius usus est per se necessarius mortalibus, & abusus manifestior est, quam ut omnino celari queat, ideoque punitu ac emendatu facilitior. Magia vero, nec usus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter

Magia

Magia operetur. Quamobrem valde timet
si potest, ne, quod est occultior in operando,
eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad
nocendum.

*De studio
Magia.*

Magia verò non naturalis, praesertim
qua commercio & foedere inscio cum da-
mone nititur, dupliciter addisci potest, vel
speculatiuè tatum, vel etiam practicè, hoc
est, vel noscendi tantum causa, vel etiam
vtendi & exercendi. Nuda cognitio Ma-
giz per se mala non est: omnis enim
cognitio veri bonum quoddam & perfe-
cto est intellectus, si enim cognitio malo-
rum bona non esset, Deus eam non habe-
ret, atqui Deus omnium honorū pariter
atq; malorum scientiā perfectissimā habet
si per se mala esset cognitio huius Magiz,
ergo nulli prorsus cā discere aut noscere li-
ceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores &
rectores, huius magie vanitates, fallacias,
maleficia, impiasq; superstitiones detegere
& confutare possent? quomodo probare
mira illa que faciunt magi, vel esse metas
imposturas vel opera demonum, vel occul-
tarum virtutum naturalium effecta? quo-
modo demonstrare nullum opus magorum
verè posse dici miraculum? quomodo do-
cere Christi miracula multum differte ac
præstare magorum miraculis, & magos virtu-
te diuina operari, nec Christum eiusq; ser-
uos

vos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo & confilio nonnullis magiæ studere concessum est. Nos Christiani (inquit Tertullianus lib. de Anima) fallacem magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec invitatoria operatione sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem mentis humanae, totius erroris artificem, salutis pariter, animæque vastatricem. Itaque mihi quidem videtur rectè dixisse Ioann. Picus Mirandulanus: Quo quis est magiæ peritior, eo clarius cum cernere quantum inter magorum & Christi atque sanctorum miracula intersit. Sed studium eius potest etiopliciter non esse bonum, vel si quis illud preferat studiis utilioribus, & tantum propter inanem quandam curiositatem illud capessat, vel si ad male egendum id referre velit, vel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius magiæ fraudibus, & superstitionibus circumueniatut. Merito igitur id studii publicè Christianis vetitum est, nec ulli nisi permissa rectorum Ecclesiæ conceditur.

Vsus autem huius Magiæ in totum damnatus est & vetitus, non solù lege diuina & magiæ. Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec Christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem vsus Magiæ licitus: aut enim ibi est

est peccatum infidelitatis, si quis dæmoni
credens, tribuat ei diuinum numen: aut
est peccatum idololatriæ, si oblationibus
& sacrificiis cultum dæmonibus adhibeat
aut saltem est peccatum inobedientiæ, quia
tam Magus quam qui opera magi vtitur,
facit contra prohibitionem diuinam & ec-
clesiasticam. Causa autem huius prohibi-
tionis triplex est. Primo, quia is peccat in se
ipsum, committens se in magnum discri-
men, scilicet deceptum magicis fraudibus
in graues errores labendi. Deinde iniuri-
am facit Ecclesiæ, cum Dæmone habens
commercium & familiaritatem, qui est o-
mnino præcitus ab Ecclesia eiique aduersa-
rius. Postremo grauissimè Deum offendit,
dum configuit ad Diaboli opem & auxili-
um, quasi non sit omnipotens & homini
abundè prouidens & consulēs Deus Chri-
stianorum. Quam grauibus autem, & mi-
nacibus verbis Deus & usum & studium
huius Magiæ prohibeat, ex variis scriptu-
ræ locis liquido cernitur. In cap. 19. Leuiti-
ci sic habes: *Non augurabitimi, nec obser-
uabitis somnia. Non declineris ad Magos,*
*nec ab ariolæ aliquid sciscitemini, ut pollua-
mini per eos, & capite sequenti 20. Anima-*
*qua declinauerit ad Magos & ariolos, po-
nam faciem meam contra eam, & interfi-
ciam illam de medio populi sui.* Et cap. 18.
Deut.

Dicit. Non innueniatur in te qui sciscitetur
ariolos, & obseruet somnia & auguria, nec
sit maleficus nec incantator, neq; qui Pythe-
nes consulat, aut querat à mortuis verita-
tem. Omnia enim hac abominatur Domi-
nus, & propter istiusmodi scelera delebit
hac g̃etes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. cap.
1. Ochoziz regi Israel qui miserat nunciū
ad consulendum Beelzebub Deum Acca-
ron de ægritudine sua: Elias hæc renun-
ciari iussit: Nunquid non est Deus in Isra-
el, ut eatis ad consulendum Beelzebub De-
um Accaron? Quamobrem hac dicit Do-
minus, de lectulo super quem ascendisti, nō
descendes, sed morte morieris. Et lib. 2. Pa-
-ralipomenon, cap. 33, inter alia scelera regis
Manassis, hæc connumeratur: Obserua-
bat somnia, sciscitabatur auguria, malefi-
cis artibus inserviebat, habebat secum ma-
gos & incantatores, multaq; mala opera-
tus est coram Domino, ut irritaret eum.
Cuius severissimi precepti hanc rationem
reddit Philo. in libro de Specialibus legi-
bus: Non sinit noster legislator procasti-
nari veneficorum supplicia, sed absq; mo-
ta vult exigi: quod dilatio, noxiis oppor-
tunitatem peccandi præbeat, ceteris me-
tum afferat, existimantibus, quicquid illo-
rum vitæ accedit, suæ securitati decedere.
Idcirco sicut viperas, scorpions, aliasque ve-

Egregia
Philonis se-
tentia.

nenosas bestiolas, priusquam mordeant aut
faucient, aut etiam se commoueant, sine
mora ad primum aspectum occidimus, praे-
cauendo naturalem eorum realitatem prius-
quam noceant: eodem modo eiusmodi
homines plectendi sunt, qui magicis suis
artificiis & maleficis artibus incautos ho-
mines errore implicant, sed in graues cala-
mitates intrudunt. Sic Philo. Quam essent
autem haec artes magicae, & Apostolis &
nascentis Ecclesiaz Christianis abominabi-
les & execrables, vel unus locus qui est in 19. ca-
pite libri de Actis Apostolorum, apertissime
declarat, ubi sic legimus: *Muli ex his qui
fuerat curiosa sectati, contulerunt libros, &
cōbūserunt coram omnibus.* Ut autem &
multitudinem & pretium librorum intellige-
rimus, subditur, eos quinquaginta den-
riorum millibus fuisse aestimatos, illos an-
te libros de rebus curiosis, Chrysostomus,
Augustinus, Beda, Occumenius affectos
rebus magicis scriptos fuisse interpretantur.
Restat ut de Magis Pharaonis, qui se oppo-
suerunt Moysi, nonnulla disputemus.

Exod. 7.

De Magis Pharaonis, Exod. 7.

Sicut scriptura narrat Pharaonem ad-
uersus Mosen iussisse accessui sapienti-

tes & maleficos, qui per incantatores Ægyptiacos & arcana quædam similia fecerunt tribus prioribus prodigiis à Moſe factis: sapientes vocat vel Astrologos, vel Philosophos, præsentim magiz naturalis peritos maleficos autem, qui magiam illam quæ supra nominauimus, non naturalem, tenebant & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificiis abutuntur ad patranda scelerata, velut adulteria, furtæ, homicidia, atque ob id dicuntur malefici, nam & faciunt mala, & malo modo, nimis Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendaciis & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus libro secundo Antiquitatum, illi magi fuisse sacerdotes, apud Ægyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiaz sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Æthiopes Gymnosophitez, apud Græcos Philosophi, & apud Iudeos Prophetæ. Dicit autem Scriptura eos operari solitos per incantationes Ægyptianas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationes: vel modus quo operabantur, erat secretus & occultus, idèò vocantur arcana.

Dicun-

Digitized by Google

Dicuntur autē Ägyptiaca, non quod pri-
mum in Ägypto inuenta fuerint, sed quia
verbis & ritibus Ägyptiacis constabant,
vel quia non idem est genus & modus in-
cantationum apud omnes gentes, sed ali-
us alibi gentium. Septuaginta interpretes
vocant Sophistas & Pharmacos, id est ve-
neficos & incantatores, Onkelus Magos
Aquila vertit κρυφιας·, id est, occulta-
rum cognitores & patratores.

CAPUT XV.

*Qui fuerint illi Magi qui restiterunt
Mosi coram Pharaone.*

Scriptura neminem eorum nomina-
tim appellat. Sed B. Paulus posterioris
epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ian-
ne & mambre restitisse Mosi. Chrysosto-
mus illum locum exponens ait, Paulum
illorum duorum nomina comperta ha-
buisse ex antiqua certaque Hebræorum
traditione, vel ex Spiritu sancti reuelatio-
ne. Sic etiam Theodoretus & Theophyla-
etus. Alii dicunt fuisse librum quendam
apocryphum, qui inscribebatur liber Ian-
nis & Mambres, ex quo lib. volunt Paulū
transcripsisse illorum Magorum nomina.
Quod probare videtur Origenes tracta-

tu 35. in Matthēum , vbi exponens verba
 illa Pauli, ait nomina illa Magorū non in-
 veniri in scripturis publicis , sed in secreto
 quodā libro qui inscribitur. Liber Iannis
 & Mambres. Quapropter nonnulli episto-
 lam illam Pauli religere ausi sunt , tāquam
 apocryphis vtentem testimoniis : cum ta-
 men , iacuit Origenes , nemo adhuc , ausus
 fūreliicere priorē epistolam ad Corinthios ,
 in cuius capite 15. citatur sententia quædā
 ex Menandro Poeta. Hactenus ex Origi-
 ne , à quo nō discrepat vulgò puratus , Am-
 brosius eundem illius epistolæ locum ex-
 planans , exemplum , inquit , hoc de apo-
 cryphis est : Iannes enim & Mambres fra-
 tres erant magi vel benefici Ægyptiorum ,
 qui aite magizæ suæ , virtuti Dei , quæ per
 Mosē operabatur , emulatione , cōmentitia
 resistere se posse putabant . Sed cum Moysi
 virtus in operibus cresceret , humiles facti ,
 cum dolore vulnerum fateri coacti sunt
 Deum in Mose operari . Gelasius Papa di-
 stinct. 15. sancta Romana Ecclesia , hunc li-
 brū Iannes & Mambres inter apocryphos
 numerans , reprobat . Horum etiam Ma-
 gorum meminit Plinius lib. 30 cap. 1. & vo-
 cat Iamnē & Iotape , falso dicens eos fuisse
 Iadz̄os : sed in eo præterea fallitur , quod
 istos multis annorum millibus fuisse dicit
 post Zoroastrem , cum ex Iustini libro pri-

Exod. 8.

mo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorū regis, quo regnante natus est Abraam , à cuius ortu vñq; ad tēpus istorum prodigiorum , non nisi quingenti quinque anni fluxerunt, quin ab ipso diluvio non amplius septingentis nonaginta septem prēterierunt. De his quoq; Numinis Pythagoricus in 3.lib. de bono ita scribit : Iannes & Mambres , Ægyptii erant, magicis artibus adeò præpotentes, ut Musæo Iudeorum duci , vitro Deo coniunctissimo, soli resistere posse à cunctis Ægyptiis iudicati sint : multas enim calamitates quas Musæus Ægypto intulit , soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius lib.9. de præparatione Euāgelica, cap 3. Hos autem magos fratres fuisse , & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex narratione B. Macharii Palladius commemorat. Sed quia in Macharii Palladii mentionem incidimus, nō alienum fuerit hoc loco quę narrat Palladius vitā Macharii scribens de mirabili horum magorum sepulchro ab ipso Machario visa & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Macharius Iannem & Mambrē fuisse fratres , propter magice artis excellentiam , maximā apud Pharaonem & Ægyptios tunc temporis habentes auctoritatē atq; potestatem, qui dum viui essent, intra quandam Ægypti so
litudi-

*Memorialis
lis historia*

Titanoē, in bottis quibusdam sepulchrum
 sibi construxerūt ex lapidibus, quatuor pe-
 dum magnitudine; multumq; auri illuc cō-
 diderunt, & omnis generis arbores planta-
 derunt, & maximum aquę puteum fode-
 runt, sperantes fore ut post suum abitum in
 illo paradiſo deliciis fruerentur. Hic autē
 locus, ut communī illius religionis fama fe-
 rebatur, à dēmonib⁹ tenebatur atq; custo
 diebatur. Incessit Macharium cupid⁹ vi-
 sendi locum, profectusq; , cum iam propè
 accessisset, obuiam illi occurrerunt ad se-
 puginta dēmones variis formis, alii cla-
 mantes, alii exilentes, alii magno cum frē-
 mitu in eum stridentes dentibus, alii figu-
 ra coruorum in eum inuolantium, quibus
 euanscentibus iſigredienti iam in paradiſo,
 occurrit Diabolus cum disticta rōm
 phē ei minitans: quem factō crucis signo
 repellens, ingressus est locum, omniaq;ue
 contemplatus, reperit cadum q̄nen⁹, cate-
 na ferrea pendente ex puteo, iam tēporē
 consumptam, & fructum malorum puni-
 torum, quę nūbil intus habebant, fuerant
 enim arefacta sole, & plurima aurea do-
 maria. Hęc Palladius de sepul-
 chro horum magorum
 ex Macharii re-
 latione.

CAPVT XVI.

*An prodigia qua Magi illi fecerunt,
fuerint vera, aut tantum
simulata.*

Magna quæstio est, variis scriptorum sententiis in utramque partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à magis projectas, fuisse Ægyptiacis incantationibus atq; arcanis conuertas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quam is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tantum & imagines serpentum qui à dæmonibus, serpentum modo modebantur.

*Exod. 7. &
8.*

Quod autem de serpentibus magorum diximus, de aqua mutata in sanguinem, & tanis productis itidem intelligi volumus.

*Prima opis
mio, fuisse
veros ser-
pentes.*

Multi & graues scriptores existimatūt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoreetus in quæstionibus suis in Exodū quæst. 18. idemq; apertius & copiosius B. Augustinus lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in lib. octoginta trium quæstionum quæst. 79 quæ in hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. S. Thomas affirma-

etiamē hoc tradit in Commentariis super
24. caput Euangeli secundum Matthēū,
& prima parte quæst. 14. art 4. in candē in-
 clūiat sententiam B. Bonaventura 2. sen-
 tenciarum, distinct. 7. quæst. 2. Caietanus
ad eōclarum id esse inquit in scriptura; ut
 in dubiū minimē verti possit, hoc etiā sen-
 tientia Lyranus, Tostatus & Paulus Burgensis,
& cōfirmari potest argumentis B. Thomæ
desumptis ex prima parte loco supra citato

Verum ex aduerso multo pluris & au-
 t̄quiores, nec minus doctrina & antiqui- *Altera op̄i*
 tate præstantes, prodigia illa magorum nō nio non fū-
 sisce veros & naturales effectus, sed tan- *isse veros*
 tum simulatos, & apparentes, & artificio serpentes.
 Quodam magico ac diabolico spectantiū
 oculis imponentes, & senserunt, & scriptis
 suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. An-
 tiquitatum ait illos serpentes magorum
 specie verorum serpentum reptasse, sed fu-
 sisce præstigias, veritatis specie hominibus
 non admodum cautis imponentes. Simile
 pappiam innuit Philo. lib. 1. de vita Mosis
 hoc factum magorum enarrens. Iustinus
 Martyr in libro Responsorum ad quæstio-
 nes Orthodoxorū, in response ad quæ-
 stionem 26. Quæ, inquit, à Mose facta sunt
 miracula, quia diuina virtute sunt edita,
 facta sunt mutatione rei propositæ in na-
 turam eius quod efficiebatur: at quæ à

Magis, opera dēmonis sunt facta, spectāti-
um oculis prēstigias offundebant, vt qui si
serpens nō esset, cū viderēt quasi serpētē,
& nō sanguinē quasi sanguinē & nō ranas
quasi ranas, Tertul. in li. de anima: possunt
inquit, & solent dēmones phātaスマata p̄f-
stare, & corpora fingere, quibus exteriores
oculos circumueniāt. Corpora enim vide-
bātur Pharaoni & Ægyptiis magicarū vir-
garū dracones: sed Mosis veritas menda-
cium eorū deuorauit. Gregor. Nissen. Qui
ex virga Mosis, inquit, factus est serpēs, ve-
tē animatus, magorū virgas reuera ligna,
visus autē deceptionē serpentes, facile de-
norauit. Gr̄ecus interpres, quē citat Cate-
na in Exodū ait, illos serpentes magorū fu-
isse meras prēstigias, nihil verorum serpen-
tum prēter speciē & imaginē habentes, hoc
etīā super cap. 6. Exodi affirmāt Rupertus,
Rabanus & Hūgo de S. Victore. Idē quoq;
satis indicat Ambrosius interpretans cap.
3. posterioris epistolę ad Timoth. Iannes,
inquit, & Maimbres virtute Dei quę per
Mosem operabatur, commentitia emula-
tione resistere conati sunt. Eundē Pauli lo-
rū explanās B. Hieronymus: sicut, inquit,
illi magi artis magicę prēstigiis Mōsi, sic nō
nulli argumentorum fallaciis, Christianę
veritatē ac simplicitati resistere, ac illudere
conantur.

Neutra hęc opinio evidenter ex factis li- *Antorū
teris, aut humanis rationibus, vel probari sententia
vel reprobari potest: videtur tamē aliquan- fuisse ve-
do probabilior B. Augustini sententia. Scri ros. illos
prura enim Exod. 7. iisdē verbis eodemq; magorum
modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes.
serpentes, & itē virgas magorum: ergo si
ille Aaron fuit verus serpēs, pariter etiam
serpentes magorum veri fuissent vidētar. Ibi
dem quoq; dicitur virgam Aaron deuorass
se virgas magorum, hoc est, serpentem ex
virga Aaron factum, deuorasse serpētes ex
magorum virgis factos, non diceretut au-
tem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpē-
tes. Deinde sequenti cap. 8. traditur magos
defecisse in tertio signo, nec potuisse produ-
cere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verē
& non in speciem tantum eos duo priora
propria signa fecisse. Moses item detexis-
set fallaciam, si non fuissent veri serpentes.
Quid quod scriptura vocat simpliciter
serpentes, & ex nulla circumstantia narra-
tionis colligi potest eos non fuisse ve-
ros serpentes: nec repugnant fa-
tis veros, ergo probabile
valdē est veros & na-
turales serpentes
fuisse.*

CAPVT XVII.

*Quomodo Magi fecerint illos
serpentes.*

QVATUOR vel quinque modis cogitare possimus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas, duobus vel tribus in speciem tantum & simulatè, duobus aliis, verè. Primò enim species & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarū quæ erant in phantasia, & imaginatrice facultate, dæmones commouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere, ut illæ species refluerent ad sensum communem vel etiam ad sensum visus, verbi gratia, primò species virginis mox ea sublata, species serpentis: ita ut videretur virga conuersa in serpentē. Vide hęc tractata apud S. Thomam primā parte, quæst. 114. & III. artic. 3. & 4. idemq; in aliis fieri cernitur. Namq; in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atq; descendentiū, fluentibus speciebus rerum sensibilium ad primum sensituum, dormientes videntur sibi & videre & audire: & vi morbi idē contingit phreneticis. Deinde potuit fieri ut dæmon virtute aliqua naturali occulta,

spectantium visum ita inficeret vel turbaret, ut viderentur esse quæ non erant, & nō esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos indicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, sed ad producēdos serpētes potentissima & efficacissima. Quartò modo fieri potuit ut dæmones nō aduententibus qui spectabant, virgas à Magis projectas, subito è consecu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc certimè asportatos, intuentum oculis subiicerent, ita ut virgæ in serpentes videretur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, ut dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

Qui negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certe quin tum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes, non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuentum, sed

extra quoq; erant serpentes: nō enim dicitur
sed scriptura, magorum virgas versas esse in
serpentes. Contra quintum modum facit
quod scriptura dicit, serpentem factum ab
Aaron, deuorasse serpentes magorum: quo-
modo autem deuoresset illos, nisi fuissent
veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas,
Bonaventura, Caietanus & Burgenensis le-
quuntur tertium modum, qui tamē sicut nec
Lytano, nec Tostato, ita nec mibi sit proba-
bilis. Certum enim est, nec demones po-
tuisse immediatè producere serpentes, sed
tantum adhibendo causas naturales eorum
productrices. Certum etiam est, nullum es-
gens naturale naturaliter operando posse
subitè producere formam ex materia non
ante disposita & preparata. Certum etiam est
diuersas formas exigere diuersas materias
preparationes, & quo formæ sunt no-
ræ, eò plures & operosiores preparatio-
nes depositunt: maior enim preparatio
teriæ ad formam mixti quam ad formam
elementi, & maior ad formam animalis per-
fetti quam vel mixti inanimati vel plantæ.
His positis, quæ secundum veram Philo-
sophiā negare non possunt, queramus an de-
mones produixerint illos serpentes imme-
diatè ex virgine: at materia virgine est admo-
dum remota & aliena recipiendæ formæ
serpentis. Si dicant non immediatè ex vir-

ga productos esse serpentes, sed variis trāſ mutationibus p̄emissis, at tot & tam varie transmutationes subito fieri non potuerūt statim enim atq; magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quod cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed p̄imō parvus, deinde paulatim acquirit iustum magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum e quales virgis magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent aquæ virgis.

Caietanus

Caietanus ut vim harum rationum ab refellitur, ipso, ut arbitror, p̄quisam effugeret, duo repetit effugia, alterum, est cō tempore quod effluxit, dum Pharao vocavit magos, & ipsi ad eum adierunt, dæmones ultimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atq; ita cum projectis fuerūt statim potuisse produci serpentes. Alterū est, licet agens naturale per se non posse ex virga, & subito producere serpentem, nam ē vi est instrumentum dæmonis, illud posse, sicut motus & lumen cæli multa producunt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cū viti-

G 6 mai

vltima & proxima dispositione materiæ & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu ut alii vertunt dracones potuerint aliter generari quam ex semine. Secundum effugium nihil valet: nam licet agens naturale ut est instrumentum vel hominis vel Angeli, possit vel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet & in qualibet materia effectū suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim & nobilitat forma, præsupponit necessariò priores, & sicut inter formas, ita inter earū dispositiōes, est ordo naturaliter immutabilis, ut nō possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animalia, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis illa virgarum in serpentes mutatio.

Restat igitur quartus modus supra expressus, qui & Lyrano & Tostato mibi quæ sit verisimilior: nam secundum eum modum defendimus fuisse veros serpentes, atque ita evadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintū modū: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virginis, ne vrgeamur illis rationibꝫ quibus tertius modus premitur. Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si non fuerint

sunt serpentes producti ex virgis, dicantur
virgæ conuersæ in serpentes? sed respon-
dendum est, scripturam id dixisse nō quod
ita fuerit secundūm veritatem, sed quia
ita videbatur & estimabatur spectantium
iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet
eos qui negat illos fuīsse vetos serpen-
tes; & Caietanum qui vult illas virgas ha-
buisse ultimām dispositionem pro forma
serpentis: sic enim non poterant esse veræ
virgæ, ut ostendimus, sed secundūm spe-
ciem tantūm; quare secundum eum, nec
Magi proicerunt vetas virgas, nec veræ
virgæ sunt conuersæ in serpentes.

Sed dicet aliquis, cur permisit Deus vt
Magi, qui contradicebant Mosi, prodigia
facerent, cum ea res & diuinam virtutem
quaꝝ per Mosen operabatur, obscurare vi-
deretur, & Pharaonis animum magis in
perfidia & inobedientia obfirmatum &
obstinatum redderet? Ad hoc Chrysost.
homil. 46. in Acta Apostolorum, ita re-
spondet. Permisit Deus Magis aliquod ad-
uersus Mosen, ne Magus putaretur esse
Moses: Permisit illos docere omnes quan-
tum Magia imponat sensibus: ultra autē
non decepserunt, sed ipsi se victos confessi
sunt: & non potest, inquit, sine certamine
clara esse victoria, & quō potentior est ho-
stis, cō illustriorem reddit eius gloriam à

*Cur Deus
sit passus
illa prodi-
gia fieri à
Magis.*

quo se vixum esse ipse confitetur : sicut Magi vixos se à Moysi confessi clariorem eius gloriam efficerunt. Theod. in quæstion. suis in Exod. quæstione decima octaua. Ne quis, inquit, suspicaretur Moysen arte magica mira illa fecisse ; permisit Deus Magos similia aliqua facere , ut quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes interesset , tum evidencia rerum , tum etiam Magorum confessione , clarissimè innotescerit. Mutat Aaron virgam in serpentem , mutant etiam Magi virgas suas in serpentes : sed serpens Aaron præualens . Magorum serpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem : sed non rursus possunt sanguinem mutare in aquam , sicut fecit Moses : producunt ranas , sed cas auferre sicut Moses non possunt : & qui maiora animalia fecerunt , minora , id est , cinches , facere non potuerunt. Denique nec ulceræ ipsi caueri , nec ulcerum dolorem quo vehementer afflictabantur mitigate , redum auferre potuerunt. Quamobrem Moysen longè superiorēm quam ipsi essent , & diuinam virtutem quæ operabatur , artibus suis Magicis præstantiorēm confessi dixerunt : *Digitus Dei est hic.*

Exod. 8.

Verum nos , qui hunc de Magia libri , & perspicuitate orationis , & vanitate , atque

que ordine disputationum , delectuque
probabiliorum sententiarum , firmiorum-
que rationum ; sic breuitate (quæ ma-
gna est legendi disceptandi que illecebra) cō-
mendatum lectoris & probatum esse cu-
pimus , expositus iam quæ ad propositi à
nobis argumenti tractationem & ex-
plicationem pertinabant , hic
ei finem impona-
mus .

BENE-

BENEDICTI

PERERII

Liber Secundus,

qui est

*De observatione somnio-
rum.*

ON vnū est genus nec vna somniorum ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æquè omniavel approbari vel improbari debeat. Multa quidem somnia derident sacræ literæ, alia, etiam dominant: quædam verò commendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis perfecta. Sunt item alia Dæmonis calliditate ac malitia mortali bus iniecta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porro somniorum tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam patit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ utilissima esse potest. Sed in primis ad re-

dar-

darguendam quorundam hominum insciatam (verius dixerim, stoliditatem & recordiam) qui minus curiosè & anxiè ac superstitione obseruant somnia, per magnō est adiumento. His ergo rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nonnullas quæstiones scitu maximè dignas atque utiles hoc libro explicandas suscepī.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI SECUNDI QVI DE SOMNIIS.

I.

- Q**uestio: *An somnijs habenda sit fides.*
- I I. *De causis verorum somniorum.*
- III. *Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.*
- I V. *Cur Deus in somno arcana homines doceat.*
- V. *Cur à Deo somnia dentur indoctis hominibus sapientiis quam sapientibus.*
- VI. *Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.*
- VII. *An licetum sit homini Christiano obseruare somnia.*
- VIII. *Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.*

IX.

- I X. *An in somno usus rationis & voluntatis liber esse queat.*
- X. *De somnio Salomonis, in quo domini sapientia a Deo promissum est & tributum est.*
-

Q VÆST I O I.

An vlla somnijs habenda sit fides.

IN diversa, vulgi ac sapientum super hoc re distrahitur sententiae quamquam uno verbo ea quæstio posset expeditre facta somniorum distinctione: non nullis enim somniis sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deteganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somniis, par est recordia, ut videatur extremè utrumque vel stoliditatis, vel contumaciz. Sed profectò, ut scitum, & verum est illud Ciceronis dictū: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest

Cice. in 2. de Divinitate. magis αλογον & αδύτατον, quam omnia somnia vera & credenda esse arbitrii?

Omnia sono. Prothagor. et Stoico Ecce tibi Prothagoras, vobis sancte ex illo sum opis priscorum philosophorum senatu, omnibus somniis fidem arrogat, magna auctoritate

ritate decernens, veritatem & falsitatem
non ipsa natura rerum, sed sola existimati-
one hominum constare: hominem esse
mensuram omnium & tale vnumquodq;
esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue
violentio. siue sano, siue insano, siue vigi-
lanti, siue dormienti. Affines huic errori
fuere quidam Stoici, nimio plus supersti-
tiosi, ac penè fanatici philosophi: qui nul-
la reliquunt somnia, in omnib. esse rati vim
significandi, ac denotandi aliquid. Existi-
mari tamen aiunt, quædam somnia inania
& falsa, quod sint admodum tenuiter ex-
pressa, ob idque obscura, & ad intelligen-
dum difficultia: & quia propter ambiguita-
tem varias ad res videntur posse applicari,
propterea nihil certum ex eorum obserua-
tione nobis constare: præsertim vero quod
ad eorum somniorum vim discipendam, par
hominum solertia & sagacitas non facile
inueniatur. Ex aduerso, his contraria sen-
tientes Xenophanes Colophonius, vel i-
psa vetustate memorabilis philosophus
(nascentis enim in Græcia philosophiæ
propemodum æqualis fuit) molis item
ac delicate Epicureæ disciplinæ sectato-
res, omnium somniorum fidem & auto-
ritatem sustulerunt. Non esse autem ullis
credendum somniis, sic illi argumentaban-
tur. Vna vis est eademq; natura omniū so-
mno.

Xenophane-
nis & E-
picureorū
opinio omo-
nia somnia
esse vana.

mniorum : parigitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet , sed plerisque somniis non esse credendum , confessio est omnium : nihil ergo causæ est cur plerisque reiectis, aliquibus præcipue credere debeamus. Adiice, quod si quedam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorum effectrices causas necesse est. At quas ? naturam , inquiant , & Deum. Sed natura quidē amica est ordinis & constantiæ ; in somniis nullus ordo inest , sed plena temeritatis inconstantia. Dei autem maiestate alienum & indignum videtur, obite Deum lectos dormientium, concutare grabatos , & stertentibus iniicere somnia, quæ illi exergiscentes , vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiā contemnant, vel si curanda sibi putent , stuca impleti superstitione , dies noctesque anni pendeant , aut inani impendentes malorum metu perterriti, aut fallaci faborum expectatione bonorum elati. At quantò & ratione convenientius , & Dei præstantia dignius, atque utilitati hominū consultius fuisset , visa dare non sorditis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus vitis, non dormientibus, sed vigiliis, nempe magis ad intelligendum idoneis : nec per circuitionem , & anfractus, arque ænigmata, sed propriè, aperte, expli-

catè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

Hæc isti de somniis balbutiunt, in totum, ea vel approbantes, vel damnantes; tentia de videlicet per extrema, veritati denia, inertantes. Sed vera sententia, quasi media insistens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tanquam inania, ab omni ratione vacua, nec villa fide digna, planè abiudicat & relictit. Hoc, cum luce Solis clarius sit, superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quomodo igitur quodq; de tot somniis, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissime, ac sine ratione villa contingit, nihil affterri potest, cur non casu & temere accedit credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam Causa somniorum alia est istiusmodi somniorum causa mniorum. nisi quia spiritus, sentienti animæ, præserit autem phantasiaz, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atque inhærent, rerum in vigilia præceptatum reliquiaz, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi potusque caput subeuntibus agitati, & hoc illus iactati, varia reddunt visa & somnia, sed propter inordinatam eorum spiritum statio

Pleraque
somnia es-
se vana.

stationem, valde incomposita, s^ep^e etiam turbulentia & distorta, denique talia, ut nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profecto sunt somnia, ut quae in nubibus variè figurantur, vel animatum, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus evanescere. Has imagines, qui certam vllijs rei significationem facere putaret, ob^cusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitiaz, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somniis attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, atque profecto ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eò magis, quod plerunque magis ipsa sunt inordinata, confusa, & monstrosa. Facte quidam, sed veretatem, dixit, si natura sic esset comparatū, ut ea dormientes agerent, quae somniant, fore omnino necessarium, ut alligarentur, omnes, qui cubitum irent, quippe magis

Testimoniū diuinā scripturā de vanitate somnio-

ridicula & absurda, magisque incredibilia, quam illi faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens levitatem & vanitatem eorum, qui somniis, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis.

mis credendo, dignos se præbent, qui omnium iuris iudicione ludantur. Itaque in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est: *Vbi mala sunt somnia plurime sunt vanitates, & innumeri sermones.* In lib. item Ecclesiastici cap. 34. ita legimus. *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum, sic qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique cum scriptura vult significare aliquid vacuum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpe declarat.

CARTARVM, ut plurimum somniis abesse veritatem, fidemq; non est negandum, ita quedam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nam si nullis in somnis, quidquam veri & certi esset, inscienter profectè, ac superstitione clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter egris contingunt ad eorum morbos dijudicandas curando sive tam subtiliter & curiosè observarent. Stulto item labore physiologi se furegarent, somniorum causas, vites, ac significations tanto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces praeterea essent tot superiorum temporum historiæ, clarissimis testatae consignataeque monumentis, referataeque exemplis ve-

BORVM

torum somniorum; quæ ad verbum cum
terum euentis mirificè cōuenerunt. Quid
in sacris literis quo memorantur somnia,
non vera & certa modò, sed etiam diuinorū
mysteriorum plenissima. Repetat me-
moria lector somnia Abraæ, Abimelech,
Jacob, Laban, Joseph, Pharaonis, Salomo-
nis; regis Nabuchodonosor, Danielis,

Mach., i. **Machabæi**: in nouo au-
tē Testamento, somnia beati Joseph, Ma-
gorum, vxoris Pilati, deniq; somnium D.

Auctor. 16. Pauli, quod à Luca in lib. de Actis Apo-
stolorum narratur. Haec somniorum di-
Homeri cō stinctionem, etiam Homerus Poëtico mo-
mentū ad se, fabularum integumentis velata m, si-
gnifican- gnificavit, dum duas fixit portas, unam
dam vero- corneam per quam emittentur ad ho-
rum aut mines vera somnia: alteram eburneam,
falsorū so- per quam edentur falsa. Homerum imi-
mriorū di tatus, ut ferè soler, Virgilius libro 6. Aen-
stinctio- dos, eandem sententiam expressit his ver-
nem.

Sunt gemina somni portæ, quarum al-
tera fertur

Cornea, qua veris facilis datur exitus
umbris,

Altera candenti perfecta nitens ele-
phantō,

Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia
manes.

Car

Cur autem poëta, veris somniis cor-
neam portam, falsis eburneam affigauerit, *Mac. lib. 2.*
causam exponit Macrobius in eo *cap. 3.*
commentario, quo somnium Scipionis
explanauit.

Q V A E S T I O · I L

De causis verorum somniorum.

DI C T U M est, alia esse somnia fal-
sa, & alia vera: reiectis igitur fal-
sis, vera contemplentur. Verum,
quia quæ sunt vera somnia, & quo insigne
atque nota internoscantur à falsis, planè
intelligi non potest, nisi verorum somnio-
rum causas omnes rememor, & aperiamus
propterea quid ab aliis de huiusmodi cau-
sis creditum & proditum sit, hoc loco do-
cere conuenit. Hippocrates in lib. de In-
somniis, duo statuit somniorum verorum
genera; alterum nominat diuinum, alte-
rum naturale. Diurna somnia, inquit à
Deo mitti, & semper memorabiles ali-
quos casus, insignesque vel ad lætitiam &
tristitiam, vel ad fœlicitatem & miseri-
am, sine priuatam, sine publicam, euētus por-
tendere, horum autem somniorum inter-
pretationem, ex variis, rerumq; diuina-
rum interpretibus petendam esse. Tale

*Varie de
mnis. u
rum cau-
sis, aucto-
rum sente-
tia. Hippo-
crates.*

Somnium Cyri. fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui monarchiam Persarum condidit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terque ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, clapsus est. Quo somnio magi Persarum sapientes, significari responderunt, cum triginta annos, & ita sane contigit, imperio potitur um. Naturalia somnia, ex causis ferè intracorpus dormientis latentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce somniis affectiones ipsius corporis aut bona, aut malas, indicari; hoc est vel plenitudinem ac redundantiā vel contraria inopiaē atque inanitatem, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorum, aut corruptum, aut suo loco motum, aut inordinatē & immoderatē agitatum. Horū verò somniorum obseruationem & conjectationem spectare ad medicum, eamq; ad dirigendas ordinandasq; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Cōuiuio, somnia vera & prænuotia futurū, à dæmonibus proficiisci existimat: dæmones. n. esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atq; homines corporatos & mortales: quippe cùm sint ipsi & corporei, quales nō sumus, & immortales, qualis est Deus. Deum namq; censet Plato non iñscere se rebus humanis, nec proximè cum hominib; societatem aliquam.

Plato.

Demonū natura & mun³ secū dum Pla-
zonem. à dæmonibus profici sci existimat: dæmones. n. esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atq; homines corporatos & mortales: quippe cùm sint ipsi & corporei, quales nō sumus, & immortales, qualis est Deus. Deum namq; censet Plato non iñscere se rebus humanis, nec proximè cum hominib; societatem aliquam.

quam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter De, hominesque sive vigilantibus ipsis, sive dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirum, dæmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deū, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, *Vaticinia*, *incantationes*, magia, omnisq; diuinandi ratio, & prodigiorum effectio, ad homines peruenit Itaque dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & administratos. hominum vero esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & ut fictio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Phythagoræ fuit sententia: de qua & contra quā, in li. 8. de ciuitate Dei. ca. 20. & 21. & in li. 9. acutè doctoq; disputat Aug. Aristoteles in li. bello quem inscripsit de Diuinatione ex somniis, ducta, negat illa dari hominibus à Deo somnia. Vt̄re autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet peri Philosophi & medici utiliter obseruata, vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes aeterni sumus: nonnunquam enim in quiete quædā occurunt, quæ videtur ad aliquid agendum possit conducere, quibus post, somno ex-

Aristoteles.

H. 2 citati

Stoici.

citatū ad benē agendum accommodatē-
timur, & iuuamur. Stoici tres causas ve-
rōrum somniorum constituunt. Prīmā
Dēum; qui cum sit rerum omnium scien-
tissimus & prouidentissimus, hominiq[ue]
benevolus ac beneficus, quo sit homo cau-
tior, dat ei somniaq[ue] sint ipsi futurorum
iudicia, & eorum, quæ agenda ipsi cāuen-
daq[ue] sunt, documenta. Alteram causam
ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æ-
ternā quadam serie, nexuq[ue] colligata: si-
quidem rerum omnium futurarum, pu-
tant Stoici, & antecedentes causas, & præ-
currentia signa, tum aliis in rebus, tum et-
iam in ipsis somniis præmitti. Tertiā cau-
sam faciunt natūram animi nostri, quæ di-
uina est: animus, enim hominis, exterio-
ribus sensib. per quietem consopitis, & ab
omni actione vacantibus, ipseq[ue]; negotiis
curisq[ue]; omnibus solatus ac liber, vegetior
fit & habilior ad intelligendum, tunc enī
clarius præterita meminit, præsentia sen-
tit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem
somniorum refert, partim ad innatas ani-
mis hominum notiones, & velut insigni-
tas rerum omnium notas, quas ex al-
terā vita detulit animus, ad hoc cor-
pus veniens sed eo vehementer obrutus,
atque oppressus, non potest eas vigilanti-
bus sensibus cernere: in quiete vero, cle-
rius

*Porphyry
quid de vo-
ritate so-
mniorum
senserit.*

nūs ei apparent, atque innescunt. Partim refert somnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, praua, fæda, & fallacia. Syncfius multa dis-
putat de Spiritu phantastico, quod est ve-
hiculum animæ, eo namq; mediq; cœu quo
dam vinculo, cū terrestri hoc corpore col-
ligatur & copulatur: in quo item solutus
corpore animus, ex uno loco in aliū mo-
uetur, atq; in eo maleficiorum poemas per-
soluit apud inferos, nec sine eo dum est in
corpore, quicquam potest intelligere. In
hunc porrò spiritum, omnium quæ sunt,
faerant eruntq; simulachra imprimuntur,
& in eo lucent tanquam in speculo, præ-
sentium quidem rerum, clariora, præteri-
tarum autem, quo sunt vetustiores minus
perspicua, minima vero futurarum, quæ
scilicet nec sunt, nec fuerunt unquam. Sed
quia futuri effectus, in potestate causarū
cohibentur, quasdam habent prægressio-
nes, & præcursiones signorum, quæ hoc
minus manifesta sunt, quo illa longius ab-
sunt, atque in hoc genere, ponenda censet
somnia. Quapropter ferè obscuris imagi-
nibus & similitudinibus, res per somnia,
significantur, non æqualiter tamen, sed
prout varia est illius phantastici spiritus
temperies & ratio, similiter ut in speculis,
pro varietate eorum materiarum aut figuræ,

Synesius
mira sed
falsa tra-
dit de spi-
ritu phan-
tastico.

*Mos Py-
thagora.*

varias ex dissimiles redduntur imagines. Monet præterea Synesius non parum cōferte ad quieta & veracia in somno visa percipienda, benè præparare hunc spiritū phantasticum, moderato nempe vietu, honestis studiis, & actionibus, sed andisq; animi perturbationibus. Pythagoras certe iturus cubitum, cantu & sono lyræ somnium captabat, atq; hac ratione ad bona & laetaq; somnia accipienda, se ipse cōparabat: ob eandemq; causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera querentis contrariam. Verùm hæc de spiritu phantastico à Synesio prodita, nugæ sunt, & Pythagoreorum ac Platonicerorum figmenta, vel ipsis poëtarum fabulis inaniora veritatis, atque incredibilia.

*D. Gregor.
sex causas
somniorū
tradit.*

Sed, ut aliquid etiam ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum: *Aut enim, inquit, ex plenitudine, vel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus & curis: aut ex illusione damonis, aut ex cogitatione hominis simul & illusione damonis, aut ex revelatione Dei, aut deniq; ex cogitatione hominis simul & revelatione Dei.* Eisdem sex cau-

cas somniorū, cum idem Gregorius cōme-
 morasset in in li. 8. Moralium, cap. 13. mox
 eas aptis diuinæ scripturæ sententiis & ex-
 emplis illustrat atque confirmat. Duo, in-
 quid, prīma, qua diximus somniorum gene-
 ra, omnes experimento cognoscimur: qua-
 tuor autem reliqua in sacris literis inueni-
 mus. Nisi enim somnia plerunque ab occul-
 to hoste per illusionem fierent, nequaquam
 scripture dixisset, Ecclesiast. 34. Multos er-
 rare fecerunt somnia, & illusio[n]es vana,
 vel certè in Lewit. cap. 19. non esset scriptū,
 Non augurabimini, nec obseruabitis som-
 nia. Quibus verbis, cuius sīnt detestationis.
 ostenditur, que augurijs coniunguntur. Rur-
 sus nisi aliquando ex cogitatione simul &
 illusione procederent, Salomon minimè di-
 xisset Eccles. s. cap. multas curas sequuntur
 somnia. Et nisi aliquando somnia ex myste-
 rīo reuelationis orirentur, Ioseph Geneſeos
 31. praferendum se fratribus, per somnium
 non videret, nec Maria spōnum, ut abla-
 to puerō in Ægyptum fugeret, per somniū
 angelus admoneret. Rursum, nisi aliquan-
 do somnia ex cogitatione simul & reuela-
 tionē procederent, nequaquam Daniel vi-
 sionem Nabuchodonosor adifferens, à ra-
 dice cogitationis inchoasset, dicens: Tu rex
 cogitare cœpisti in stratu[m] tuo quid esset fu-
 turū post has. Hzc ibi Greg. De causis igi-

Mattb. 2.

Daniel. 2.

ter somniorum , sic ab aliis proditum est.

Quatuor cause vero rum somniorum. Ego causas somniorum , quæ ad significandum aliquid valent . & dignæ sunt obseruatione , diligenter scrutatus , eas ad quatuor præcipuas revocari posse animaduerti.

Prima causa continet aliquam corporis affectionem , quæ in ipso corpore præpoller , ac præualet , ut si flaua , vel atra bilis , pituitosusque humor , aut sanguis redundet , aliusque aliquid vitiatum & corruptum immoderatè iactetur in corpore . Galenus in libro de Præsagiis , quæ ducuntur ex somniis , narrat quendam somniasset alterum crus factū esse sibi lapideum , mox autem cæpisse illum ea parte corporis fieri paralyticum . Præterea qui instantे crisi sudaturi sunt , sèpè somniant se sudare , aut in balneo calidis aspergi aquis , aut in flumine laevius natare . Illud quoque non nunquam rūsu venit , ut quod dormientes agimus ; aut patimur , etiam somniemus , ut qui in somni sudant , aut febri corripiuntur , itidem se affici somnient . Proditum est à Plinio in libro septimo , capite quinquagesimo , P. Cornelium Russinum dormientem amissile visum , idque cum sibi accideret , etiam ipsum somniasset .

Secunda causa vero. ALTA causa somniorum spectat ad aliquem vehementem concitatumque animi

animi affectum & perturbationem, amo- *bemēs por-*
 rem dico, spem, merumq; & odium. Nam *turbatio.*
 qui ardenter amant, frequenter amores
 suos somniant: qui timent, minacibus &
 terrificis in somno visis sāpē turbantur.
 Huc etiam pertinet vetus consuetudo, &
 vitæ, quam agimus, exercitatio. Piscator
 enim ferè somniat maria, laces, flumina,
 retia, pisces: venator, nemora, saltus, mō-
 tes, ferasq;ue: miles turbarum sonitus, fra-
 gores armorum, vulnera, sanguinem, cæ-
 des. Lepidè quidam apud Theocritū písca-
 tor, omnis, inquit, *cānis panes somnias;* &
ego pisces. Continet eadem hæc causa an-
 teceden-~~as~~ vigilantium curas & solicitudi-
 nes, & quæcumque nos vehementer pre-
 muunt, & angunt: quarum retum, sāpissi-
 mè in somno, similia visa contingunt.
 Quamobrem in libro Ecclesiastæ, capit. 5.
 scriptum est. *Multas curas sequuntur so-*
mnia. In hoc genere somniorum, equi-
 dem reponerem somnium illud Anniba-
 lis, & proditum, & creditum à multis. Ar-
 debat Annibal insatiabili odio Romani
 dominis, omniq;e cupiditate perdendi
 suaditùs imperium Romanum flagrabat:
 quò autem faciliùs id perficeret, bellum
 ex Hispania transfece in Italiam cupie-
 bat, arcem imperij Romam, petiturus. Cū
 igitur variis. super ea re cogitationibus ac

*Somnium
 Annibalis
 Italia va-
 stitare por-
 tendens.*

deliberationibus æstuaret, visum habuit in somno, mirè propositio suo, votoque respondens. Visus ipsi est iuvenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue misum ducem ei ad inuadendam Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pavidus primò Annibal, non est a sus oculos ab illo quodam deflesteret. Sed, prout est humanum ingenium ad veritatem pronum, diu temperare oculis non quivit, respiciensque vidit, horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostentum, belluam vastam & immanem, multis circumpli- catam serpentibus, quacunque incedebat, omnia proterentem, atq; peruer- tentem: cœlum item nigerrimis unde- quaque occœcatum nubibus, densos- que ac fulguribus mixtos præcipitate nimbos. Attonito Annibali, percontan- tiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & potenti esset, respondit ille, vastitatem es- se Italæ, pergeret ipso porrò ire, quod para- bat nec præterea quicquam inquiseret, si- neretque in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnum ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei eu- tens satis superque comprobauit: plus e- nam mali Annibal Italæ attulit, quam il- lo fuerat viso præmonstratum.

Ter-

Tertiam causam somniorum, ego potestati & calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa dormientib inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac malitiosè; quo videlicet quacunque possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundam somniorum dæmonem architectum, atque effectorem, ed liquet sōnia mit-
Tertia da-
monū cab-
liditas.
 quod ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, ut ea magorum, augurum, & incantatorum maleficiis aggregata, extremis damnetur suppliciis. Nimirum non aliam ob causam, ut interpretatur beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerunque se somniis immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantum vanè deludēs, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dæmonem gentibus impietate cæcis multifatiam illudere, constat argumento Æsculapij Serapidis, & Amphiarai: nam ut apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui variis morborum generibus afflictabatur, fama erat illos vulgo existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueisse. Ex hoc genere fuisse reor

Somnium nobile illud somnium Alexandri Magni, *Alexandri* scripторum, qui res eius prodiderunt, au-*Magni.* thoritate, apud multos fidem promer-
itum. Cum enim in quodam prælio Ptole-
mæus, qui prīmus post Alexandrum Æ-
gypti rex fuit, venenato telo ictus, summo
cum dolore ex eo vulnere moreretur: af-
fidens ei Alexander, somnoq; sopitus, vi-
dit in quiete diaconem radiculam ore fe-
rentem, simulque comonstrantem, quo
illa loco nascetur, quæ scilicet præsentissi-
mam vim haberet Ptolomæum multosq;
milites eodem teli genere vulneratos, pro-
tinus sanandi. Quæsita est herba, inuen-
ta, adhibita, mox consecuto, qui promis-
sus fuerat effectu. Sunt autem duo som-
niiorum dæmonis præcipua genera, al-
terum pertinens ad occultarum rerum de-
monstrationem & significationem. Po-
test enim dæmon naturales effectus ex
certis causis aliquando necessario proven-
turos, potest quæcunque ipsem postea
facturus est, potest tam præsentia, quam
præterita, quæ hominibus occulta sunt,
cognoscere, & hominibus per somnium
indicare. Alterum somnij genus vim ha-
bet concitandi perturbationes animi, agi-
tatis turbatisq; qui sunt in corpore hu-
mībus & spiritibus, quò nimirū inflam-
mentur homines, vel ad libidinem, vel ad
odium

odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

Dupliciter porro, & quidem satis probabiliter, coniectari potest, quæ somnia *internoscimissa* sint è dæmone: primò quidem, si frē possint som quenter accident somnia significantia res *nisi damo futuras*, aut occultas, quarum cognitio nō *num ab a ad utilitatem*, vel ipsius, vel aliorum, sed ad *liis somniis inanem curiosę scientię ostentationem*, vel etiam ad aliquid mali faciendum conferat: eorum somniorum auctorem esse dæmonem, non temerè credetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere superstitione quin etiam criminis impietatis obstringere. Deinde, si sobriis, castis, & religiosis viris, terra, obscuris, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia s̄pēnumerò contingant, ea proficiuntur à dæmone, non immēritò existimabitur. Dæmon enim conatur impuris somniis polluere ac foedare dormientium corpora, ut eius foeditatis, etiam animos experscentium, quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc quidem assequi potest, illud saltem curat, ut pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionē, seignores, frigidioresq; reddat. Cuius diabolica calliditatis & malitiae, luculentissi-

H 7 num

mum in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplū. Verum hac de te Iustinus Martyr in responsione ad questionē vigesimam primā Orthodoxorum, disertè docteque sententiam suam exposuit. Nam cum hęc sibi ab illis posita esset, quęstio, ad eam ipse quęstionem ita re-

Quarta spondet, ut nos hic diximus. Restat quarta & ultima somniorum causa, quam diuinā ritē nominare possumus: cuius potissimum gratia omnis hęc nostra instituta est disputatione, huic enim, vel declarandae, vel illustrandae, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obvia: nos supra ex sanctis libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnino colligere. Ceterum ut vis & natura somniorum somniorum plenius p̄ficiatur, quęstiones aliquot more loco, distincte quidē, sed carptim, breviter persistingam, multa etiam, breuitati responsum, lectoris cogitationibus integra illibataque referuabo.

QVÆSTIO III.

*Quibus signis cognosci queat, sit aliquod somnium à Deo missum,
necne.*

Dupli-

DVPLICITER, prout nunc mihi, succursum, deprehendi potest quodnam à *suo cognoscendo*. Deo sit missum somnium. Primo secundi dico quidem, ex praestantia rerum, quæ per *na* somnia somnium significantur: nimirum, si ea per somnium nonnotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi suarum, quæ vocantur in scolis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia oblitescunt, denique principia fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnum igitur quod eiusmodi rerum cognitione & demonstratione continebit, divinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratus interiori quadam animo illuminatione, atque cōmotione qua Deus sic mentem illuminat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somni certiore fa cit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicue agnoscat, & liquido iudicet, ut id sine dubitatione illa credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in libro 4. Dialogorum. cap. 48 B. Gregor. senectia. *Memorabili* Sancti viri, ait Gregorius inter illusiones, lis sententias & revelatioes, ipsas visionum voces & imatia D. Gregorius.

gines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipient, & quid ab illusore patientur. Nam si erga hac mens hominis causa non esset, per deceptorem spiritū, multis se vanitatibus immerget, qui nonnunquam solent multa vera predicere, ut ad extremum valeat anima ex una aliqua falsitate laqueare. Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculentius tractatam, in lib. 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis nostræ lumen facit nos evidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamq; statim citra villam argumentationem, absens nostro complecti: sicut enim somnis à Deo datis, lumen divinum animis nostris affulgens, perficit, ut ea somnia, & vera & diuina esse intelligamus, certoque credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. cap. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

Variis modis Deus ¹ *ut ex diuinis literis colligitur, multis & diversis modis fieri solebat. Nonnunquam mines per enim Deus per somnia turbabat, & terremperabat hominem, sicut de Abimelech, & La-*

ban

bat narratur in libro Genesios: *Terrebis
me, inquit Iob. 17. per somnia, & per visio-
nes, horrore cōcūges me.* Aliquando in som-
no hostatur & incitat hominem Deus ad
magnum quidpiam & arduum subeua-
dum, certam spem prosperi exitus præsi-
gnificando: velut in Gedeonis & Iudeæ
Machabæi somniis euenit. Sæpè monet &
docet quid hominem agere, aut fugere o-
poneat: talia fuere beati Joseph & Mago-
rum somnia: huc spectant illa verba, que
sunt in cap 33. libri Iob. *Quando homines z. Mach. 12.
dormiunt in lecto, tunc aperit aures viro-
rum, & erudiens eos, instruit disciplina.*
*Quin etiam solebat olim Deus spiritum
propheticum nonnullis in somno largiri:
nam in lib. Numerorum. cap. 12. ait Deus
Si quis fuerit inter vos Propheta Domini,
apparebo illi in visione, aut per somnium lo-
quar ad illum.* Et apud Ioelem in cap. 2. in *3. Reg. 5.*
*ter alia spiritus sancti dona, numerantur
omnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomo-
ni fuisse à Deo promissum in somno pru-
dentiaz, & sapientiaz donū. Interdum quo-
que futura alicuius viri excellentia, digni-
tatis & gloriæ, præmonstrata est per som-
nium, id quod adolescenti Joseph, & Mar-
dochæo accidisse legimus in sacris literis. *Genes. 37.
Esth. 11.*
*Quibusdam præterea in somno patefacta
sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit som-
nium Dan. 7.**

nium Jacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi. Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros regum humanarum eueotus: cuius generis fuero somnia Abraæ. Genesis 15. Pharaonis: Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

Variis modis divina contingere somnia.

Genes. 15.

Daniel. 2.

Genes. 41.

Genes. 37.

Mattha. 1.

Ch. 2.

Aector. 16.

Genes. 41.

Variis item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquam datum est alicui somniū, sed non eius somnii intellectus, sicut in somniis Pharaonis & Nabuchodonosora nimaduertere licet. Danieli tamen, certissimq; prophetis, simul cum somniis, intelligentia eorum diuinitas suggerebatur. Quam duorum somniorū, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso eventu, successu quoque rerum, veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoq; in somniis diuinis varietas cernitur: aliae enim clara sunt, & aperta, videnter res ipsas significantia, ut fuere somnia beati Iosephi, trium Magorum, & D. Pauli: aliae vero sunt inuoluta & obscura, per varias si-

militudines recte aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis

spicis & bobus, & Nabuchodonosor de sta
 tua & arbore, nec nō & pincernīç, atq; pi-
 storis ipsius Pharaonis. Adhęc, interdum vi
 detur in somno loqui cū homine, vel Deus 3. Reg 3.
 ipse, vt in somnio Iacob, & Salomoni, vel Matthaei.
 angelus, vt in somniis beati Ioseph, vel ho- G. 2.
 mo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Pr̄terea Act̄or. 16.
 Sēpē Deus vltro mittit somnia, nonnun-
 quam etiam rogatus, quemadmodum in-
 terpretationē somnii, quod acciderat Na
 buchodonosor, Deus in quietā tradidit Da Daniel. 2.
 nieli, qui eam ab ipso vigilans intentissima
 precatione postulauerat. Quin fuisse quō-
 dam apud Hebræos admirabilem quandā
 rationem & consuetudinem in rebus ma-
 ximè dubiis atq; grauissimis, consulendi
 Deum, vt quod verum esset, aut quod fa-
 cio esset opus, per somnia indicaret, ex cap
 28. pr̄imi libri Regum, intelligitur. Postre-
 mò quedā somnia diuinitus data respon-
 dent antecedentibus in vigilia hominū co-
 gitationibus & curis, ad hoc genus referrī
 debet primum somniū Nabuchodonosor
 à Daniele 2. cap. narratum, iteinq; primum
 beati Ioseph, quod in cap. 1. narrat D. Mat-
 theus, atq; illud Annibal's supra memora-
 tum, illud quoque Scipionis Aemiliani,
 à Cicerone, vel acutē confitū,
 vel disertissimè nar-
 satum.

QVÆSTIO IV.

Cur Deus in somno arcana sua hominibus referet.

CVm animus hominis in somno, minime docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinæ esse videatur, dignum sanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ prouidentiaz, & mysteria rerum cælestium, non raro docere homines voluerit. At enim vero, multas eius rei, variasq; causas afferte pos-

Quinq; sumus. Primam causam tangit Hippocratis causa: *cur* res in principio libri de insomniis, animū dormienti hominibus in vigilia variis distingui occubus multa pationibus, grauibus distineri negotiis, cù diuinitus risq; distrahi: per sensus item exteriores evocantur uocari ad ea, quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum sensuum spectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum strepiti interpellari, & à sui, rerumque cælestium consideratione auocari, incertis præterea fluctuari deliberationibus, variisq; studiis & affectibus astuare, qui non finuuntur, quod verum & rectum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè iudicare. Contrà vero in quiete & somno, ab eiusmodi omnibus interpellationibus & impedimentis

vacu-

vacus & liber animus ; sibi totus præsens *Habilior a
 & præsto est, sibiq; attendit, in se suas om- nimus no-
 nes vites, atque facultates collectas & con- ster in jom
 iunctas habet, expeditus & acer ad intelli- no ad percis
 gendum, atque omnium, quæ illi extrinse- piendas di-
 cus obiecta sunt, amplissimè ac facillimè uide reue-
 capax. Alteram eisdem rei causam hanc lationes.
 ponere licet, quæ vigilantes, accipimus ea
 solitus subtiliter ratiocinando discutere
 & examinare, revocare ad calculos, atque
 humanæ rationis trutina diligentur expen-
 dere : ad rationis enim normam exigimus
 omnia : cui si congruant, quæ nobis obla-
 ta sunt, à nobis approbantur, si discrepent,
 ab iudicantur atque reiiciuntur. In somno
 autem res sibi obiectas animus hominis ci-
 tra examen accipit, parator, promptiorq;
 ad vias diuinitus datis credendum, atq; ob-
 sequendū. Constat autem inter omnes qui
 de rebus diuinis scripsierunt, ad eas res non
 tantum intellectu, sed etiā affectu, & quo-
 dom animi quasi sensu, gustuq; percipiendis,
 satius esse agi & regi hominem extrin-
 secus, quam ipsum agere se & auditorem
 esse potius, quam arbitrum, & estimato-
 rem, denique simpliciter credere potius,
 quam causas credendi disquirere & expon-
 ere. Tertia causa ex Aristotelis libello, qui
 scribitur de Divinatione, quæ sit ex som-
 niis, desumpta est : ait ille, *Aristoteles*
*Quemunque motum,**

motū, quo animus dormientis extrinsecus
 pulsatur. Ceterum, quamvis levē & exiguū
 magnam tamen habere vim commouendi
 animum, vehementerq; in ipsum imprimi,
 atq; aliè in eo inhārere: id autem fieri pro-
 pter noctis silentium, & sensuum exteriorū
 vacationem & quietem, atq; omniū, quā
 animi intentionem remittere solent, vacu-
 itatē, tunc enim sensibus somno consopitū
 languenteq; corpore, qua extra sunt, nequa-
 quam sentiuntur. Quapropter opportu-
 simè Deus eo tempore docet hominem si-
 ne villa eius perturbatione, sine aliorū ho-
 minium obseruatione, deniq; sine ullius rei
 interpellatione: præsertim autem, quia
 quo magis animus noster à sensuum con-
 sociatione, & corporis contagione abstra-
 hitur, tantò videtur effici vegetior, & actiones
 ad res diuinās intelligendas. In somno au-
 tē, qui est imago quēdam & representatio
 s̄tōitis, videtur animus quodam modo se-
 iugari à consortio corporis, eiusq; vinculis
 si non omnino, certè aliquatenus relaxari.
 Quartam causam esse arbitror, ut ea re o-
 stendatur, quanto sit Deus potentior, & ef-
 ficacior ad hominem docendum & erudi-
 dum, quam sit aliis qui vis homo: quippe
 homo hominem docere, nisi vigilante, au-
 dientem & attendentem non potest: Deo
 autem, etiam altissimè dormientem arqu-
 som

somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vites ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam quidē posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auseisse homini omnem scientiam: aut non esse aliam viā rationemq; comparandi sciētiā, quam per sensum, discursumq; ratiōnis, & ex antecedenti aliarum rerū cognitiōne. A ueroris quidem super libello Aristotelis de diuinatione per somnia, in com-
 mentario suo, non audet inficiari prophētiam posse homini accidere, vel in somno, Contra 4
 vel per reuelationem, negat tamen ea ra-
 tione vel attes, vel sciētias speculatiuas pos-
 se ulli contingere. Vna inquit, est natura
 hominis: unus igitur duntaxat erit intel-
 ligendi, & discendi modus, scilicet internū-
 tius sensibus, variis item praeceptis experimen-
 tis, diligentiq; ratiocinatione. Nam si
 prater communē, & usitatū discendi mo-
 dū esset, hinc aliter per somnia, vel reuelatio-
 nē, cum is multo sit facilior, atq; prestantis-
 or, ille alter quo difficilior & laboriosior
 est, eo magis fuisset superuacaneus, nō igi-
 tur datus esset homini. D E V S namque
 & natura nec frustra quicquam faciunt,
 & de iis, qua possunt fieri quod melius &
 prestabilius est, nunquā non faciūt. Sic ille.
 Quæ sanc̄ argumentatio, non esset planè
 infir-

infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturalem, aut esse frequentem, & visitatum. Verum haec Avarrois commenta, ut alia eiusdem, de scientia, potentia & prouidentia Dei, & humani animi natura, ex inscitiae diuinorum rerum, & impietatis fonte redundantia, quam sint ineruditata, obtusa, falsaque, satis liquet vel solis exemplis, quae memorantur in sacris litteris, Adami, Salomonis, Danielis, multorumque Prophetarum, quibus multarum rerum scientia subito data est à Deo: quin etiā Baldelgel, & Oliab, quos in libro Exodi proditum est, subito diuinitus edocitos, Mosaicum tabernaculum, simul cum omnibus eius instrumentis atque ornamentis summa arte perfecisse.

Q VÆSTIΩ V.

Cur à Deo somnia dentur obscuris & indoctis hominibus, non autem sapientibus.

Error Ari-
stotelis &
Ciceronis.

Vel hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quae diuina creduntur, fidem & auctoritatem elevari, & cludi posse putauerunt. Nam

Nam, si qua somnia inquiunt, darentur hominibus Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaq; præstantibus dari, par erat. In quo fecellit eos, quod distinctionem diuinorum somniorum, eorum dico quæ verè diuina sunt, ab iis, quæ non sunt, esse tamen falso pretendentur, planè ignorauerunt. Enim verò *rins nō dicitur* gentilium, quos fuisse dæmones nobis Christianis nequaquam dubium est, quē admodum futuros terum humanatum sed imperialis & eventus certò prouidere, ac scire tu, & conson poterant, id enim solius Dei est, ita tempestissime eos certis aut verbis, aut signis praedicere, ac præmonstrare poterant. Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne illi eorum somniorum, vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, iuctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumque oracula tanquam divinitatis vacua, & inania veritas, in publicum etiam vulgi ludibrio, & contemptui exponerent: dabant igitur somnia indoctis, & veri falsique discendi imperitis, maximè verò superstitionis, ob idque ad credendum qui quis, satis se paratis atque propensi. At verò omnia, quæ à vero Deo misla sunt, ea levius pleniusque data viris sanctitate, ac

sapiencia eximis, ut Abraq, Iacob, Salomi, & Danieli. Data sunt tamen etiam nulla viris non admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentiae praestantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas dociliorem reddit hominis animum, aptitudinemq; ad rerum diuinatum perceptionem quam humana vel prudentia, vel sapientia.

Qui enim mundana excellunt potentia vel sapientia, hi ferè sunt aut impii aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitiis quæ res cælestibus doctrinis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum penitus occludunt. Nec me fugit, etiam

Cur quædam somnia etiam impiis hominib. à Deo sine data. quibusdam sceleratis atq; impiis hominibus, ut Pharaoni, & Nabuchodonosor quædam diuinis somnia contigisse, sed hec illis, nec ipsorum præcipue causa, neq; eu intelligentia eorum somniorum data sunt quo scilicet illi, eorum interpretationem cum apud suos sapientes inuenire non possent: à veri Dei cultoribus eam petentes cogentur, atq; ea ratione verum Deum agnoscerent, ac venerarentur, eiusq; seruos in admiratione & honore haberent: id quod somnia Pharaonis & Nabuchodonosor à Iosepho & Daniele interpretata, manifestò declarat.

QVÆSTIO. VL

*Cur diuina somnia nonnunquam sint
obscura & perplexa.*

Sed cur diuina somnia non semper sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerum imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec aliis tantum oeculta, sed etiam iis, quibus dantur, minimè conspicua, causas rimeantur & aperiāmus. Dii Gentilium, hoc est Daemones, quia certam futurorum eventuum scientiam habere non poterant, ad significanda futura, dabant illi quidem non raro somnia, sed obscura tamen, & ambigua, quæque ad diuersos etiam contrarios carentes facilè detorquent & applicari possent: ut ad quodcunq; cecidisset, somniū quadrare videretur. Quod si somnia carentis minimè responderent, id non falsitati somniorum, sed interpretū inscitie qui somnia propter obscuritatem & ambiguitatē non ritè essent interpretati, adscriberetur. At verò somnia, quorū auctoriē fuisse Deū ex sacris literis cognouimus, sēpnumerò distincte & explicatē tradita sunt, qualia legim' fuisse Abimelech, Labā, Iude-

*Affinitas
demonū in
dādis som-
niis futu-
ra signifi-
cantibus.*

I 2 Macha-

Quatuor Machabæi, Salomonis, beati Ioseph, & tri-
causa curum Magorum. Non est tamen negandum
interdū di quædam somnia esse data testē & obscu-
rissima som- tē, sed hominibus gentilibus: ad eum né-
nia sint pē finem, ut intelligentiam eorum somnio
valde ob- rum, cum non ab aliis, quam à viris san-
scura.

Eis accipere possent, & ipsos Dei seruos
honorarent, & summa Deum reuerentia,
ac veneratione prosequerentur. Si quæ ve-
rō somnia etiam seruis Dei obscura data
sunt, propterea id factum est, ut eorum sen-
sum atque intellectum, summo illi studio,
affiduis precib⁹, multisq; lachrymis à Deo
flagitantes, tandem impetrarent, & propter
difficultatem impetrandi, pluris facerent,
& cariorem haberent. Denotatur præterea
obscuritate somniorū, earum rerum, quæ
significantur somniis, obscuritas. Adde
quod per imagines, & similitudines, bre-
uissimè plura & sublimiora mysteria signi-
ficantur, quam si apertis & propriis fu-
sient expressa vocabulis. Nam quam mul-
ta, quam varia, quam profunda mysteria,
una illa statua Nabuchodonosor in quiete
visa, adumbravit, quæ si fuissent propriis
verbis efferenda, vix longissima oratione
declarari potuissent. Denique Deus non
nunquam somnia esse ad aliquod tempus
occulta & incognita, quo ad nimirum,
ipso cunctu, rerumque successu, eorum ve-

ritas agnoscatur & comprobetur: quod in duobus illis Iosephi somniis, promotione eius ad summam potentiam & dignitatem præsignantibus, liquido cernitur.

QVÆSTIO VII.

*An licitum sit Christiano homini,
obseruare somnia.*

DVæ tanguntur his verbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in promptus esponso. Etenim quædam somnia licet, est obseruare, quædam verò minimè: principio, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbos. genera sive tam animi quam corporis significant, minorū, sine tiliter à medicis tam animi, quam corporis obsecuantur & expendūtur. Tum, somnia sunt obserua, quæ nos crebrò infestant, territant, uari & cunctantur, & vexant, animaduertere qui rari. us ex causis accident, ut vel noti effectus notas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel ut rationem aliquam incamus am à nobis molestiam depellendi, licet, & à sanctis viris sæpè usurpatum. Lemus enim apud Cassianum in collatio-

ne 22. veteres illos monachorum magistratos & rectores, in pérquisitendis, & excutiendis quorundam somniorum causis, diligēter esse versatos. Postea obseruare somnia. quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinēs ad scientias speculativas, vel ad res gerendas conferens, nec ut superstitionem, nec ut vanum damnari debet. Denique somnia quæ nos sāpē comouent & incitant ad flagitia, considerate num à dæmone nobis subiiciantur, sicut contra, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionē eleemosynarum, & ingressum in religionē ea ponderari num à Deo nobis missa sunt, non est superstitionis animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

At vero, cuiuscunque somnii, quoquo modo nobis contingat, etiam si raro, si temerē, si fortuitō eueniat, putare habendum esse rationem, curamque suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, magnam partem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quæle Gentiles existimabant esse in garitu, rōlatu, cibatuque avium, & in extis animalium, atque ex illis præposse, ac digredi-

velle futura; non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum damnum, & interdictum, non minus sancte quam magorum, & incantatorum maleficia, quod ex capite 19. Legit. ex 18. Deuter. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, aliisque sacrorum voluminū locis perspicue intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogans & impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somniis, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est: hoc enim arguit eiusmodi somniorum observatores, stultis, impiis, & absurdis opinionibus esse infectos, atque depravatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somniis significari posse, quod planè stultum est: vel futura omnia certo prouideri, & sciri à dæmonе, quod est perquam impium: vel deniq; à Deo promiscue, atque indiscretè per quibuslibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdū, nemo non vider. Ad extremum, tanti face te somnia, & usque adeò pendere ex illis, ut ad eorum quasi normā dirigat quis

omnem vitæ suæ rationem , & respectu
habito ad somnia, actiones, & negotia, vel
succipiat, vel omittat, non modo præstan-
tia hominis indignum est , sed olet etiam
fatalem illam Stoïcorum, toties in ecclesia
damnata m , & à melioribus philosophis
Maior va explosam reiectamque necessitatē. Quod
nitas est ob si merito vituperantur, & à sapientibus re-
seruantū dargiuntur astrologi , qui res humanas ex
somnia, astris , quasi suspensas & religatas omni-
quā astra. tiō pendere arbitrantur: eò magis profe-
cto, reprehendendi sunt superstitionis som-
niorum obseruatorēs, quo magis astra di-
gnitate naturæ, æquabilitate motus, con-
stantia ordinis, amplitudine potestatis , &
præstantia efficacitatis . somniis antced-
lunt.

QVÆSTIO VIII

*Cuius hominis sit ritè interpreta-
ri somnia.*

AD posteriorem quæstionem , que
quæritur, cuius hominis sit bene
interpretari somnia , hunc in mo-
dum respondemus. Somniorum quæ vīm
habent ad aliquid significandum, & obser-
vatione atque interpretatione digna sunt,
ea non cuiusvis hominis est interpretari.

Tria

Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertia & doctrinæ physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maxime, qui norunt similitudines in somniis ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficiunt soleant, discernere: similiter, ut qui figuræ aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, eatumque partes dissipatas, bene componentes in unum, apteque conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominemque aequali, aequali aliarum rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus conjector, & idoneus, ac veridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, ingeniorum item, studiorum, motuum, propensionum quæ in variis hominibus magnam quoque varietatem habent, exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiam sit adeptus, quasi venas corporis rerum ciuilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, nequinem interpretaria posse, nisi divinitus afflatum & eruditum. Nemo e-

gol. DE OBSE. SOMNIORVM

nim venit, inquit Paulus primę ad Corin. secundo, que Dei sunt nisi spiritus Dei. Propter tamen verò cum diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio & voluntate sint sint institutæ, ab idq; solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somni sui, quo maximè territus fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnii ratione ex nullo suorum sapientum cognoscere posset, sic affatus, est Daniel, Mysterium, quod rex interrogat, magi, arioli, aruspices, & sapientes nequeunt indicare regi: sed est Deus in celo reuelans mysteria.

Iamblici o. Iamblicus existimat diuina somnia sere pīsio, de tē non contingere hominibus, nisi aut primo pore quo di aut extremo somni tēpore: videlicet, quia anima somp- tunc animis hominis aut nondum est anima con- bi potusq; vaporibus occupatus, & oppres- tangant ho- sus: aut iam evanescente somno, vaporū mībus re que disculta caligine, ex illis sordibus emer- fūatur. sus animus purior & aerior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter va- tes, ac somniorum interpres, in more ha- bebant, ex defertibus ad ipsos somnia seiscita, quo ea tempore ipsis contigissent: nam si profundo somno accidissent, ea plā ne abiiciebant, rati non esse consentaneū, animo tunc obtuto & demerso, dari exli- eas somnia: sin autem somnia illis accidis- sent,

sent, exente somno, & animo ad suas functiones propè iam expurgiscente, tunc ea somnia diuinitus missa Deoq; auctore digna iudicantes, ponderanda sibi & interpretanda suscipiebat. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de vita Apollonii. Veruntamen Iamlii documenta ex superstitionis Ægyptiorum sacerdotum observationibus vel ut dicam verius, figuratis, quorum fuit ille studiosissimus, exprimita sunt. Deus necepe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus nec opportunitate temporum eget ad operandum, ubi eunq; enim vult, quando eunq; & quibus eunq; vulk, sua inspirat somnia: potest enim quouis tempore, immo etiam sine tempore, sedare subito agitationem humorum, tranquillare spiritum animalium agitationem, purgare phantasiam, mentem illustrare, animumq; ad percipienda divina somnia idoneè comparare.

QVÆSTIO IX.

An in somno, liber usus rationis, & voluntatis esse queat.

Sep̄ in st̄
nio liber

SÆPENVMERO in somniis, præsertim est ratione quoq; doctis, prudēbus, & sanctis viris nisi usus

contingunt, animus hominis, quod pertinet ad usum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoscit res simplices, easque vel componit inuicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædam inuenit: quin etiam ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & dijudicandas aciem suam, vimq; reflectit, cunctatur hæret, dubitat, secum ipse disceptat, an tūc homo dormiat, nec ne. Hæc autem libera esse tunc rationis usum, manifestè demon-

Nunquam strant. Non propterea tamen existimat in somno dum est, quia in somno interdum soluta est perfectio usus rationis, esse itidem perfectum liberari arbitrii usum. Nam ad plenum & perfectissimi usus. Etum liberi arbitrii usum opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiatum, ita ut sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliundè agatur. Sitq; dominus, sui atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam evenit.

*

QVÆSTIO X.

De somnio Salomonis, in quo donum sapientie à Deo promissum ei, & tributum est.

CAETVRM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. libro Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq; ut peteretur ab ipso quocunque omnium maxime optaret: ipsum autem petuisse sapientiam, & prudentiam bene regendi populum, cui præterat, posthabitum omnibus aliis bonis, quæ tamen, principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & experenda videntur: eam porro petitionem usque a deo placuisse Deo, ut summam ei se datum sapientiam, & præterea quæ non postulasset bona, cumulatissimè largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturar, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somni solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse usum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tantopere Deo placere, tantumque sapientia munus promereri potuisse, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis pollet discuti, ac dissolvi. Nam primò quidem replex.

sponderi posset, illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non perso sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudenter hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatam habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiquam videbitur nonnihil dura, & cotoria responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnum, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum qualis nempè dicit Paulus, & Prophetis saepè contigit: in quo animus Salomonis, liber à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est, ut solutus, & liber tunc fuere ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita ut libere petteret à Deo Salomon quod vellat, & potendo, quæ grata erant Deo, ea quoque meieretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitio nunc examinare, an in rapto & ecstasi, perfectus liber arbitrij usus esse queat: tantum dico, huic respondso minime suffragari diuinatum scri-

pturam, quicquid, sopra dicto loco narrata visionem illam Salomonis, prefatur, Deum apparuisse Salomoni per somnium, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euangelia Salomon. & intellectus, quod esset somnium.* quo perspicue significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasym, sed totam fuisse somnum, divinitus tamen somnum, scilicet à Deo ad erudiendum docendumq; Salomonem datum. Atq; duas hasce solutiones propositas questiones tradit Diuus Thomas in l. 2. quæstione 113. art. 3. ad 2.

Erit igitur nisi fallor, similius & proprius vero tertium responsum, quod etiam Thomas super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maxime probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnum, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessario effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo videbatur etiam ei Deus petitio- nem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnum illud à Deo datum est.

Cur somnum illud datum fuerit Salomonis.

Salomoni? Videlicet, nisi mea errat conjectura, tres ob causas. Primo, ut intelligatur omnium bonorum auctorem, & largitatem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expedenda & postulanda. Deinde, ut manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritualia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorum utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infuctuosis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, ut exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solum impletat, sed etiam longè superat, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac ceteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & charissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum hæc nostra de somniis disputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quemadmodum enim somnus, quo ad quietus & placidus est, membra dulcissime refouet ac secreteat, viresque reficit, ac redintegrat, si

tamen in eo nimis longa nimisque seria,
& grauia contingent somnia, corpus pariteraque animum languefacit, & debilitat: sic omnino cauendum nobis fuit, ne nostra hæc de somniis disputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa fortasse voluptatem ceperant, in fastidium odi-
umque conuerte-

sc.

BENE-

BENEDICTI
PERERH
LIBER TERTIVS,

Qui est

DE DIVINATIONE
ASTROLOGICA.

Genes. 2.

Antea est Astrologorum (qui vulgo Iudicarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, ut etiam sibi diuinā scripturam suffragari, suaque Astromantiae fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria cœli; *Et sine signis & tempore, &c.* ad suam referunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex observatione siderum futura rerumuenta posse prædici. Quocessa B. Sasilius & Ambrosius aliiq; permuli Patres in explanatione eorum verborum, bene longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorum prædictionibus orationem posuerunt. Quorum nos Patrum exemplis prouocati, & grauissimis Dei sententiis contra Astrologos multo-

fariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, propter fraudulentia & perniciosa eorum figura, incendi librum hunc ad confutandas eorum predictiones à nobis scriptum, gratum multis atque utilissime existimatimur. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidem & eruditè Ios. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in predicatione atque uberi versemur argumento; eò tamen breves erimus, quod non omnia quæ disputari possent, sed aptiora duntaxat causæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primo enim docebimus, sacræ & Ecclesiastice doctrinæ diuinationem Astrologicam esse contrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum cœlestium imperios: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhac, probabimus, astræ non solum esse causas efficientes rerum futurarum, verum nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad exremum, cum nonnullæ Astrologorum predicta sint vera, causas exponemus.

INDEX

INDEX DISPVTA-
TIONVM QVÆ SINGVLIS
IN PRÆDICTIS CAPITI-
bus explicantur.

C A P V T . I.

1. **S**ententijis divina scriptura; antiquis item Ecclesia institutis & exemplis rationibus etiam theologicis refelluntur Astrologi.
2. **D**e vanitate oraculorum Apollinis.
3. **C**ur Demones pradicendo futura sapientie fallant.
4. **N**on posse veritatem Christiana religionis coherere cum veritate Astrologia iudicaria.
5. **Q**uam severè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertitur.
6. **D**e multis perspicue falsis & impijs Astrologorum sententijs.

C A P V T . II.

7. **A**strologos iudiciarios esse rerum certium imperitos.
8. **A**dversus fictitiam antiquitatem observationum quam iactat Astrologi.
9. **D**e noua stella qua superioribus annis visa est.
10. **Q**uam sit difficile aspectum siderum in ortu cuiusq; hominis exactè annotare.

C A P V T

C A P V T III.

21. Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua pronosse ac predicere futura contingentia.
22. Prater causas caelestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad pranoscendos earum effectus.
23. De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.
24. Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.
25. Verum si facilius, dividare quid facturus sic vir bonus, an vir improbus.
26. Quām sitvana ac futilis predictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.
27. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologie.
28. Vanitas & falsitas multarum predictionum astrologicarum
29. Errores Astrologorum in Chronologia.
30. Astrologiam iudicariam omni tempore a prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & dannatam.
31. Cui generi hominum arideant predictio-

214 DE DIVIN. ASTROLOGICA

- ditiones Astrologica, quas S. Ambrosius comparat taliis araneorum.
22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologia iudicariæ.
23. Vtrum astra natalitia cuiusq; possint esse certa causa omnium qua ei enītura sunt.
24. Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad dominandum.
25. De vanitate Astrologorū dominatio-
nem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.
26. Cur Astrologi non, ut de hominibus,
sive etiam de stirpibus &c. alijs ani-
mancibus ex observatione astrorum
vaticinentur.
27. De antiquitate istius Astrologie apud
Ægyptios & Chaldeos.

C A P V T IV.

28. Vtrum astra si non sunt causa, saltem
sint certa signa omnium futurorū.
29. Vtrum secundum Augustinum astra
sint signa omniū rerum humanarū.
30. De natura &c. varietate signorum.
31. An cometæ signa sint humanarum re-
rum.
32. An qui astra faciunt signa rerum
futurarum, simulacrum necessario
inducant & astruant Fatum.

C A P V T

CAPUT V.

33. De quatuor causis propter quas euenit ut nonnunquam Astrologi vera predicant.
34. Instinctu Demonum agi nonnūquam homines ad diuinandum.
35. Quot modis Damon futura pranoscet, & hominibus premonstrare soleas.
36. Quot modis & quam gravioriter peccent, qui Damon vel istorum Astrologorum opera utuntur ad diuinandum.
37. Isteusmodi Astrologos ferè imprebos & flagitosos esse.
38. De ususortium apud Antiquos ad diuinandum futura.
39. Permissa Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis Damonum irretiri, & varijs ac perniciofis erroribus implicari.
40. Multos diminare futura, magis ex prudensia & dñserum humana- rum, quam ex arte astrologica.
42. Nemiam crudelitatem ac leuentem consalentiam Astrologos, interdutho conducere ut eorum prædicta vera cadant.

DIVI

DIVINATIONEM Astrologicam diuina Scriptura, disciplina Ecclesiastica, ac doctrina Theologica esse contrarium.

C A P V T I.

S. 1. Sententia diuina Scriptura, antiquis item Ecclesiae institutis & exemplis rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.

CLAMAT mulier in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præcientiam & prædictionem, non eis hominum sed ne dæmonum quidem, rerum unius Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41 ita scriptum est. Annunciate quae ventura sunt in futurum, & sciens quia dū es tu vos: & cap. 44 Ego sum Dominus irasca faciens signa dominorum. & hericos in furorem vertens, cōuertens sapientiam retrorsum. & scientiam eorum, stuleam faciens: cap autem 47. desiderans Deus Babylonios & Chaldeos syderalibus suis obsequationibus præfidentes. Sta, inquit, cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia sua, si forte

Portè quid proficitib; aut si possit fieri for-
ior. Defecisti multitudine consiliorum tuo
um : stens & saluent te Augures cœli qui
ontemplantabantur sydera, & supputabant
nenses, ut ex eis annuntiarent ventura
tibi. Et paulò ante dixerat : Sapientia tua
& scientia tua, hac decepit te. Hieremias
quoque 10. monet Iudæos vt Astrologi-
cas observationes pro nibilo ducant, nihil
enim sibi à stellis vel sperandum vel timē-
dum esse, sic autem ait : *Iuxta vias gen-
tium nolite discere, & à signis cœli nolite
metuere qua timent gentes : quia leges po-
pulorum vana sunt.* Salomon autem Ec-
clesiast. ca. 10. scientiam futurarum rerum
denegat homini, *Ignorat homo*, ait ipse,
quid ante se fuerit : & quid post se futarū
sit quis poterit iudicare ? idem cap. 8. cius-
dem lib. *Homo, inquit, ignorat praterita,*
& futura nullo scire potest nuncio. Liquet
igitur diuinationem astrologicam in sacris
literis contemni, derideri, ac reprobari.

Cum doctrina sacrarum literarum, et
iam iudicium Ecclesiæ, vt par erat, mirè
congruit. Semper enim Ecclesia inde usq;
à primordiis suis, Iudiciarios Astrologos
odit fugit, damnavit. Extant aduersus i-
psos plurima & severissima decreta Eccle-
siæ, quæ legere licet in secunda parte, De-
cretorum cap. 26. per primas quinq; quæ-

Decreta
Ecclesia cō-
tra Astro-
logos Iudi-
ciarios.

K RIC-

Alexander Papa. stiones, & in Concilio Bracarense I. cap. 9, & 10. & in Toletano I. in assertione Fidei contra Priscillianistas. Ferunt Alexander

Papa huius nominis III. quendam presbyterum qui semel duntaxat consuluerat Astrologum de quodam furto in Ecclesia sua factio, in unum annum priuasse altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldaeos vel Genethliacos, alias Mathematicos, aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus apparet quam fuerit maioribus nostris genus hoc hominum exosum & abominatum.

Basilius. Multa contra illos disputat Basilus hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed prater ceteros August. lib. 1. super Genesim ad litteras cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot prox. in sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitib. li. 5. de civitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in li. 6. cap. 9. de Preparatione Euan. argumentatur Eusebius.

Iulianus Apostata. Ridiculus fuit, vel potius amens Julianus Apostata, qui in libris quos aduersus Christianos effutivit, probare voluit, ex his quæ scripta sunt in cap. 15. Gen. Abramum & Astrologiam & aruspicinam contulisse.

luisse. Astrologiam quidem eius, significati vultat illis verbis: *Eduxit Deus Abram foras, & ait illi, Suspice cœlum & numerum stellas si potes: Sic erit semen tuum.* Argispicinæ vero scientiam eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietē annorum trium, turturam quoq; & columbā.* Quis collens universa hac, deuinit ea per mediu, & utrasq; partes contra se altrinsecus posuit: aues aut non dixisset. Descenderuntq; volucres super cadavera, & abigebat eas Abram. Deinde, subiicitur praedicto peregrinationis & seruitutis posteriorū eius per Iuliani A-quadringtonos annos. Sed hūc Iuliani er postea caro rem vel potius futorem, egregie confundit. Cyrilus extremo lib. 10. eius operis q; Cyrillo reduersus Julianum edidit. Alij fidem huic pulsaverissimæ, astrologiæ asserere & astruere conantur ex illa stella quæ nato Christo Matth. 2. apparuit, cui⁹ aspectu excitati tres illi Magi, ductuq; ad adorandum Christū venerant. Sed istos manifestis argumētis Chrysostom. & Greg. in hom. super illud Euangeliū 10. in Euseb. scriptis, redarguunt & convincunt.

Cæterū, errorem Astrologorū etiam Argumērationibus ex doctrina Theologica conticex sacra textis refutare possumus. Principiō, Nemo, Theologia ut ait Paulus 1. Corinth. 2. noīst. qua sunt dūctis, abominis, nisi spiritus hominis; sed homo astrologia-

*luminatio
refellitur.* nescit quid ipse met post multos annos aut etiam dies acturus sit : nam ut inquit Scriptura, Proverb. cap. 27. *Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies :* Et, *Nō est via hominis in manu eius : homo enim proponit, Deus autem disponit.* Est namque non modo quorumlibet hominum, sed etiam Rēgum cor in manu, Dei, & electus illud quocunque vult. Si igitur ipse met homo nescit quid futuro tempore facturus sit, quanto minus id scire potest Astrologus ? Deinde, ne ipse quidē diabolus certò potest nosse res futuras : si enim futura omnia dæmon sciret, nunquam profectò impulisset Iudeos ad crucifigendum & occidendum Christum Domini, quippe præuidisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum, nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei à quibus in tentatione vincitur, ne videlicet proprietatem victoriam temptationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

Hoc etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebat dæmones, cuiusmo-

iusmodi erant responsa & oracula Apollinis delphici quodam apud Græcos nobilissimi & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicam pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius libro 6, de Præparatione Euangelica, cap. 1.) ibi tradit; quæcumque dīj ceu fatis definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare, id quod maximè Apollo multis responsis aperuit. In hisce autem oraculis & diuinationibus sæpè mentitur esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius; exquisitam egiū futurorum cognitionem ait nō hominibus modò, sed multis etiam deorum incomprehensibilem esse, vnde interrogati mentiuntur nonnūquam, sed non sponte: solent enim præmonere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia persecutant vrgere & cogere eos ut respondeant. Apollo igitur delphicus, cum eiusmodi esset cœli & continentis affectio ut verum præuidere non posset, retine, dicebat per Vatem, vim istam, & potentia verba hæc ne proferas; falsa enim dicam, si cogenes. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde, concludens Porphyrius ait, Manifestum iam fecimus vnde falsitas ad.

*Oenomaus
vohemens
disertus
oraculorum
Apollinis
confusa-
tor.*

deorant oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrii de Oraculis, in lib. sexto de Præparatione Euangelica, cap. 4. Eusebius cōmemorat. Fuit autem olim quidam Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quam eloquentia nobilis, qui respōsis delphici Apollinis sēpē delusus atque deceptus, diligenter & curiosè collegit quamplurima eius oracula, eaque ut vana, futilia & falsa confutauit, ut refert Eusebius lib. 5. de Præparatione Euangelica. cap. 10.

§. 3. Cur dæmones prædicendo futura sēpē fallant.

QVATVOR portò ob causas vñsevernit in prænuntiando futura falli dæmonē. Primo, quia nimis assueranter affimat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum mutabile & ad omnia flexibile & planè liberum, non nunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sēpē diuinitùs incitati & adiuti Dei gratia, contra facinus quām antea facere cogitabamus, & quām nostro ingeniō nosti oque arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, ut quod dæmon agere constituerat & prædixerat, prohibente impedienteque Deo, non possit exequi. Denique multa Deus solet aliquando præter communem ordinem

nem naturæ, præterque generalem suam & ordinariam prouidentiam agere. Atque his rebus crebro dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet, Astrologos prædicendis futuris rebus verae esse, cum in eo vel dæmones falli sapè contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docent, ne ipsos quidem spiritus cælestes ac beatas mentes quæ liquidò certunt & clarissime vident Deum, tenentq; perfectissimam cognitionem cælorum cunctarumque rerum naturalium, certò scire futura quæ nimirum pendent ex libro arbitrio, nisi earum rerum Deus singulariter ip[s]is notitiam impertiat. Cuius autem amentia est, Astrologis tribuere quod nec Angelis nec beatis mentibus concessum est?

§. 4. Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate astrologia Iudicaria.

S E D illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio & disciplina vera est, ut est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologum, ut quam illa vanitatis, falsitatis & impietatis persæpe damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cū ipsa totum ferè orbem cō-

Egregia
ratio ad-
uersus A-
stromani-
ziam,

plexa sit, omnesque propemodum gentes suo imperio subiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex carlo proueniunt ac pendent, necesse est tantam hominū ad fidē Christi accipendā tandemq; propensionem tantumq; studiū, ex insigni aliqua & præpotenti constellatiōne prouenire : quare cœlum inclinaret & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profecto esset falsa & detestabilis quam alia quælibet secta : ea namque docet de Deo & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanc Superstitionem & execrandam impietatem contineant necesse est. At vero, cum vita quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima & inculpata, nec laude tantum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatiōne profici sci bonum & malum: malum quidem, propter falsitatem doctrinæ Christianæ ; bonum autem propter vitæ quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Præclaræ argumen- Ad hæc, maxima probatio & confirmatio fidei nostræ & clarissimum diuinæ prouidentiæ argumentum illud est, quæ cunque circa Christum Dominum & eius Eccle-

Ecclesiastem euenerunt, ea multis antè sacerdotiis fuisse per Prophetas, ad unum omnia proprie, distincte, explicateq; prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri posset, rueret funditus & ad nihilū recideret firmissimū nostrę religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrina veram Philosophiam moralem, nedium sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruerterit, qui enim certum habet omnia pendere è cœlo, ob idque cuncta hominum operā facta, casus & evenia ex cæli observatione præsentiti & prædicti posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialē & mortalem esse animū nostrū, nullumq; esse liberum arbitrium, nec talentū esse prouidentiam Dei, qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianæ religionis pendere è cœlo, cunctaq; miracula tam in veteri quam in nouo Testamento edita, licet dicantur, ut re vera sunt, supernaturalia, ad cælestes nihilominus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinioni consequens est, neglectio & prætermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitorum excusatio, deniq; inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula ubi brevis sed

*veracime
morabilis
aduersus
predictio-
nes astro-
logorū sen-
tencie.*

agit de astrorum obseruatione, sminima docens eorum quæ diximus verè magis & doctè quam eleganter & ornatè ita scribit, Astrorum obseruatio circa nativitates hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato subiici potest. Primo, si ea quæ fideli Christianæ mysteria sunt, tanquam subsint cœlestibus causis, habeantur: secundo, si futura contingentia querantur vel habeantur ut certa ex cœlestibus causis: tertio, si electiones suas quis subiiciat cœlestibus causis tanquam legi illatum, ita ut vitam & actiones suas regulet secundum cœlos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis, quæ super cœlos est, immutare potens etiam ipsos cœlorum cursus iuxta id quod scriptum est Psal. 148. Confessio eius super cœlum & terram: & hoc experientia testata est. Secundum vero, est contra veritatem doctrinæ Christianæ & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiarum, legis diuinarum, ac humanae misericordie qua super omnia corporalia sumus constituti. Et siue erraremus subiiciendo nos passionibus irarum, odij, spei, timoris; ita quod haberemus imperius passionum pro lege: ita vilificamus nos, si inclinationes

cœlo-

etorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inducent nos. Hæc Caietanus.

In Actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi cōcionibus & sermonibus B. Pauli. conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati, atq[ue] illis libros suos, & coram omnibus combustisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudicariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis super Psalmos dixit Augustinus; qui etiam Mathematicum quendam, hoc est, istam Astrologiam professum, postea posse sententem professionis suæ, cupientemque reconciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni pœnitentia præmissa, non recepit. verum sententia Augustini, quod ea maximè attingit ad quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur sr. Psalmi, cum Mathematicus ille venians publicè petens coram si- stiteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano & fidei pœnitens redit, & ter titus potestate Domini conuerstitur ad mi- sericordiam Domini: seductus enim ab ratione cuius inimico eum esset fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus de- cipiens, illexit, fecellit, multa mendacia lo- cutus est contra Deum qui dedit hominib. sis.

potestatem faciendi q̄ bonū est, & non fa-
 ciandi quod malum est. Iste dicebat quod
 adulterium non faciebat voluntas propria,
 sed Venus ; & homicidium non faciebat
 voluntas propria, sed Mars : & iustum nō
 faciebat Deus, sed Iupiter : & alia multa
 sacrilega non parua. Quām multis eum
 putatis Christianis nummos abstulisse ?
 Quām multi ab illo emerunt mendaciū?
 quibus dicebamus, Filij hominum vsque-
 quo graui corde , vt quid diligitis vanita-
 tem & quætitis mendacium ? Modo siue
 de illo credendum est , horruit mendaciū
 multorum hominum interitum : se ali-
 quando à diabolo sensit illectum, conuer-
 titur ad Deum pœnitens. Nostis in Acti-
 bus Apostolorum esse scriptum, capit. 19.
 quia multi perditī , id est , talium artium
 homines & doctrinarum nefariarū secca-
 tores, omnes codices suos ad Apostolos at-
 tulerunt , & incensi sunt libri tam multi,
 vt pertinet ad scriptorem æstimationem
 eorum facere , & summam pretij conci-
 bere. Hoc vtique propter gloriam Dei,
 ne tales etiam perditī desperarentur ab il-
 lo qui nouit quætere quod perierat. Pe-
 rierat ergo iste , nunc quæsitus , inuentus,
 adductus est: portat secum codices incen-
 dios, per quos fuerat incendendus, vt
 illis in ignem missis, ipse in refrigeriū tra-
 fieret.

Psal. 4.

saret. Ante Pascha enim cœpit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus, ne tentaret, & aliquando tamen admissus est ne periculosius tentaretur. Hancenus Augustinus.

§. 5. *Quam severè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduerterit.*

Certè in primitiva Ecclesia istiusmodi astrologica non secus quam ars magica, reprobata, vetita & damnata erat. Narrat E. Epiphanius in lib. de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum scripturę interpretem ob eam maximè causam fuisse à Patribus ex ecclesia pulsum, quod nativitatem observationibus ceterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Nō est pro de relictio habendum, cum sit admodū memorabile, quod Originem in Commentaria in Astrologia super Genesim de ista astrologia prodidisse, lib. 6. de preparatione Euāgelica, cap. 9. tradidit Eusebius, sic enim scipissime illum ait: non solum gentiles stellarum coniunctione atq; aspectu quoq; in terris sunt, necesse accidere credunt, quam vim Fatū appellant, verum etiam multi ex fidelibus

conturbantur, impossibile aliter fieri credentes, quam stellarum cursus effecerit, unde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut vituperari iure posse, ita praedictum à Scripturis Dei iudicium quo alii ad æternam supplicia, alii ad eternam beatitudinem prædestinantur, falso fore praedicaretur. Quid plura? ipsa quoq; fides & Salvatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesiis prædicatio, inania erunt: nisi fone Christum quoq; quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumq; fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta eueniisse: his impiis verbis etiam illud conficitur, ut fideles fato ducti in Christū credant: deniq;, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctor sit Deus: nullusq; hominum propter benè vel malè facta præmio aut poena dignus cœlseri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquaretur. Sic Origenes.

Animadvercio in Petrum de Aliaco. Eat igitur, nunc Petrus de Aliaco, & ista Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfracteq; defendat, atq; obnoxè conjectaram cum philosophia, quin etiam (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniugare.

coniugare, scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo, qui nec veritus est scripto prodere, diluvium Noeticum, & ortum Christi Domini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum observatione prænoscere ac prædicti potuisse.

§. 6. *De multis perspicue falsis & impiis Astrologorū sententiis.*

Sed quo manifestius appareat quam sit impia & execranda istorum doctrina, ponam hic paucas quasdam eorum sententias & decretā, è quibus iudicium fieri de illius artis impietate. Quidam istorum, ex Marte in nona cæli regione feliciter constituto, tantum præstari nobis contendūt, ut ab obsessis corporibus sola præsentia dæmones expellamus. Alii iactant se hac arte, de eius qui nascitur conscientiæ arcannis & secretis sine errore iudicaturos. Vulgatum quoque apud illos est, duos esse planetas auctores felicitatis humanæ. Venerem quidem præsentis, Iouem autem post hanc vitam futuræ. Maternus *Maternus* porro eiusmodi figmentorū & mendaciorum studiofissimus & curiosissimus, cum multa memoret, quæ à Saturno constituto in Leone accidunt hominib^z subdit eiusmo

di homines longeos fore, & post mortem
animas eorum in cælum diis applicatas e-
volaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone
positus, animas eorum qui sic se habuerint
in terra innumeris angustiis liberatas, ad
cælum & originis sue primordia reduceret.

Albumazar. Denique Albumazar scribit, qui Luna lo-
ui coniuncta in capite Draconis, Deo sup-
plicauerit, cū quicquid petierit à Deo, cer-

*Petrus Ap-
ponensis.* tissimè impetraturum id quod Petrus Ap-
ponensis expertum se esse confirmat, nam
cum vigente illa coniunctione, scientiam
rerum à Deo postulasset, ait se post eam di-
em, magnam sibi factam esse scientiæ ac-
cessionem, sensisse. Hęc autem & alia eo-
rum similia, quam sunt nefaria, detestanda,
& Christianæ religioni exitialia? quanto-
que valeant ad eleuandam, vel potius de-
lendam fidem eorum quę diuina scriptu-
ra doceat īmediatè, supernaturaliter, ac
miraculose fieri à Deo, nemo est tam hebes
ingenio & tardus intelligentia, vt non cla-
rissimè intelligat. Si quis autem hęc plenius
atq; subtilius scire auet, legat quę in hęc
sententiam eam alibi, tum lib. 2. cap. 5. &
lib. 5. cap. 11. & inde usque ad finem

eius libri, Picus Mirandula-

nus diligenter &

copiosè tra-

ctat.

ASTRO-

A STROLOGIAM IUDICIA-
riam à Philosophia redargui & conuin-
ci, primò quidem ea ratione, quod isti-
usmodi Astrologi cælestium re-
rū sint imperitissimi.

CAPVT II.

Diuinationem Astrologicam futi- *Multiplex*
lem esse nulloque nixam funda- & prava-
mento, Philosophus quidem ad lida cōtra
hunc modum argumentabitur, Astrologi Astrologos
nec certò sciunt omnes astrorum vires, de ex Philoso-
fluxus, & effectus, nec si eas res scirent, sa- phia argu-
tis id foret ad certam rerum futuratum mentatio.
præsensionem, ergo prædictiones astrolo-
gicas inanes & fallaces esse necessarie est.
Duo in hac argumentatione sunt posita,
explicatius à nobis tractanda & confirmā-
da, alterum est, imperitos esse Astrologos
rerum cælestium, alterum vero est, ut es-
sent illi peritissimi earum rerum, non pre-
pterea tamen posse eos futura omnia pre-
nosse, de priori autem dicamus prius.

**§. 7. Astrologos Iudiciarios esse rerum
 cælestium imperitos.**

Esse

Esse igitur Iudicarios Astrologos syde-
talis doctrinæ ignaros , patet ex his quæ
sabiiciam Principiò , valde arduum & o-
perosum est , etiam quæ de cælo videntur
minus difficultia magisque nobis obvia,
perfectè cognoscere : veluti quæ sit cæli na-
tura, magnitudo, numerus orbium , & in-
ter eos ordo & differentia dignitatis, varie-
tas motuum , dentque astrorum nume-
rus , eorumque inter se in magnitudine,
luce, potestate, & effectu comparatio , at-
que huius difficultatis facit clarissimum
indictum tanta opinionum varietas, qua-
tam esse his de rebus inter maximos Philo-
Aristoteles sophos cernimus. Aristoteles certè Philo-
sophorum omnium facile princeps , ia-
genuè facetur se multarum rerum colesti-
um non exquisitam scientiam , sed opina-
bilem & conjecturalem tantum noticiam
tenere : Et quia manifestis certisque ratio-
nibus destituatur, cogi se non raro proba-
bilibus duntaxat argumentis & conjectu-
ris vti. Videre hæc litter apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cælo textu 17.
34.60. & 61. hoc si est, quis creder, Astrolo-
gis , quos solis luce clarius est nulla re
comparandos esse maximis illis philoso-
phis, quod est in cælo abstrusissimum , &
iudicio summorum Philosophorum mor-
talibus incomprehensibile , veritatem di-

eo rerum omnium futurorum, esse liquido cognitam explorareque perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos ut faciliores quasdam quæstiones de cælo nobis enodent: percunctemur ex ipsis, an cælum sit natura quædam simplex, an cōposita ex materia & forma, verum talis sit materia cæli qualis est rerum omnium sublunarium, an omnino diuersa, sitac cælum animatum an inanimatum, num sua vi & à se moueatur an extrinsecus ab Angelo; vnde potissimum in cælis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia, quid causæ sit cur non omnes orbis uno motu circumagantur, sed alii uno tantum, alii pluribus, alii verò paucioribus: aperiant nobis quam habeant propriam vim & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex ipsis Astrologis, profectò repetiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes & proorsus expertes. Qui sit igitur credibile, planiora hæc & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima & occultissima, esse comperta & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus & effectus qui nunc ex variis astris diminant ad diuersas & dissitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis

illis futuros syderum effectus prænuntiantibus; quis enim nescit proclivius & propensius esse præsentia nosse quam futura præsertim mutabilia & quæ variè possunt contingere, ob idque incerta? Exponam item nobis occultas proprietates & vires quas habet res sublunares, quas miramur magis quam intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus, hæc enim cum proxima sit atque nobis coniuncta & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis peruestigari & explorari possunt, planiorem intelligentiam & faciliorem habent explicationem: cognitio verò rerum cælestium maximi laboris & difficultatis est, cum tam longe distet à nobis cælum, nec alio quam voce oculorum sensu mortalibus pateat: quem tamen sèpè falli contingit proprietatem interualli longinquitatem, vel summatam vertiginis cæli velocitatem, vel prauam affectionem medii aut visus, vel propter vitium astrolabii, tabularum & instrumentorum astronomicorum. Atque hoc etiam apud sacras literas in cap. 9. lib. Sapientiarum testatum legimus: *Corpus inquit, quod corruptitur aggranat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile estimamus que in terra sumus, & qua in prospectu sunt inuenimus*

nus cum labore, que autem in calis sunt
is inuestigabit? Sensum autem tuū quis
et, nisi ex dederis sapientiā & misericō-
rum sanctū tuū de altissimis: Extremū
utē huius sententię, omnino redarguit A-
stologos, qui humana omnia euentā quo
multa ex secretissimo Dei cōsilio & vo-
tate pendēt, diuinare se posse profitētur.

*8. Aduersus fictitiam antiquitatem
obseruationum quam iactant
Astrologi.*

Præterea, iactant Astrologi, habere se in
umerabilem annorū obseruationes re-
m euentis comprobatas, è quibus ars ip-
sum collecta & confecta sit: nam cum in
mī præteriti temporis spatio, penè innu-
erabiles res eodem modo euenirent, iis-
m signis antegressis, ars est effecta ea-
m sēpè animaduertendo, atque notan-
do, quare Chaldæos fuerunt quadringen-
teptuaginta millia annorum, monumen-
ta huiusmodi obseruationum astrologi-
atum comprehēsa habuisse. Verum, hoc
uam sit commentitium & improbabile,
et ex eo liquet quod Astrologi non potue-
rat eiusmodi obseruationes & experien-
tas, non dico millies ut ipsi iactitant, sed
et ter quidem bisue colligere & compara-

re posuerunt, nam cæli facies, & omnium signorum cælestium positura quæ semel fuit, eadem omnino vel nunquam, vel non nisi post immensa annorum spatha redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum ab soluit, quin doctissimi quidam Mathematici optimis rationibus probarunt, motus cæli esse inter se incommensurabiles, ob idque eandem cæli faciem, eundemque stellarum positum saepius evadere non posse.

Phauori- Hanc rationem Phauorinus philosofus contrâ phus apud Gellium lib. 14. cap. i. paulò cœlestius, certè luculentius & elegantius tractat his verbis, Si Chaldæorum isto modo copta fieri obseruatio est, ut anim aduerteretur quo habitu, qua forma, quaquæ positura stellarum aliquis nascetur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vitæ spectaretur, eaq; omnia, ut vsu venetant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipse illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque eventura existimarentur qui eodem illo tempore natuissent: Si isto, inquit, modo obseruari

cœptum

ceptum est, ex eaque obseruatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere, dicant enim quot tandem annis, vel potius quot saeculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constat quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, finito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes unde profectæ sunt, regredi, ut neque illus obseruationis tenor, neque memoria illa, neque effigies literarum tanto æuo potuerint edurare, sic Phavorinus. Adhuc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vites & defluxus cuiuslibet astri, separatim tamen, quam vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum unâ coeunt & permiscentur, vel in cælo vel in aere vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus, ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector Origenem, cuius ex Commentariis super Genesim, hanc Eusebius extemo libro sexto de Præparatione Evangelica citat sententiam: Quæ autem, inquit, commissione, compositione, ac temperie diuersorum aspectuum fieri afferunt, profecto concedunt nullo modo sciri posse. Quomodo enim quantum
dimp.

Origenes,

diminuatur de lassione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipi-
es? & utrum auferat malignus quod à be-
nigno conceditur, quoniam locum eius as-
pexerit, aut mutet, aut imminuat, aut mi-
stura quedam inde fiat, quis percipiet?
qua omnia si quis altius inspiciat, facile
non posse ista humano ingenio pe-
nitus percipi. Vnde si quis harum rerum
periculum fecerit, videbit in pluribus erra-
re, quam veritatem consequi Genethlia-
eos. Quamobrem Esaias etiam quasi hæc
omnibus impossibilia sint ad filiam Chal-
daeorum, qui maximè istud profitentur a-
it, *Adhuc & saluam te faciant Astrologi,*
'eali Augures annuncient tibi quid enenti-
rum sit. His enim verbis docemur, vel dili-
gentissimos in hac re Chaldaeos, non pos-
se prædicere qua velit vnicuique geni De-
us attribuere. Hactenus Origenes.

His accedit, multas esse stellas qua vel
non clare cernuntur: vel etiam nullatenus
cernuntur: earum vero qua cernuntur,
paucas sibi esse cognitas, permultas vero
necedum exploratas fatentur Astrologi.
qua ratione igitur ex paucis astris quorum
vites norunt tam confidenter prænunci-
ant futura, cum per aliorum syderum que
nesciunt influxus, notorum sibi syderum
effectus, aut impediri aut variari possint?

nisi forte astrorum quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus, impudenter & absurdè mentiantur. Certè constat inter Astrologos numerati in octavo celo mille præterq; viginti duas stellas, quarum cum quælibet maior sit terra, necesse est ingentē esse earum vim & potentiam, huiusmodi stellarum, vel nullam vel præexiguam notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudicaria ferè constet ex planetarum observationibus, in quibus tota præponendum versatur & cōsumitur. Vedit hoc, qua erat perspicacia ingenii Seneca, & in lib. 2. Natural. quæstionum, cap. 32. eleganter ex posuit. Quid est aliud, inquit, quod errorē incutiat peritis natalium, quam quod paucis nos syderibus assignant, cum omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequenter mota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt, cæterum, & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem universo mundo patem, immotis similia, non extra ius domini- umq; nostri sunt.

Hæc Sene-
ca.

9. De noua stella, quæ superioribus
annis visa est.

Superioribus annis vidimus stellam novam ante illud tempus nunquam in celo visam, & iudicio Astrologorum in eodem loco, vbi stellæ fixæ lucent, positam: hac cum ad aliquod tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspectu nostro discessit & procul evanuit, hanc stellam necesse est vel in celo esse generatam & postea contumtam, idemque in aliis saepius evenire longis tamen temporum interuallis verissime est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem meatus, sed nqbis tamen ignotos habeant vel denique quas nos in octavo orbē stellas inerrantes & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere, de

Hipparchus, quo addubitate olim Hipparchum nobilissimum in astrologia virum, locuples auctor & testis est Plinius in cap. 26. libro: Hipparchus, inquit, nunquam satis laudatus nouam stellam & aliam in suo genitam deprehendit: eiusque motu quod die fulsit, ad dubitationem est adductus, anne hoc saepius fieret, mouerenturque & ex quas putamus affixas. Quid quod per magni ad artem suam referre censent Astrolo-

strologi, conuenientiam & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauum alterum noni cæli exploratam habere? quæ tamen ipsis nota esse non potest; quippe cum nonum cælum omni stella lucisque careat, nec aliud de ipso quam motus, isque ex motu octaui cæli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodum isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam ut annorum eius temporis ratio aliqua iniri & numerus colligi possit, dierum tamen & horarum non potest: quorum tamen subtilis & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est.

*Duplex
Zodiacus
apud alios
logos.*

20. Quam difficile sit, aspectum syderum quis in cuiusq; hominis ortu viget annotare.

Iam vero vix potest sine errore villo notari & cognosci positus astrorum qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est vel punctum temporis in quo quispiam oritur, vel in eo ipso punto aspectum syderum omnium qui tunc viget, obseruare: sœpè namque cæli & stellarum aspectum, nubila & crassorū

L 2 vapo-

vaporum interpositus, vel adimunt nobis, vel inturbant & infuscant & quod caput est, rapidissima cæli vertigo facit ut cœstellatio prius transuoleat, quam à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia & alia cæli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Pro fitentur isti Astrologi se cuiusvis hominisuenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus pernotescat: ad eiusmodi tempus subtiliter, & propriè, ita nimitem ut opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam vt dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembriſ vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exente: at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus auro matri fūsus & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilissime annotatum & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima observatione & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

B. Basiliī Non possum facere, vt adscribere hoc argumen- logo prætermittam verba Basiliī quibus zatio con- ipsa hec ratio quam nos strictim attigimus tra Astro- latius ab eo explicatur & actius vgetur. logos. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptum reliquit, Genethliacæ artis inuenio-

res cum in temporis amplo spatio cōplures figuras suā ipsorum scientiam fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quoq; & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi*, plurimum differentiae sit inter natuitatem & natuitatem. Ut is qui dem qui hoc in momento genitus est, futurus sit Rex ciuitatum, populorumque princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est temporis sequentis momento, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigiator, ex ostiis ostia permutans quotidiani consequendi causa victus, quamobrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuisio, cum in triginta dierum spatio partem Sol eius globi transeat duodecimam quem iherarem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerint, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursum in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eoram qui in lucem eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pusio est, mas an femel la sit, obsterix explorat: tum vagitum expectat

pectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præteriisse minuta dicit obstetrix deinde Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obstetrix loquitur prætercurrit? præsertim si fortè fortuna fuerit non in conclavi mulierum Chaldæus ille præsens, sed in ædium atrio, aut vestibulo, tempus horamque reponens. Et cù cum qui definitur est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarū percipere oporteat instrumenta, siue diurna siue nocturna: quot minutorum hoc quoque tempore, quæso, prætervolat præteritque exāmen? Compertam enim eam esse stellam qua tempus horaque sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quam iuxta duodecimæ portionem patris, in quoque minuto 60. eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeò tenuem subtilemque temporis inventionem, quanquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, ut qualém ad cælo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinem haberebent, qualisque ipsarum esset inter se figura, cum in lucem ederetur focus, compertum sit

tandem ac exploratum. Quę cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissime quisquam attingat, variationeque vel brevissimi temporis sit ut tota via penitus aberretur, detidendi profecto non mediocriter esse videntur, tam ii, qui studio huius indalserunt artis, quam in ratione rerum usquam esse constat, quam illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quasi omnia illi scire possint quae ipsis sunt eventura. Hactenus sunt quae Basilius eo loco aduersus Astrologos dis-putat.

E T I A M S I A S T R O L O G I
summam rerum celestium cognitionē
tenerent, non posse tamen eos fu-
tura diuinare probatur
octo rationi-
bus.

CAPVT III.

Sed concedamus Astrologis quod ipsi falsò & impudenter sibi arrogant, perfectam videlicet astrorum & cæli scienciam: hanc ipsam nunc contendeo non posse certam futurarum rerum prænitionem & diuinationem efficere idque

L 4 mul-

multis & validis rationibus confirmo.

II. Octo ratiōes, quibus probatur ex cognitione astrorū etiā perfecta, nō posse diuinari omnia quae futura sunt.

Prima ra-
tio.

Prima ratio. Vera est & trita est in scho lis illa Philosophorum sententia , sicut res se habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionē, hoc est, propter quas causas quęque res sit & est, per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus, ad generationem autem futurorum effectuum particularium , non modo concurrit cælum sed etiam causa particularis: est enim cælum causa vniuersalis , quo sit ut eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & indeterminata ad producēdum quoslibet effectus particulates: determinatur autem vis celi per causas particulates, quamobrem verissimum est illud quod dixit Aristoteles, Sol & homo gerant hominem, quin effectus particula ris , licet quod attinet ad eorum effectio nem & conseruationem , maximè pendeant ex causis vniuersalibus , tamen quod pertinet ad propriam cuiusq; eorum natu ram & ad naturales proprietates, tam specificas quam individuales, magis particularem causam æmulantur atq; imitantur.

ii. Pra-

12 Prater causas cælestes, necessariam esse notitiam causarum particula-
rjum ad prænoscendos earum effec-
tus.

Sicut ad
generatio-
nem rerū
futurarū
non tantū
concurrit,
calum.

Cum igitur præter causas cælestes, ad producendos effectus futuros opus sit et iam causa particulari efficiente, & materia idoneè præparata, quorum si desit alterum, prorsus nullus futurus est effectus, ex his necessariò concluditur ad præno-
tionem futrorum effectuum, cælestium
causarum notitiam non esse satis. Atque
hoc etiam quotidianis & manifestis expe-
rimentis constat, cernimus enim agrico-
las eodem tempore & sub eodem siderum
aspectu varia seminum genera in terram
iacere, ex quibus tamen diuersa nascun-
tur: quæ sanè diuersitas non ad causas cæ-
lestes, sed ad diuersas tantum species & vi-
res seminum referri potest. Ad hanc ean-
dem sententiam, in libro secundo de Ge-
nesi ad literam, cap. 17. ita scribit Augu-
stinus: Cum multa corpora diuersorum
generum, vel animantium, vel herbarum
& arbustorum, uno simul puncto tempo-
ris seminentur, unoque puncto temporis
innumerabiliter multa nascantur, non tan-
tum diuersis sed etiam iisdem terrarum lo-

L 5 cis.

cis, tantæ sunt varietates in progressibus, in actibus, & passionibus eorum, ut verè isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista cōsiderent. Quid autem insulsus & hebetius, quam cum ipsis rebus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi subiiciendos fatalem stellarum pertinere rationem? sic Augustinus: eius extremum dictum paulò vberius tractat apud Gellium libro 14. capite primo. Phauotinus: Si vita, inquit, mortisque hominem rerumque humanarum omnium tempus & ratio, & causa in celo, & apud stellas foret, quid de multis aut vermiculis aut echinis, multisque aliis minutissimis terræ marisque animatis dicerent? an ista quoque iisdem quibus homines legibus nascerentur, iisdemque itidem extinguerentur? vel aut ranunculis quoque & culicibus nascendi fati sint de cælestium syderum motibus attributa, aut si id non putarent, nulla ratio videtur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæstis.

13. De simili ortu & dissimilibus eveniis Geminorum.

*Secunda
ratio.*

Secunda ratio. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset geminos qui uno tempore concepti & nati sunt simillimes omnino fore: quod falsum esse fatus,

Satis perspicuum est, nam ut cæteram eorum dissimilitudinem taceam, cuenit non nunquam ut alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Divisione, Proclum & Eutisthenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos eōmemorat, quorum tamen & exitus vita dissimilis, & gloria rerum gestarum disparebunt. Verum, in sacris literis luculentissimū eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem concubitu, ut inquit Paulus Roman.9. fati eodemque tempore natū, dissimiliis tamen ingenii, studiis, moribus, & eventis fuerunt. Nec verò firmum est illud praesidium in quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento videntur, videlicet breuissimam illam moram quæ inter geminorum ortus intercedit, licet ea nobis peregrina videatur, in cælo tandem, ob eius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse admodum insignem magnamq; facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quā Nigidius figuratissimè contortam, cum bis codē longuli signare atramēto vel percutere summa celeritate conatus esset, cessante ipsius rotæ circumactione, perfecta sunt duo illa loca ab ipso percussa vel signata, haud parvo inter se intervallo disiuncta. Hoc, inquam, praesidium & refugium infirmum est, parvūq;

tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eoru tam
men conspectu prorsus nulla fuit. Deinde,
si tam breui variatur ratio constellationis
sub qua quisq; nascitur, erit profecto pro-
prium tempus ortus quibuslibet Astrolo-
gis in comprehensibile. Denique, valebit
hoc loco aduersus Astrologos argumenta-

B. Gregori *tio illa beati Gregorii: Si propterea Iacob
us hom 10. & Esau non carentur nati sub eadem cō-
super Euā- stellatione, quod non simul nati sunt, sed
gel.*

vnum post alterum, ob eandem profecto
causam iudicandum erit, nullum hominū
sub eadem constellatione totum nasci.
non enim totus simul ex utero procedit,
sed particulatim & membratim: primò
enim effert caput, tum collum, deinde pe-
tus, postremò pedes. Iacob enim proxi-
mè natus est post Esau manu plantam pe-
dis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit

Augustin⁹ Augustinus lib. 2. de Genesi ad literam, ca-
pite 17. vnum infans instar duorum vel du-
plo longior nasceretur.

Phauori- Vérum, hanc rationem admodum di-
nus apud ferrè Phauorinus aduersus Chaldaeos dis-
Aulū Geū putans, exequus est. Atque id velim et-
ib. 14. c. 1. iam, inquit, vt respondeant, si tam parvū
atque rapidū est momentum temporis
in quo homo nascens fatū accipit, vt in co-
dem illo punto sub illo circulo celi, pla-

res simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transvolantis qui vix cogitatione animi comprehendendi potest, quoniam pauci aut consultio assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam percipi-
ti dierum noctiumque vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutatio-
nes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumē-
tum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat Augustinus libro 5. de Ciu. Dei *Augustin⁹*
primis aliquot capitibus, atque in 2. libro
de Doctrina Christiana, cap. 22. & verò,
maximum facessit negotium Astrologis:
si enim tam breui temporis momento mu-
tantur omnia, ut non diuersa modo, sed
etiam aduersa plerunq; cueniant, quis de-
nato puero possit quicquam certi prædi-
cere, cum illud temporis punctum quo vel
concepitus vel natus est, ita vti est, nemini
possit esse cognitum? Itaque, ut magna
in hominēs vi & potestate pollerent astra,
quid ea tamen in singulorum hominum
generatione & ortu efficerent, incomper-
tum esset nobis: quippe cum aspectus cœ-
li & positus astrorum qui est tempore quo
quisq; nascitur certo deprehendi nequeat:

incitatissimus enim cœli & astrorum motus , tarditatem nostræ considerationis & obseruationis præteriuolat & anteuertit.

*Tertiaria-
tio.*

T E R T I A R A T I O. Missos nunc facio Geminos , quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis , consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore , & in eadem regione . eodemque syderum aspectu & positura , ex diuersis tamē parentibus progeneratos : de istis non potest Astrologus ex obseruatione syderum , non eadem cuenta prænunciare , cum simul concepti & nati fuerint . & sub eadem constellacione . At longè secus èssē , quotidiana demonstrat experientia , quam multi enim toto orbe simul & generantur in utero , & in lucem eduntur , quorum deinde maxima est ingeniorum , studiorum , morum , religionis , casuum , denique vitae ac mortis eventorum dissimilitudo ? Omnia Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi cæsi sunt ab Annibale , idem fuit vita exitus & interitus : quis autem existimet , eodem illos omnes stellarum aspectu , posse quaque fuisse natos ? Idem dico de tot milibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos , memorabili ad immortalitatem victoria , à Christiana classe pro-

profligati, & internectione deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortas, eandemque in generatione eorum vi-
guisse coeli constellationes, stultum est dicere. An quo tempore natus est Home-
rus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexan-
der Magnus, non eodem quoque alios
complures natos esse putabimus? at quis,
illorum similis adhuc extitit? Phauorinus
sic argumentationem hanc contexebat,
*Phauorin⁹
apud Aulū
Gelli⁹ lib.
14. cap. 1.*
Quām multi homines vtriusque sexus, o-
mnium ætatum diuersis stellarum moti-
bus in vitam editi, regionibus sub quibus
geniti sunt longè distantibus, omnes ta-
men isti, aut hiæntibus terris, aut labenti-
bus iœctis, aut oppiderum expugnati-
bus, aut eadem in naui fluctu obruti, co-
demque genere mortis, eodemq; ictu tem-
poris intereunt? Quod scilicet nunquam
euenerit, si monenia nascendi singulis at-
tributa, luas vnumquodque leges habe-
rent. Quod si quædam in hominum mor-
te atque vita etiam diuersis temporibus e-
ditiorum, per stellarum pares quæsdam po-
stea conuectus, paria nounulla & consimi-
lia posse dicuntur obtingere; cur non ali-
quando possint omnia quoque paria vñ-
venire, ut existant per huiuscmodi stella-
rū concursiones & similitudines, Socrates
simul & Anisthenes, & Piatones multi,

gene-

Digitized by Google

genere, forma, ingenio, moribus, vita o-
mni & morte pari? quod nequaquam, in-
quit, prorsus fieri potest. Non igitur hac
causa Chaldæi probè vti queunt aduers-
sus hominum impares ortus, interitus pa-
res. Hæc Phauoribus.

§. 14. *Pulcherrima disputatio. Bar-
desanis aduersus Astrologos.*

*Quarta
ratio.*

Q V A R T A Ratio. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cælestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldæos cōscriptis, futilissimas esse Astrologorū obseruationes, & ratiō non ementientes eos sum prædictiones, ad hunc ferè modum {ut memorat Eusebius lib. 6. de Præpara-
tione Euangelica, cap. 8. } demonstrabat:
Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulchia: vnde in il-
la regone nullum templum conspicitur,
nulla mulier meretrix, nulla adultera, ne-
mo fur, nemo homicida: nec voluntatem
alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem ho-
minis coëgit; nec Venus Matti coniuncta
vt alienam quispiam solicitaret uxorem
potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem

peruenire necesse est, & in tanta regione
 singulis horis nasci homines non est ne-
 gandum. Apud Indos autem & Bactros,
 multa millia hominum sunt qui Brach-
 manes appellantur: hi tam traditione Pa-
 trum, quam legibus nec simulachra co-
 lunt, nec animatum aliquid comedunt,
 vinum aut cerevisiam nunquam bibunt,
 ab omni demum malignitate absunt,
 soli Deo attendentes. At vero, cete-
 ri omnes Indi in eadem ipsa regione adul-
 teriis, cæde, temulentia, simulachrorum
 cultu inuoluuntur; inueniunturque ibi no-
 nulli, immo verò gens quædam Indorum
 est in eodem climate habitans, qui homi-
 nes venantes atque sacrificantes deuorant:
 nec vlli planetarum quos felices ac bonos
 appellant, à cæde ac sceleribus istis eos pre-
 hibent: nec maligni, Brachmanas pelle-
 re ad malefaciendum potuerunt. Apud
 Persas lex erat, filias, sorores, matres quo-
 que ipsas in matrimonium ducere, nec in
 Perside solum, verum etiam quicunque Per-
 sarum ad alia climata orbis à patria exiue-
 runt, nefanda hæc diligenter matrimonia
 celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus
 abominatae, Magusseos appellant. Suntque
 usq; ad hodiernum diem in media Ægypto,
 Phrygia, Galatiaque plurimi Magussei
 successione patrum, eisdem sceleribus cō-
 tamini-

taminati. Nec dicere possumus in terminis
& dome Saturni, cum Saturno ipso in na-
tiuitatibus omnium, Marte aspiciente Ve-
nerem fuisse. Amazones viros non habent
sed tempore veris fines suos egredientes
cum vicinis conveniunt. Vnde omnes na-
turali lege eodem tempore pariunt, mascu-
lisque imperfectis solas feminas alunt, bel-
licosque omnes similiter sunt, magnam
exercitationis bellicæ curâ gerentes. Stu-
tum autem est opinari, omnes istiusmodi
females prorsus ijsdem natalitiis astris ef-
se genitas. Fit hoc confirmatus argumen-
to exemploque Iudæorum, qui ubi cunq;
terrarum & gentium sint nati aut versen-
tur, inuiolabili obseruatione & infantes
suos octauo die circumcidunt, & omnem
diem sabbathi feriatum festumque reli-
giosissime agunt. Non sunt autem Iudei
omnes sub eadem constellatione procrea-
ti, nec eos à pattiis legibus & institutis vi-
la vis & potentia coelestium corporum ab-
strahere potest. Sed quid dicemus de Chri-
stianis? qui innumerables toto orbe spar-
si, idem vitæ genus atque doctrinæ cusso-
diunt, nec à disciplina quam ipsis Christus
Dominus tradidit, vel promissis illis, vel
minis aut suppliciis vel latum vnguem a-
moueri possunt, an dicti sunt, Christianos
omnes eodem astro esse natos? Sed

illud

illud maximum est argumentum, qui ante suscepitam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant eos postea factos Christianos, illis desertis abiecerisq; , longè diuersam vitam agere, diuersos re, & diuersissimam religionē & doctrinā colere. Itaq; nec multas Parthi Christiani ducunt uxores, nec Medic canibus mortuos obiiciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persae cū sororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem aut hircum, aut felem colunt, sed vbiq; sunt, eisdem legibus, morib. & institutis viuant. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbiq; autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nec natalitia sydera colentes Seras ad homicidium cōpellunt, aut Brachmanas ad clum carniū; nec Persas à sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defūctos canib. exponere; nec Parthos multas ducere uxores. Singulæ namq; gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua videntur, legibus, moribusq; obedientes. Hancenus sunt quæ ex disputatione Bardesani aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

QVINTA RATIO, Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: Si autem ea stet, illa funditus corruere necesse est, quo intelligete licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ nisi perfundata & obtrita, sublataque nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progetdi, nec vello modo consistere queat, Quod autem si animus noster immortalis & in agendo liber sic divinatio astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primo, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones cuentaq; ex suæ artis observationibus presentire & prænuntiare posse, hoc autem falsum est, futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficiisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis, nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actu sunt, quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosciri queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absolute voluntate evoluta sunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, nisi cui Deus ea vo-

ea voluerit aperire, cognita esse possunt.

Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? & ut scriptum est in 9. capite libri Sapientiae: *Quae in prospectus sunt, inuenimus cum labore: quae autem in calis sunt, quis inuestigabit?* sensum autem tuū quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & misericordiam Spiritum sanctum tuum de altissimis? Ex cœlo autem, futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci; tum quia cœlum est causa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminatè in cœlo continet & cognosci possunt: tum etiam quia cœlum est causa corporalis & materialis, quare animus noster qui per se incorporeus & expers materiæ est liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directe & necessariò minimè subiacebit. Voluntas potrò humana quæ ex proxima causa humanarum actionum, respectu futurorum quæ ex ipsa proficiendi debent, per se indifferens & indeterminata est: multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur causa indeterminata & indifferens potest definitam certamque futuri effectus cognitionem parere? Confirmater hoc: exteriores actiones hominis pendent ex in-

Rom. 11. 6.

Isa. 40.

terioribus, ex deliberatione dico & electio-
ne: non potest igitur futura hominis actio
exterior praesolci, nisi cognita sit futura
voluntatis electio unde illa proficiisci de-
bet: at futura hominis electio non potest
alteri homini esse cognita, si enim propo-
sitem animi & deliberationem quam quis
in praesens habet mente conceptam, nemo
alius scire potest; quanto minus scire po-
tuerit consilium, propositum, & volunta-
tem alterius hominis, quae multos post
annos futura est?

*15. Vtrum sit facilius, diuinare quid
facturus sit vir bonus, an vir
improbus.*

Hominē, DE IN D E aut consideratur homo ut
ut opera vivit & operatur secundum rationem, aut
enī secundum sensum & appetitum: si secun-
dum ratio dum rationem, sic homo non penderet
cōnam non ē lo, est enim mens & ratio expers materiæ
cælo, nec & incorporea nullum autem corpus per
alia ex se agere potest in id quod est incorporeum
causa vlla ratio item libera est, suatumque actio-
præter Deū num domina, & suo arbitratu ac voluntate
per se ac ne te potest ad hoc vel illud agendum se ipsa
cessario pē applicare, nā quāuis vel à cælo, vel ex na-
turali constitutione & temperatione sui
corporis, vel à diabolo, vel attunde insti-
getur ad male agendum; potest ea tamen
xeni-

teniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere & irrita facere; quin etiam contra quam incitatur agere. Hoc manifestum fit vel unius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione & compunctione, & bardus & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturae propensiones, adeo animi robore & diligentia magnitudine emendauit, ut omnium sui temporis prudentissimus & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum & appetitum carnalem, tam variabilem & incertam vitam agit, ut qualis futurus sit, nullo modo praedici queat, Quamobrem Salomon (quod est in 30, capite libri Proverbiorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognitu difficultia; illud autem esse prouersus ignotum qualis sit via adolescentis in adolescentia sua. Est enim instabilitas ea ætas adeò lubrica ad quodlibet vitium, vita & adeò mollis & flexibilis in omnes partes, Ætates ho- adeò vagans & errans per omnia & nulla minis vi- in re diu perseverans; ut nulla certa ra- uentis non tione modoque regi & duci, sed quo- secundum cunque impellit cupiditas, illuc incon- rationem, sulte & temere rapi videatur, quo fit, ut sed secun- facilius sit diuinare quid acturus sit qui vi- dum sen- uit secundum rationem & virtutem, quam sum, quid sit acturus qui rationis virtutum regula & le-

& lege posthabita, suas duntaxat cupiditas lectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex qui secundum retam rationem iustasque leges imperat, quam quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quae nihil ratum, firmum, fixumque & certum habent?

*Pulchrum
dilemma
aduersus
Astrolo-
gos.*

*Si Astrolo-
gorum pra-
dictiones
vera & cer-
ta essent &
fecto inuti-
les & odio-
sa essent ho-
minibus.*

Adhæc, aut istud Fatum coeleste & potentia syderum potest ab homine impediiri ita ut effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediiri & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediiri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem, atq; mortalē, vt pote syderūm potestati incessario subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodestent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari & caueri possunt? quin, vt ego censeo, plus mali quam boni affectent nobis, quos necesse essent nō solùm præsentibus malis torqueri, sed etiam tam longinqua & ineuitabili eorum expectatione acerbissimè cruciani. Probè hoc

hoc intellexit Seneca, licet non minorem
quam Astrologi syderibus in homines vim
& potentiam tribueret: in libro enim de-
cimo tertio epistolarum, octogesima no-
na epistola ita scripsit: Venio nunc ad il-
lum qui celestium notitia gloriatur.

*Frigida Saturni quo sese stella re-
cepit,*

*Quos ignis caeli Cyllenius erret in
orbes.*

Hoc scire, quid proderit? ut sollicitus
sim, cum Saturnus & Mars ex contrario
stabunt, aut cum Mercurius vespertinum
faciat occasum yidente Saturno. Potius
hoc dicam, ubiqueque sunt ista, propitia
esse nec posse mutari. Agit illa continuus
ordo Fatorum, & inevitabilis cursus. Per
statas vices remeant, effectus rerum om-
nium aut mouent sydera, aut notant: sed
sive quicquid evenerit faciunt, quid immu-
tabilis rei notitia proficiet? sive signifi-
cant, quid refert prouidere, quod effuge-
re non possis? scias ista, nescias, sient. Hæc phauorin⁹
Seneca. Sed vide quam argutè ac philoso-
phicè hanc ipsam sententiam breuissimis
conclusit Phauorinus: Aut aduersa, inquit,
eventura dicunt, aut prospera. Si dicunt apud Au-
lum Gelli.
prospera & fallunt, miser fies frustra expe-
ctando. Si aduersa dicunt & mentiuntur,
miser fies frustra timendo. Si vera respon-
dent, M

deut, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miset fies antequam est Fato fias. Si felicia promittunt, eaque eventura sunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te spe suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorabit. Nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras praesagientibus. Sic Phauorinus

*16. Quām sit vana ac futile predictio
Astrologorum de aliquo, quod sit
futurus summus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædicationum astrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Astrologi prædictores & promittere, aliquem futurum verbi gratia summum Pontificem; at qui prouectio aliquius ad summum Pontificatum, non ex ipsis vel alterius unius hominis voluntate aut potestate penderet, sed ex voluntate atque suffragiis plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificem. Quapropter ut certò prænunciari possit, Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est noscere compositionem astrotum quæ in celo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset, Astrologo perspectos

eos & cognitos esse omnes syderum pe-
 stes & constellationes, sub quibus nati
 sunt quorumque voluntatum & suffra-
 giorum concursus ad creandum illum Pa-
 pam futurus est necessarius. Quare, si ve-
 rum est quod narrat in Augusto Suetonius,
 Nigidium Figulum in eiusmodi a-
 strologia nobilissimum apud Romanos,
 accepta hora partus Augusti, obseruat-
 que natalitius eius astris, exclamasse, Do-
 minum orbis esse natum, profecto existi-
 mandum est id eum nec scienter, nec cer-
 ta aliqua ratione, sed temerè ac fortuitò
 dixisse, & casu factum esse ut ita contige-
 rit sicut ille prædixerat. Promotio namq;
 Augusti per multos honorum gradus ad
 summum usque principatum & Monar-
 chiam, ex multorum hominum studio,
 gratia, & opera pendebat ut ad tantū Au-
 gusti dominatum & imperium certò præ-
 noscendum atque prænunciandum, solius
 Augusti generationis & ortus consideratio
 fatus esse nequaquam potuerit, neque e-
 nim natalitia Augusti sydera vim ullam ha-
 bere potuerunt in eos, qui fuere Augusti
 suffragatores adiutoresque ad consequen-
 dum principatum, scilicet multi eorum
 compluribus annis, vel ante vel post
 Augustum nati fue-
 rint.

*Inanis pra-
dictio Ni-
gidis Figu-
lae de fuso-
re Augusti
dominatu-
m.*

17. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiae.

SEXTA RATIO. Omnis Scientia,

Sexta ratiō. & ars versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt ut ab*Ars & sci* eo docentur : quæ autem extra hæc sunt*ō:ia in his* & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent*versantur* fixum & certum, propriea nullam pos-*quæ semper* sunt scientiam vel aitem efficere. Cum i-*aut pluri-* gitur prædictiones Astrologorum ferè sint*mum eue-* fallæ, nec nisi per quam ratiō veridicæ sint,*nivit qua* satis liquet eas non ex arte aliqua & certis*lis non est* observationibus proficiisci, sed inscienter*Astroman* & inconsultè ac temere ab illis effutiri.*tia.* Quamobrem Phauorinus identidem cō-*Phauorin⁹*, monebat, ut cauerent homines ne quā i-*apud Au-* psis Chaldaeī ad faciendam fidem irrepe-*lum Gelliū* rent, quod viderentur quædam interdum*li. t. 4. ca. 1.* vera effutare aut spargere. Non enim com-

prehensa, aiebat, neque definita, neque

percepta dicunt, sed lubrica atque amba-

giosa coniectatione nitentes, inter falsa at-

que vera pedetentim quasi per tenebras

ingredientes eunt : & aut multa tentando

incidunt repente imprudentes in verita-

tem, aut ipsorum qui eos consulunt, mul-

ta credulitate ducente perueniunt callidè

ad ea quæ vera sunt : & idcirco videntur

in præteritis rebus quam futuris, veritatem

faci-

facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut
 temere aut astutè vera dicunt, præ cæte-
 ris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non
 sit millesima. Hæc Phævorinus apud Gel-
 lium. Sed audi quid in eandem sententiam
 libro secundo de Divinatione scriptum sit
 apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quo
 tidie refelluntur Chaldae, quām multa e-
 go Pompeio, quām multa Crassus, quām
 multa huic ipsi Cæsari à Chaldaeis dicta
 memini, neminem eorum nisi senectute,
 nisi domini, nisi cū claritate esse moritur;
 ut mihi per mirum videatur, quenquam
 extare qui etiam nunc credat iis quorum
 prædicta quotidie videat re & eventis re-
 felli. Seneca in eo libello cui^o inscriptio est:
 Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio
 introducit Mercurium apud Parcas mor- Seneca
 tem; Claudij procurantem; & vt obiter
 Chaldaeorum illudat vanitati, inter alias
 rationes quibus conatur Mercurius Parcas
 inducere ad necem Claudij, hanc affert,
 ne toties videlicet miseri Chaldae mentiā-
 tur: Patere inquit, Mathematicos aliquā-
 do verum dicere, quī illum postquam prin-
 ceps factus est, omnibus annis, omnibus
 mensibus effecerunt. Prædicebant enim illi
 Mathematici Claudiū singulis annis &
 mensibus moriturum: quod etiam nostri
 temporis Astrologis contingit, à quibus

Ambras. mortes suorum Pontificum in singulos atque adeò menses prænuntiari audi-
mus, & ridemus, Beatus Ambrosius libri quarto, in Hexameron, cap. 7. Cuna, inquit, ante dies paucos esset sermo de plu-
via, quæ forte utilis dicetur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eam, & quamvis cupidi essemus imbrium, tamen eiusme-
di assertiones veras esse nollebam. Deniq; delectatus sum quod nullus imber effulsius
est, donec precibus Ecclesiaz datus mani-
festaret non de initis Lunæ sperandum es-
se, sed de prouidentia & misericordia Crea-
toris; quo exemplo & vanitas astrologiz
confutata est, & efficacia Christianæ pe-
tatis usque religiosarum precum se ipso
comprobata.

18. Vanitas & falsitas multarū pre- dictionum Astrologicarum.

*Albina-
zor.* ALBUM AZAR princeps huiusc se-
perstitionis astrologicæ, ex observatione
& præceptis huius artis, prædixit Chrestia-
nam legem duraturam non plus annos
mille quadringentos sexaginta, sed bene
habet, quod post id temporis, exacti iam
anni centum viginti octo falsam esse illius
*Abraam-
Iudei.* prædictionem aperiè demonstrant. Abraā Iudeus prænunciauit ex observationibas
astrolo-

astrologicis, expectatum à Iudeis Messiam
venaturum anno post Domini nostri ortum
millesimo quadringentesimo sexagesimo
quarto; quod nūnitum tum futura esset
eadem astrorum compositio, quæ fuerat
olim cum Moses ex Aegypto populu He-
breorum eduxit: cuius prædictionis va-
nitatem dies ipsa redaruit. Petrus de A- *Petrus de*
liaco scriptum reliquit, quo anno genera- *Aliaco.*
le Concilium celebratum est Constantia
ad tollendum schisma quod multos an-
nos affixerat Ecclesiam, prædixisse Astro-
logos eius temporis nullam fore in Eccle-
sia pacem & concordiam sed habitu cœli
& conformatione astrorum præsignificari
maximas fore dissensiones ingenti cum
religionis Christianæ detrimēto & exitio.
Atqui, per illud Concilium Constantien-
se, diuturnum illud & perniciosum schis-
ma eo anno extinctum est, pace ac tran-
quillitate Ecclesiæ redditæ, qui enētus pla-
nè contrarius prædictionibus Astrologo-
rum, sancè multum mouere debuerat Pe-
trum Aliacensem, ut is nullam deinceps
isti Astrologiz fidem haberet: præsentim
verò, cum ipsem et vel suis deceptus obser-
vationibus, vel alienis occupatus & cir-
cumventus opinionibus, veritus fuerit ne
illud tam graue & odiosum schisma breui
Antichristum mundo pareret.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.**Albumazar.*

A L B U M A Z A R istorum Astrologorum coryphaeus, nescio quas Saturni revolutiones dilaudat: affitmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecerit, hoc est, expletis annis trecentis, semper magnas quasiā res & admodū insignes evenire. Post Alexandrum eam, inquit, annis trecentis appatuuit Arelasor filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post transactis aliis trecentis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum.

Chronolog. O turpem ὥντας υπνία, O incredibilē tēporum inscitiam, nam nec tunc fuit iste si-giam Al-lius Bel qui Persas frigerit & afflexerit, & bimakar-

ris. Chiltus Dominus poster non sexcentus annis post Alexandrum ut iste mentitur, sed trecentis duzentaxat & viginti annis post Alexandri mortem natus est. Quanquam quis miretur in hoc lapsum Albumazarem, cum tam insigniter errauerit in Ptolemaio Mathematico, quem facit unum de Ptolemais Ægypti regibus qui post Alexander Magnum Ægyptiis imperatorum cum in confesso sit, nec Ptolemaium Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemaiorum Ægypti regum plus centum & sexa-

sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vi-
lo tempore mutationem legum, nullius Pro-
phetæ nobilis aduentū, nullam nouæ reli-
gionis introductionem, nullam magnorū
regnorum conuersiōnēm, dēnq; nullū in-
signem & memorabilem casum aut even-
tum, quin magna aliqua coniunctio syde-
rum, præcipue vētō Saturni & Iouis præces-
serit. Hæc, inquit, constellatio nascentē
orbem initiauit: illa præparauit diluvium:
alia Abraam vel Mosem genuit: illa Iesu
aduentum prænuntianit: alia Mahometi
legem antecessit, quæ quām sīc futilia,
commentitia & erroris plena, vel vno hoc
argumento constare potest.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis
stultissimè credens ac vanissimè gaudens,
in lib. suo de Concordia historiæ & astro-
logiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum
proximè docuimus probandum, hoc qua-
si fundamentum supponit: Ab initio
mundi usque ad diluvium fluxisse annos
bis mille ducentos quadraginta duos: à
diluvio autem ad CHRISTI DOMINI ad-
uentum & ortum, ter mille centum & duos
annos hoc posito, probare nititur quic-
quid in orbe terrarum valde memoran-
dum & insigne quounque tempore acci-
derit, eodem tempore magnam aliquam

Quā mul-
ta pecca-
uerit con-
traveram
Chrono-
graphiam.
Petrus A-
liacensis in
suis ratio-
nibus A-
strologiciis.

constellationem in caelo apparuisse. At enim pimero, cum perspicue falsa sit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonne consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluvium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis probè sexcentis: quo fit ut constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necess sit. Deinde tempus quod inter diluvium interfuit & Christi Domini aduentum, numerum quidem bis mille quadringentorum annorum impléuit. Ex quo efficietur ut conjectio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluvium, non nisi sexentis octoginta quatuor annis post diluvium potuerit existere. Fraterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nonagesantis quadraginta duabus post diluvium, sexdecim nimirum annis ante natum Abram: quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagesinta duabus annis natum esse post diluvium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abram ortum contigisse. Ahec, no-

tarunt

tarunt illi sextam coniunctionē magnam
ducentos viginti quinque annos fuisse an-
te Christum, nimirum falso : nituntur e-
nīm suptadicta computatione annoū
à diluvio ad Christi aduentum, quam nos
mendosam esse ostendimus, quā nō, si ve-
rā sequamur Chronologiam, necesse
esset sextam illam coniunctionem sexcen-
tis fermè annis post Christi Domini ortū
contigisse. Postremò, quām fuerit Petrus
Aliacensis vetæ Christianæ Chronogra-
phiæ rudis & protus expers, vel hoc uno
indicio manifestum esse potest : affirmat
anno ab ortu Christi septingentesimo, ad
quod tempus septimam coniunctionem
magnam refert, natam esse in Ecclesia pe-
stem Hæreticorū, maximè verò eam qua-
fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis
circa annum Domini trecesimum exorta,
ante sexcentesimum extincta est. Quis i-
gitur tam multas istorum prædictiones ni-
xas mendacissimis Chronologiis, inaneas
& mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum
exempla colligo, quorum plena est & hi-
storia omnium temporum, & referta vita
communis? Evidem reor, quām diffici-
le est prædictiones aliquas Astrologorum
de futuris rerum humanarum eventis, etiā
casu ac fortuito, veras inuenire; tam facile

repetiri posse innumera eorum praedicta perspicue falsa , & rebus ipsis evenisque

Lepidus Ca confutata Scitè dixit Cato mitari se quod **tonis dictū** non rideret Aruspex , Aruspicem cum vivit refert disserit : quota enim quæq; res evenit pra-
Cic. lib 2 dicit ab his ? aut si evenit quippiam , quid de **Divina** afferri potest cur non casu id evenerit ?
tione in A Quod de Aruspibus Cato dixit , id pro-
strologos fecit per quam bellè quadrat in **Astrolo-**
bille com- gos : ut nimirum videri debeat , cum men-
potens. daci homini ne verumquidem dicenti cre-
dere soleamus , quo modo illis , si vel vno
eorum praedictum verum evasit , simpliciter credamus ; & non ex multis potius fal-
sis vni fidem derogemus , quām ex uno
quod casu verum evenit velim us innume-
rabilē falsa confirmare . Verūm dicer ali-
quis , Astrologos nonunquam esse veridi-
cos , & ea praedicere quæ rei confirmet eu-
tus , p̄adcent sancit ; sed inconsultè , insci-
enter , temerè , quis enim est qui totā diem

Notet hoc
Lector. vaculans , non aliquando collimet ? Ver-
simè dic potest de Astrologis , quod olim
dixit quidam de oculis **Apollinis** ; quæ
vera fuissent memoria teneri & praedicari ,
quæ autem falsa , neminem recordari , aut
taceri ab omnibus , nam qui veritatem il-
lorum oraculorum defendebant , pauca
quædam vera crebro sermone usurpabant ,
pleraque falsa silentio premebant , qui autē

omnia contempebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas cur prædicta Cbaldeorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. Astromætia omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.

Septima ratio. Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, siue dubitatione ratio villa pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atq; honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, cælum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futuræ rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & eventorum prænotionem, quas res noscendi audiissimi sunt & curiosissimi mortales, at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis qui usque Philosophis, quinetiam Astrologis contempta, derisa & damnata fuerit, maximum profectio argumentum est, eas in futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatum. Xenophon in libro de dictis Socratis, *Xenophon.* quod etiam refevit Eusebius lib. 14. de præparatione euangelica, capite. 4. tradit *Socrates.*

cratem dicere solitum, cognitionem futuratum rerum quæ in potestate Dei sunt nō esse hominibus eas res cognoscere , nec Deo gratum esse si quæ ille occultauit , ea mortales velint nimis studiosè curiosoque rimari. Pythagoras , Democritus & Plato longissim s peregrinationibus suscep̄tis , Persarum magos, sapientes Chaldaeorum,

- Phystago-** *vns.* Ægyptiorumq; sacerdotes adierunt, à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultum-
Democri- tūs. que deorum pertinentia cognoverunt, di-
Plato. uinitatricem autem astrologiam , vel dis-
Aristote- les. cēre ab illis neglexerunt , vel si eam quoq; didicerunt, certe nunquā eas los esse iplos, ex eorū scriptis manifestē perspicitur.

Aristoteles, qui vir & quantus ? quam solers, quam subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium ? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit , nusquam ta-
 men de istiusmodi Astrologia verbum ul-
 lum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Pro-
 blematum , multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat, ad nul-
 lius questionis enodationem vel admi-
 randi cuiusquam effectus explicationem,

- Sententia** Aristote-
lis, que A- istius astrologiæ opera & præsidio est us.
Aroman- Quin , multa sunt eius scriptis quæ istam

Astrologorum doctrinam omnino conuel-lant; veluti est illud, Futurorum contin-tiam & me-gentium non esse certam & definitam *dico tollunt.* veritatem: Quæ per accidens quæque ra-rò vel ad utrumlibet contingunt, non pos-se scientia comprehendendi: Versati in rebus humanis casum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particu-larium & corruptibilium effectuum cau-sas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfe-ctam eorum cognitionem non satis esse cœlestes & uniuersales causas contempla-ri: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec usquam serè indicavit Aristoteles præter solem & lunam, vim & efficientiam aliorum siderum, illud quoque docuit de-cretis Astrologorum valde contrarium, cœlestia signa etiam corporeorum & sen-sibiliū effectuum, per alias causas auerti & impediri posse.

Cicero libro 2 de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis *Eudoxum*, principem Astrologorum: item Panætiū *Panatus* Stoicum, Archelaum etiam & Cassan-drum, ac Scylacem Halicarnassicum, A-strologiū sui temporis nobilissimo, qui totam hanc rationē Astrologiæ repudia-runt. Auscenna qui post Hippocratē & Gale

num principatum medicinæ obtinet, libet
ultimo primæ Philosophiæ negat Astrolo-
gis esse credendum in divinatione futuro-
rum, quia ipsi nec puncta cælestia teneant
neque naturas rerum inferiorum planè ne-
cessariæ ad faciendum iudicium de rebus
futuris, perspectas habeant, neque nitan-
tur demonstrationibus sed probationibus

Ptolemaeus oratoriis & poeticiis Ptolemaeus quem isti
huius artis principem & ducem sequi se di-
cunt, in lib. I. de Iudicis, cap. 2. Non est, in-
quit putandum, omnia à supernis causis
directò deriuari necessitate quadam inuio-
labili, ut nulla alia vis quin ita operentur,
obsistere valeat. Idem tractatu suo quæ
vulgo appellant Centiloquium, hoc
est, Centum sententiarum, prima eius sen-
tentia sic habet. Soli numine diaino afflati
prædicunt futura particularia. Quinta ve-
rò sententia huiusmodi est. Poestis qui
sciens est, multos stellarum effectus auer-
tere quando naturam earum mouerit, ac se
ipsum ante illorum euentum ritè præpara-
uerit, vnde manu illa multorum sermo-
nibus trita sententia, Sapiens dominabi-
tur astris. Porphyrius in libro de Oraculis

Porphyr. confessus est, exquisitam rerum futurarum
scientiam ex inspectione syderum, non
mortalibus modò, sed multis etiam deo-
rum esse incomprehensibilem. Idem in vi-

ta Plotini scribit, cum cum in ista astrolo-
gia satis multum temporis, studii & operæ
posuisset, deprehendisse tandem, Astrolo-
gorum iudiciis & diuinationi futurorum
serum non esse credendum, eamque diui-
nationem tum sermonibus tum scriptis cō-
futauss, quod manifestum est cuius le-
genti eius libros de Fato & de Providentia
maximè verò cum, qui inscriptus est, Am-
stellæ aliquid agant.

*21. Cui generi hominum predictiones
Astrologorum arrideant & probē-
tur, quas S. Ambrosius comparat te-
lis araneorum.*

Si hęc portò Astrologia vera esset & cer Professores
ta, plurimum sanc̄ adiumenti afferret, pro diuinandi
uisione futurorum, ad bene regendam & futura ex
adūnisti andam rem publicam, ob eamq; astris, pu-
causam magno in honore & gloria fuissent blicis mul-
Astrologi apud Reges & rerum publicarū torū princeps : at contra prorsus euenit, nam pum decre
seuerissimis multorum Principum decre-
tis & edictis explosam & damnatā & gra-
tis esse cini
uissimis suppliciis addictam eam artem in iectos.
uenimus. Quoties Astrologi seu Cháldæi
Róma eiecti sunt principe Tíberio, Vitel-
lio, Diocletiano, Constantino, Theodo-
sio,

so, Valentinius, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studium & exercitatio, non solum ut inanis & veritatis expers iudicata est, sed etiam ut civitatibus & societati hominum noxia & pestilens, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorē orationem posse? Audeo dicere, post hominum memoriā vix fuisse quenquam illo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, vel prudentiæ civilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel deinde que insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldaeorum prædicta non quasi meras nugas & quilibet flocci fecerit, penitusque consideraverit. Vulgus modo stolidum, ligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miraque audiendi & nescendi curiosum, istis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibent. Gaudent etiam hisce commentis levissima quædam ingenia lucti magis quam veritatis cupida, in republica literarum turbulentia ac seditione, rerumque utilium & aliis notarum fastidiosa, nouarum autem & ignorantiarum, atque adeo etiam incomprehensibilium aujardissima: denique omnes

*Cui generi
hominum
prædictio.
Astro-
logorum ar-
rideant &
probentur.*

bis non tam cordi & curæ est vera noſſe
quām videri vulgo ea ipſa ſcire quæ ſum-
mi philoſophiæ antiftites neſcire ſe conſu-
tentur.

Hanc rationem egregio Sa. Ambroſij
dicto concludam. Ita ſcribit Ambroſius
libro 4. in Hexameron , cap. 4. Sapientia
Chaldaeorum telæ atanez comparatur, in *s. Ambroſius*
quam ſi calex aut muſca inciderit, exuere ſiuſ pradid-
ſe non potest: ſi veſtis validiorum animau- *ditiones A-*
rum vllum gibus incurriſſe viſum eſt, per- *strologorū*
transiuit, & caſſes rupit, infirmos atque *comparas*
iuanes laqueos diſſipauit. Talia ſunt retia tela *ara-*
Chaldaeorum , vt in hiſ infirmi hæreant, nea.
validiores ſenſu, offenſionem habere non *Octaua ratio*
poſſint. Itaque vos qui validiores eſtis, cū *tio.*
videtis Mathematicos, dicite: Telam a-
ranei texunt quæ nec vſum aliquem po-
teſt habere, nec vincula, ſi tu non quaſi
calex aut muſca lapsu tuæ infirmitatis in-
curras, ſed quaſi paſſer aut columba caſſes
inuialidos p̄petis volatus celeritate diſ-
ſoluas.

22. Disputatur contra tria fundame- ta Astrologie Indicaria.

OCTAVA Ratio, Fundamenta & firma- Octaua ratio
menta huīus artis, aut nulla ſunt aut certa tio.
infir-

infirmissima & fragilissima : hęc igitur ars nulla ratione firma & stabili vt tur ad diuinandum , quamobrem nullam quoque apū i homines auctoritatē,fidem, ac probabilitatē habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum, parum enim esse frigida , parum humida & siccæ, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est si non actu saltem effectu , si non in se habendo eas qualitates, certe habendo facultates earum qualitatum effectrices : Sunum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verum hoc , & ratio confutat & experientia. - Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim non sicut omnis per se calefacit , ita frigescere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stenius decretis Astrologorum aientium, vt Lunam, itidem cætera sidera luce à sole mutata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio, qui potest esse tam multiplex , dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi ? Experientia item hoc ipsum redarguit : in plenilunio enim , cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoq; Aristotele & experientia teste , calidores existunt.

Aristoteles.

Sed

Sed Astrologi præter lucem , alias in cælo & syderibus vires atque facultates , & à luce & inter se multum diuersas , mirando- rumque operum causas , quas influentias appellans , commenti sunt . Nouitium sanè inuentum , nulli veterum vel Philoso- phorum vel Astrologorum vñquam probatum : ac si licet ex eorum scriptis conie- turam facere , ne notū quidem illis . Post- quam verò à recentioribus Astrologis influentiæ inuenientæ , & palam probatæ ab aliis queque doceri & defendi cœptæ sunt , quis ex Lycæo paulò gravior & probator Philosophus non eas repudiauit atque dā- nauit ? Festiuè quidam Asylum ignoran- tiæ eas appellauit : at influentias enim quasi ad vnicum perfugiū sese recipiunt , & hanc se in latebram coniiciunt , qui cunq; mira- bilium effectuum proprias & naturales causas , vulgaribus ingeniis nec in Philo- phria exercitatis occultas , solerter inuesti- gare ac reperire non possunt . Et verò si ad- mittut influentiæ , vix dici potest quanto- perè debilitetur robur Philosophiæ , dete- tatur eius dignitas , auctoritas eleuetur , minatur existimatio , denique studium e- ius apud homines cultusque languescat . Quid enim attinet in occultis rerum cau- sis perquirendis & erudiendis præclara in- genia Philosophorum tanto studio & co-

natū laborare, cum in proclivi sit, cuiuslibet effectus ex cælestibus influentiis rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulò obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullonegotio huc exponere? Cur magnes ferrum ad se rapit? confessim respondebitur, quia propria eius influentia cœlestis eam illi virtutem interdidit. Vnde Remora tantulus pisces vim habet sistendi incitatissimum navigium? in promptu est responsio, nimirum à cœlesti quadam influentia, quæ tanta pisciculum illum vi ac potestate roboravit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura rerum adeò reconditum & ab intelligentia nostra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatiganit & torfit, q̄ non quiuis è circulo Astrologorum & indoctororum hominum uno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

*Argumē-
tatio con-
tra influ-
entias.*

Verum labor equidem longius: reuerterat igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est per lucem calefacit, quomodo idem per influentiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, unam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diversas modò sed etiam aduersas & contrarias? cernimus ita esse

natu-

natura comparatum , ut omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentiæ vel proprietates . { vt more philosophico loquar . } una generalis & quæ ratiæ rei communis est cum aliis multis , altera specialis & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse & rationale) et semper differentia & proprietas specialis , nobilior & perfectior sit generali , ut quæ illam contrahit & determinat , nouæ perfectionis gratum & rationem ipsi adiungens : sicut patet in prædicto exemplo hominis , in quo rationale nobilior est quam sentiens . At contra omnino se habet res in hac mirabili Astrologorum doctrina . Etenim docent ipsi , in Saturno , exempli causa , duas esse proprietates seu facultates agendi , unam generalem & communem ei cum omnibus astris quæ est vis illuminandi & per illuminationem calefaciendi : alteram specialem & propriam Saturni , quæ ratione differt ab aliis astris , quæ est facultas frigefaciendi , vel aliqua alia vis aliquius influentiaz . Certum autem est , lucem coelestem multo nobiliorern esse quacunque alia qualitate coelesti , & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi . Præterea , duas esse in re quæpiam facultates & proprietates ei rei naturales , quarum altera , ut diximus , sit

gene-

Digitized by Google

generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calēfaciendi per lucem & refrigerandi per influentiam, nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decerit. Nam ut in corpore multiformi & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queāt contrarię qualitates & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro & in corde, id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes unius formæ ac naturæ: neq; enim una pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed ut totum est praeditum luce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (nō enim consentaneum est alieno loca de Influentiis aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influētias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua singularia, & mirabilia videantur, veras naturales & proprias causas, atque rationes ex duobus principiis cœlestibus quæ omnibus sunt conspicua & experimentis quotidianis explorata, motum dico & lucem, plenè cumulate quæ ac probabilissime peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas desigunt Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam

dam animalium vel hominem, magnam
viam habere in ortu cuiusque tenuerit. A-
strologi cum tamen per se ac natura suanō
sint tales, sed sola coifrim igatione con-
stent, ab ipsis eo modo confictæ & figura-
tæ: possunt enim fingi etiam ad similitu-
dinem aliorum animalium, domum, tur-
rium, mensatum aliarumque rerum, quare
valde frivolum & ridiculum, in eiusmodi
figuris quicquam momenti ad diuinandū
esse possum existimare.

*23. Vtrum astra natalitia cuiusquam
possint esse certa causa omnī que
ei euentura sunt.*

S E C U N D U M fundamentum Astrolo-
gorum est, natalitia cuiusque astra esse ob-
seruanda: ex his enim omnes vitæ casus &
eventus prævideri & prænotari posse. Sed
quis non videt fundamentum hoc esse in-
firmissimum? cur enim Astrologi non po-
tius obseruent tempus, & cœli atque syde-
rum statum quo quisque in utero conce-
ptus, formatus & animatus est? cum in eo
plus momenti esse videatur ad diuinandū:
quippe tunc primum existit homo, & tunc
primum vis cœlestis in homine recipitur
& imprimitur: Et enim, ante ortum per
ducent menses quisque fuit in utero, po-

*Alterum
Astrologorum
est funda-
mentum.
Quā in-
ne sit, na-
talitia cu-
isque ho-
minis astra
obseruare
ad diuinā-
dum.*

270 DE DIVINA ASTROLOGICA
potestati & actioni cœlorum subiectos.
Cur item non considerant Astrologi alias
constellationes & defluxus cœlestes qui
contingunt homini sèpius post ortum?
Cum plerunque vñu veniat, vt illæ virtu-
tes cœlestes insigniores sint effectu, & va-
lentiores ad immutandum hominē, quām
quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum
enim illum & defluxum astorum nascenti
hominī impressum, necesse est variari
commutata sèpius humani corporis tem-
peratione, vel ob alias potentes constel-
lationes, vel ob educationem, vel ob va-
riam viuendi consuetudinem & ratio-
nem, vel ob leges patrias ad quarum nor-

An ali- mamm cogitur quisque vitam, mores, stu-
quid pri- dia, & actiones confirmare. Quid quod
migenie fortasse nihil illius matetiæ primigenie
materiæ quam quisque in ortu habuit, reliquum
minis ma- sit ip extrema ætate? hoc enim visum est
nec per to & multis & magnis Philosophis: nec
sam vita. S. Thomas in I. par. quæstione ultima art.
S. Thomas i. abnuere videtur. Quo concessio, vis il-
lius primi defluxus & effectus cœlestis in
ortu hominis ei indita & impressa, neces-
sariò tandem evanescit tota, nisi fingat
quispiam eiusmodi virtutem cœlestem mi-
grare ex subiecto in subiectum, tanquam
ex domo in domum mutando domicilia:
aut cum præsentis interitum fùm, aliam

pro

pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

24. *Vtrum fit plus momenti in concepitu hominis, quam in eius ortu, ad diuinandum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certe non minus, in conceptu hominis quam in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum principiū temporale hominis aliquod statuatur, quidem natura & per se illud erit principium, cum semen utero genitali admittitur; potentia vero & secundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admissi seminis vel casu vel observatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando quæ sint eo tempore stellarum configurationes, cum enim semel à principio semen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformatioonis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam præter suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscurè do-

est, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse seminis admissionem hominisque conceptum; atque heic principio potissimum insitendum & inherendum esse ad prae noscendas hominum affectiones & ev. ntus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinent. Sed quia bene dixerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admissi seminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis, ne illorum iudicia & divinationes quas ipsi dicunt ex ortu hominis infirmare videantur, mox subiecit, Qui autem horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. **Haly.** Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de Electionibus, ingenuè fatetur, efficaciam decernendi. Fatum hominis esse in hora conceptionis: sed quia hæc nescitur ab Astrologis propterea eos ad horam nativitatis configit. Quia cum Astrologi premuntur argumento Geminorum, quorum idem sit ortus, dispar tamen eventus & exitus est, respondere solent diversitatem eventuum qui sunt in Geminis, ex diversitate conceptus eorum esse profectam.

etiam.

292
De

**25. De vanitate Astrologorum diuina-
tionem suam extendentium etiam
ad ciuitates, non solum ad homi-
nos.**

Sed videlicet quousque progressa sit isto-
rum audacia & impudentia: etiam urbiū,
non hominum modō, facta proficentur
bac arte posse prænoscī & prænunciari:
obseruata enim astrorum compositione
quaꝝ fuit cum v̄bes conderentur, posse ea-
rum casus cunctusque omnes prospici ac
prænotari. Fecit hoc in v̄be Roma roga. **Tarutius**
tu Varronis, quidam Tarutius Mathema- **Mathema-**
ticus ut in Romulo tradit Plutarchus: quā sic us em-
historiam libro 2. de Diuinatione his v̄c- **nia que ur-**
bis Cicero enarrat, **Quidam L. Tarutitis b̄i Roma cō**
Firmanus familiaris noster, in primis r̄igerūt ad
Chaldæis rationibus eruditus, v̄bis etiam vim astro-
nostre natalem diem repetebat ab ijs Pá- **rū sub qua-
xilibus, quibus eam à Romulo conditam ea v̄bs à
aceperimus; **Romamque, cum esset in iū- **Romulo cō****
go Luna natam esse dicebat, nec eius fata **dita est re-**
canere dubitabat. **O vim maximam erro- **ferebas.****
ris, etiamnē V̄bis natalis dies ad vim stel-
larum & Lunæ pertinebat? fac in pucto
referre, ex qua affectione cœli primū spi-
ritum duxerit: num hoc in latere aut in
camento ex quibus V̄bs effecta est, po-
tuit valere? Ita Cicero.**

26. *Cur obseruatio astrologica non valeat aquè in stirpibus & animalibus, quàm in hominibus.*

V E R M , quæterem equidem ex istis Astroanticis, num velint eorum divinationem etiam in animantibus & stirpibus valere, ut in homine? Si negent, prodent scilicet suam inficitiam ; & suæ artis infinitatem inanitatem atque fallaciam. Cur enim non æqualiter valeat in stirpibus atque in homine ? immò cu~~n~~ non plus valeat? stirpes namq; multo magis quàm homo, à cælestium-corporum potestate & efficientia naturali necessitate pendent. Et cum minds multa & varia atque incerta stirpibus quàm homini soleant accidere, facilior profectò esse deberet eorum diuinitio, quæ stirpibus quàm quæ homini sunt euentura. Sin vero annuunt, similiter in stirpibus vt in hominibus valere astrologiam diuinationē; amjce rogarem ipsos ut diligentissimè obseruarent statum cœli & astrorum eo videlicet tempore, quo vel prunus, vel cerasus, vel pyrus sereretur; aut cum sementis tritici fieret, & ex illa cœli obseruatione promerent etiam prognostica de illis arboribus, scilicet ut diuinent quantam illæ arbores prunorum, cerasorum, & pyrorum copiam essent latu-

rz: quantum item ex illa tritici semente spicarum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus, haec si negent à se posse prenosciri, faciantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque prauideri.

27. De antiquitate istius Astrologie & pud AEgyptios & Chaldaeos.

T E R T I V M fundamentum eorumq[ue] Astrologorum est, attem hanc suam certissimis innumerabilium saeculorum experimentis, & constantissimis observationibus esse comprobata, aiunt enim, hanc tum *Astro disciplinam profectam esse ab Aegyptiis & mantia.* Babylonij seu Chaldaeis, mortalium omnium antiquissimis, tradit enim Aristotelles in libro 2. de Cœlo, textū 60. & extre-*Arystotel.* mo lib. 1. Meteororum. AEgyptios omniū hominum vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, AEgyptios omniū homiuū vetustissimos matemarica studia tractare & colere coepisse. Iactabant et olim Astrologi, Chaldeos quadringenta & septuaginta annorū millia in periclitandis experiendisque pueris quicunque nascentur, posuisse. Verum adeò in aperto & promptu sunt omnibus isto-

rum mendacia, ut à nobis ea vel confutari
vel etiam indicari non sit opus. Etenim ab
exordio mundi ad hanc diem, nec dum
sex millia annorum effluxerunt. Ab origi-
ne vero gentis Chaldaeorum, hoc est, poste-
versionem terris Babel, facta nempe lin-
guarum divisione, non sunt adhuc qua-
tuor millia annorum completa. Picus Mi-
randulanus in cap. 2. libro. 12. Aduersus A-
strologos, testes ad redarguendam Astro-
logorū mentitam vetustatem adhibet Hip-
parchum & Ptolemaeum, principes sancte
astronomiae; qui ubi pro dogmate aliquo
constituendo veterum observationes affe-
runt, nullas profectò afferunt vetustiores
ijs, quæ sub Nabuchodonosore Chaldaeo-
rum rege apud Ægyptios & Babylonios
fuere: ab initio autem imperij regis Nabu-
chodonosori ad presentem annum qui ab
ortu Domini nostri agitur millesimus quin-
agesimus octogesimus octauus, non plus
bis mille ducentos & triginta duos annos
præteriisse constat. Porro commentariam
Ægyptiacarum observationum antiquita-
tem, perbellè ridet & redarguit August. in
cap. 40. lib. 18. de Civitate Dei: ita enim
scribit: Frustrà vanissima præsumptione
garniunt quidam dicentes, ex quo ratio-
nem syderum comprehendit Ægyptius am-
plius quam centum annorum millia nu-
mera-

*Picus my-
randulanus*

Augustinus

metari. In quibus enim libris istum numentum colegerunt, qui non multum ante annorum duo millia literas magistra Iside didicerunt? non enim parvus auctor est in historia Vairo qui hoc prodidit, sic Augustinus. Sed huic disputationi in qua octo *M. Varro.* rationibus probare voluimus divinationem astrologicam esse contrarium verae philosophiae, finem hoc loco statuemus.

**N O N M O D O A S T R A N O N
esse causas, sed nec esse signa rerum
futurarum.**

C A P V T IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Civitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humatorum eventuum, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. Vtrum astra, si non sunt causa saltem sint certa signa omnium futurorum.

ORIGENES quidem certe in Tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Eusebius libro 6. de Preparatione Euana)

gelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa
quæ sunt in primo capite lib. Genesios.
Et erunt in signa, è quibus videlicet verbis
huius nostræ disputationis argumentum
pertexuimus, prodidit astra esse à Deo po-
sita in cœlo, ut per varios aspectus & con-
iunctiones præsignificarent quæ conse-
quentibus temporibus tum vniuersè, tum
sigillatim euentura essent, non tamen ea
efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut
quendam librum in quo Deus depinxit
atque descripsit quæcunque in toto mun-
dani ævi decursu, suo quæque tempore
futura sunt. Ad hoc probandum, citat O-
rigenes librum quendam cui titulus erat,

*Liber qui
inscribatur Narratio Ioseph,
ab Origeno citatus.*
Plotinus.

Narratio Ioseph, olim apud multos in au-
toritatem & fidem receptum : in quo La-
cob Patriarcha inducit filios saos allo-
quens hunc in modum, Legi, inquit, in
tabulis cœli quæcunque contingent vobis
& filiis vestris. Plotinus autem condisci-
pulus Origenis idem sensit, idque docet
in libro qui inscriptus est, Vtrum stellæ a-
liquid agant in libro autem de Fato capit.
6. hunc prætere stellarum usum esse tra-
dit, ut qui illas suspiciant & quasi literis
considerent, qui nimirum huiusmodi lite-
raturam mouerunt, futura legant, ex iphis
figuris comparatione quadam analogi-
ea, eorum significationem & intellectum

solerter indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se interficiendo vehementer cogitaret, Plotinum hoc cælitus prouidisse, & tāto facinore eū prohibuisse.

Porphyrius.

Hanc sententiam Iulius Sirenum libro *Iulius Sirenum.*

9. de Fato, capit. 35. minime damnandam censet: & quo probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scriptura productis sententiis, eam ornat atque confirmat. Hoc enim, inquit, non obscurè indicat Esaias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber cœli:* qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij conuoluendos esse atq[ue] complicandos; quasi nunc cœli instar cuiusdam lib. sint explicati & aperti nobis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet illud quod est in Psalmo 11. *Annunciabit cœli iustitiam eius,* & in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriam Dei,* & quod est in primo cap. lib. Genesios de stellis, *Vt sit in signa,* & in Psal. 88. *Confitebuntur cæli mirabilia sua Domine.* Nec verò, inquit Origenes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam praedicta futurarum rerum à sanctis Propheetis edita, vel præscientia omnium rerum quæ est in Deo. Plotinus scientiâ astrorū *Plotinus.* ea ratione ut astra signa sunt humanorū eveniū, cōtingere hōi aiebat vel singulare

Origenes.

N 6 quo

300 DE DIVIN. ASTROLOGICA

quodam Dei munere , vel propter eximam astrologiae peritiam; ad eam enim comprehendendam, opus esse acerrima iudicatione, summaque solertia.

Iulus Sirenius. Julius autem Sirenus ne Augustinum quidem ab hac opinione abhorruisse patet: quippe in 2. libro contra Manichaeos, cap. 21 cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus coelestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodum in his corporibus latent, sed sicut nulli motus animorum apparent in vultu, & maxime in oculis, sic in illa perspicuitate ac simplicitate coelestium corporum omnes omnino motus animi latere non arbitror. Hac ibi Augustinus.

29. *Vtrum secundum Augustinum astralia sint signa omnium rerum humanarum.*

Excuditur locus Augustini. VERVM, si quis lotum hunc non proficere in consideratè legat, planè competet Augustinum per coelestia corpora non intelligere orbes coelestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem coelesti gloria & immortaltate donari & ponere cū discrimen inter homines in his eccladucis corporibus riuenges, & eosdem

post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem & beatam vitam agentes: quod arcana cordium multiplici simulatione callidè tegant & occultent, ideoque sàpè alios fallant: in his verò manifesta crùt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palam est: hæc enim subtexuit. Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & caucent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum regunt quod iij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, ut nihil etiam contegatur, nihil est enim oculum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatè & aperte loquatut de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel astris, demiror sanè Iulium Sirenum tam inco- gitanter & oscitanter legisse hunc locum, ut propter eum maximè, Augustino Ferit huiusmodi sententiam, cuius nō
Ium eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. de Cœlit. D. 21. copiosa & grauis confutatio.

30. De natura & varietate signorum.

*Astra non
esse certa
signare re-
rum fuen-
tarum.*

C A R T E R V M , astra esse signa rerum fututarum , censem equidem non solùm esse alienum à vera philosophia , sed etiam sacris literis contrarium . Ac licet complures eatum rationum quas superiori capite tractauimus , etiā valeant ad hoc probandum ; nouis tamen aliquot argumentis quae propriè eiusmodi sententiam refellat , hoc loco utendum est . Principio , quod est naturale signum alicuius rei , id vel eius rei causam vel effectum esse , vel verumq; ab eadem superiori & communi causa profici sci necessse est , nam quod , præter hæc quartum membrum singi posset , videlicet , ut illud signum necessariò sit coniunctum cum causa rei ab illo significare , id non est diuersum à tertio membro : talis enim connexio & coniunctio non aliter es se potest quam ut causa illa prius ex se patiat id quod est signum : deinde id quod est signatum ; aut ut idem quod causam excitat vel admouet ad agendum , simul etiam adhibeat & applicet id quod est signum ad propopificandum ; verumq; autem horum adiunctum causam refertur . Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum : Si cœli & sydera sunt signa omnium rerum

sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec ullus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est, tam coelestia quam sublunaria ab eadem superiori & communi causa proueniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis virtusque causa. At causam communem coelestium corporum & sublunarium, necesse est esse vel corpoream vel incorpoream: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullum enim corpus superius celis: relinquunt igitur omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel Angelos qui mouent celos: ita ut, dum Angeli celos mouent, in ipsisorum coelorum status habituque, & in synderum positu & conformatione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis evanta rerum humanaarum praenotent atque præmonstrent. At enim uero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima sceleta & execranda flagitia.

Ad hoc, Philosophia docet, nec non Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse

esse actionem quam vocant trāscendentem,
 & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam
 quam motum localem; nec Angelos posse
 quicquam proximè agere, præterquam
 mouere motu locali. Angelos verò qui cir-
 cumvolant orbes cœlestes, non aliter cir-
 cares sublunares operari censem Philoso-
 phi & Theologi, quam per motum & lu-
 men cœli; nam influentias à lumine om-
 nino diversas paulò superius sustulimus.
 Per motum autem & lumen cœli, omnes
 futuros effectus rerum sublunarium, clare
 distinctè certοq; præmonstrari, nemo di-
 cet qui verisimilia & credibilia loqui velit.
 Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus
 se inuicem necessariò indicant, ut ab ea-
 dem causa sic eodem quoque modo ab il-
 la prouenire debent: alioquin fieri non
 potest ut se inuicem certò indicent: à Deo
 autem & Angelis quæ in corporibus cœ-
 lestibus fiunt, ea necessariò & invariabili-
 ter se habent: quæ autem in his quæ sunt
 infra lunam, valde mutabiliter, & ut ita lo-
 quar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subiexuntur argu-
 menta. Etenim, quomodo astra quæ suæ
 certe numero comprehensa, & semper v-
 niusmodi & necessariò ac immutabiliter
 ita se habent, signa esse possunt omnium
 rerum futurorum, quæ proptermodum insi-

nitæ sunt multitudine & varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes? quomodo eadem syderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alii quamplurimi eodem punto temporis nascuntur, potest esse certum signum propriè & distinctè præsignificans tot tamq; varios ac dissimiles casus & eventus qui in illis cernuntur? quare, si astra sunt signa rerum futurarum, etiundem quoq; casas esse fatendum est: quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

*31. An Cometas signa sint humana-
rum rerum.*

Dicr's, cometas qui in sublimiori generantur, signa esse quæ insignes admittunt casus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec causæ sint, nec effectus: quare idem quoque astris accidere respectu rerum sublunarium, non esse incredibile. At ego, cometas certa signa humanorum casuum & eventuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quam est à Sapientibus improbatum. Quod si hoc, cum vulgo consentiente opinaretur, dicerem cometas à stellis rerum futurarum effectricibus excitari, ut eas res antegressi præmonstrent. De stellis autem secus est, his enim nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciant signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

Sed quid multis motor? coguntur
Itius opinionis Auctores, quanquam id
minime velint, Fati necessitatem induce-
re: & sancè, magis etiam quam qui stellas
faciunt causas rerum sublunarium. Ete-
niam, ut stellæ causæ sint eorum quæ sunt
infra lunam, non ideo tamen Fati nece-
ssitas existet; quod enim illarum afflatus de-
fluxuq; in terris esset efficiendum, id pos-
set vel cōtratiis materiæ affectionibus, vel
obstantibus causis particularibus impedi-
ri. At si astra naturaliter futurarum rerum
signa sunt, omnino evenire necessarium
est quod ab illis significatur: alioquin es-
sent signa inania & fallacia. Et cum Deus
ea instituisset ad significandum, & in celo
tanquam in quodam volumine ea descri-
psisset veluti notas futurarum rerum in-
dices; si eventus rerum cum illarum signi-
ficationibus non congruerent, vel Deus
earum auctor & institutor ignorans esset
futurarum eventuum, vel fallax. Deo-
que, si astra præsignificant quæ futura sunt;
aut præmonstrant quæ facienda sunt à
causis

causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantum. sed hoc improbabile est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quam astrarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similes ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus castrarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ sicut causa per quas quo minus eveniat quod a stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo sit necessariò, ut omnia quæ infra Luham sicut, immutabili necessitate Fati nexa vincitaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturarum testimonia paulò superius commemorata, solū habere aliquid difficultatis, & non nihil negotij facilius videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, ut nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus Martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartâ Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod

*Explica-
tur textus
Isaia ex
ca. 34.*

*Iustinus
Martyr.*

dicitur

dicitur ab Esaias, fore ut cælum aliquando velut liber cōplicaretur, sic ait; Quod admodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando cum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cælum sicut pellam*, aliquando cum firmato fullo, *Cælum*, inquit, *cæsum firmatum est* aliquando cum rotunditate cameræ, *Qui extendit*, inquit, *cælum* uerius *cameram*: Sic è diuerso, cœli dissolucionem per comparationem conferunt cum aliis rebus, vt apud Esaiam cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Davidem Psalm. 101. cum vestimento veterascente & commutante. Sic Iustinus. Hieronymus vero super illis verbis hæc scribit, Considerandum, quod non dicat interior cœlos, sed replicari sive complicari quasi libram; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicantur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam ultra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cœli annunciatæ iustitiam Domini, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

*B.Thom.
Lyramus.*

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra aliter exponunt: Complicabuntur, inquiunt, cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt ultra Etnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audiebunt

bunt evanta hominum, quasi legerent in syderibus descriptos casus & eventus futuros. Alii sic interpretantur: Non patet amplius introitus in regnum celorum, sed ianuæ cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanant hoc modo, Ministerium & usus celorum atque syderum exhibitus homini ante diem iudicii, postea esse desinet: nam licet non proterius interibunt celi, alio tamén statu erunt, & quibus nunc funguntur ministeris & obsequiis hominum causa, ab illis post diem iudicii quoquo modo vacabant: quæ vocatio pulchre declaratur ab Isaia similitudine libri, quem posteaquam eo usi sumus, nec amplius nobis usui futurus est, complicare & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonstrationem aduersus gentes, de quibus illic Esai. loquitur, tantam rerum omnium perturbationem & confusionem; tantam denique hominum tristitiam, dolorem & conflicitationem; ut præ magnitudine mortis atque doloris, & præ animi perturbatione & oppressione, videantur hominibus cœlestia lumina restinguiri, stellæ de celo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari & recedere,

nam

310 DE DIVIN. ASTROLOGICA

nam quod hic dicitur complicati, in Apocalypsi dicitur, recedere vel abire, sic enim habes in cap. sexto, *Et cælum recessit sicut liber insolutus.*

*Antiquos
mos He-
braorum
scribendi.*

Sed quo planior sit & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua usus est Esaias, sciendum est, apud Hebreos antiquitus libros sacros diversa forma scribi & compingi solitos esse, quam nunc scribuntur libri apud nos. Habant enim unum duntaxat folium sive membranam oblongam, quæ circa cylindrum sive axem ligneum circumpliebatur, instar lineæ telæ radio textorio circumvolvitur. Videbantur autem huiusmodi libri aliquam referre cœlorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ eam spiræ, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius universi axem tenet, & celestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumpleuntur. Verum de testimonio Esaiæ dictum sit; cuius cum tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla carum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Yates adiuuat.

274

QVĀ RATIONE NON NVL
li Astrologi multa vera pra-
dixerint.

C A P V T . V.

RESTAT, quod tandem ad exitum
 hæc disputatio finemque perduca-
 tur, ut causas aperiamus, cur per-
 multæ quorundam Astrologorum prædi-
 citiones veræ fuerunt, & cum rebus ipsis
 eventisque mirabiliter congruentes, hanc
 enim quæstionem, cum eius mentio supra
 incidisset quo melius, commodiori scili-
 et loco tractari posset, in extremam hanc
 disputationem reieccimus.

Licet igitur prædictiones Astrolo-
 rum plerūq; falsas esse verissimum sit, &
 à nobis supra satis explicatum; quoniam
 tamen & olim proditum est à multis, ho-
 dieq; admodum vulgare est, quinetiam à
 grauibus viris, quibus non credere diffici-
 le est, pro certo traditur, fuisse quosdam
 Astrologos quorum pleræq; omnes præ-
 dictiones veræ fuerunt, vñu ipso eventuē;
 comprehendentes, & vix vnum aut alterum
 de plurimis eorum prædictis secus cue-
 nir, quam illi prænunçiauerant: agę, nos
 ciām

etiam hoc cedere in animum inducimus, ne peruulgatae hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduersati videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionum, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænunciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanae intelligentiae sugiunt. Non longum faciam: equidem assueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerint, eam vel veritatem non ex veritate firmitateq; artis astromanticæ quam nullam esse satis superq; ostensum est, sed aliis ex causis proficiisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, brevibus explicabo.

33. *Quatuor causa, propter quas non nunquam predicta Astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu demonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

P R I M A C A U S A. Veritas istarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & societate quam iniuit Astrologus cum demoni, vel ex occulto tuis afflata

& id-

& instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum instigantur. Hoc tradit Augustinus extremo cap. 7. libro 5. de Canticate Dei: Non immerito, inquit, creditur, cum Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spiritum non bonorum, quorum cura est has falsas & noxias opiniones de Astralibus fatis, inferente humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. Quot modis Demon futura, aut ipse presentire, aut homini premonstrare soleat.

D M M O N autem suggesterit homini quod ab eo diuinetur, vel palam se oculis eius aspectabilem & conspicuum offerens, cumq; futura humanis verbis prædocens: vel formatus in æte vocibus præsignificantibus futura, citra villam corporis speciem & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet: vel dormienti per somnia aut vigilanti afficiendo & commouendo phantasti, singendoq; phantasmata idonea ad representandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædi-

O cendum

cedum id quod representant phantas-
mata. Scire autem potest dæmon futura
quæ prædocet hominem, reuelatione Dei
per bonos Angelos ei facta: nonnunquam
enim Deus vel agendum aliquid utitur da-
monum ministerio. Solet etiam dæmon
prænunciare homini futura quæ ipsius
postea facturus est: solet ob incomparabi-
lem sui motus celeritatem quæ in longi-
quis locis remotisque mundi regionibus
geruntur, ea ad homines qui longissime
absunt deferre. Potest itē dæmon ex clau-
destinis consiliis, verbis, scriptis, ex signis
quæ in corpore tam exterius quam inter-
rius apparent, occultas hominum cogita-
tiones & deliberationes tam præsentes
quam futuras solertissime coniectando,
cognitas habere. Idemque coniicit ex pre-
paratione causarum aliasrumq; rerum quæ
ad gerendum aliquid debent concurrere.
Denique, ob incredibilem subtilitatem &
soleritatem mentis, ob tantam tot millium
anisorum experientiam, propter perfe-
ctam rerum omnium naturalium absolu-
tamque scientiam, callidissimus atque sa-
gacissimus est ad præsentandum & pra-
nosendum futura.

August. Hoc ipsum quod hic docimus, quia
caueatè aperteque tradit Augustinus in
libro 2. de Genesi ad literam, cap. 17. libet

verba eius adscribere. De fatis, inquit, sy-
derum qualeslibet eorum argumentas, & quasi
de mathesi documentorum experimen-
ta, quae illi Apotelesmata vocant, omnino
à nostræ fidei sanitate respuamus. Talibus
enim disputationibus etiam orandi cap-
sas nobis auferre conantur, & impia per-
versitate mali factis quæ rectissime re-
prehenduntur, ingerunt, accusandum po-
tius Deum auctorem syderum, quam ho-
minum sceleris. Ideoque fatendum est,
quando ab ipsis vera dicuntur, instinctu
quodam occultissimo dici, quem nescien-
tes humanæ mentes patiuntur. Quod cura
ad decipiendos homines fit, spirituum se-
ductorum operatio est: quibus quædam
vera de temporalibus rebus nosse permit-
titur, partim quia subtilioris sensus acumi-
ne, partim quia corporibus subtilioribus
vigent, partim experientia callidiore pro-
pter magnam longitudinem vite partim à
sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipoten-
te Deo discunt etiam iussu eius sibi reue-
laantibus, qui merita humana occultissime
iustitiae sinceritate distribuit. Aliquando
autem iidem nefandi spiritus etiam quæ
ipsi facturi sunt, velut divinando prædi-
cant. Quapropter bono Christiano, siue
Mathematici, siue quilibet impiè diuinā-
tum, maximè deceptes vera cauendi sunt,

ne consortio dæmoniorum animam deceptam , pacto quedam societatis intentant. Haec tenus sunt Augustini verba.

36 Quot modis & quām grauiter peccent , qua Daemonum vel istorum Astrologorum opera vivuntur ad diuinandum .

CITERVM , grauissimo se obficiunt sceleret , qui cunque cupidi futura descendit consulunt dæmones , vel Astrologos dæmonum opera viventes ad diuinandum . Multis autem modis in eo ipso peccati potest : primò si quis consulat dæmonem de futuris , vel dæmonis discipulom Astrologum , ratus esse dæmoni futura omnia exploratè percepita . Hoc enim cum vnius Dei proprium sit nosse futura , si quis eandem cognitionem etiam dæmoni tribueret , in pietatis & idololatriæ crimen esset . Deinde , si criminis vertutum cum excommunicato ab Ecclesia communione & societatem habere , quantum crimmen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesiæ inimico & implacabili hominum hoste , pacto & societate coniunctum est & quem Deus ab omni societate fidelium ablegavit ad inferas & tartareas sedes .

2007

zternisque suppliciis mancipauit, eo & amico, & magistro atque doctore uti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate utitur in magnum certumq; periculum animam suam obiicit, utpote quam dæmon eiusmodi predictionum illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat enim gravissime, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem vel Astrologum consulere, ut eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37 Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitosos esse.

Istos autem veridicos, ut ferunt Astrologos dæmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primo, improbitas morum vitæque impunitas & sordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odiisse lucem, fugitatem conspectum congressumque hominum, ratò versati in publico, ferè in obscuro & abdito, proculque arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanè immerito

518 De DIVIN. ASTROLOGICA

actemore, hominum existimatio: Deniq; multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, ques Inquisitores vocant, vel viro vel coacti, habita scilicet quæstione ad mortisque cruciatibus, suam dæmoni societatem & familiaritatem confessi sunt verum de prima causa satis.

Aug. 3. **S A C V N D A C A V S A.** Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudètia dispositione quæ, vt in 4. & 7. lib. Confessionum, inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, vt nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorum meritis vel ex abysso iusti iudicii Dei oporteat audire.

38. De usu sortium apud Antiquos ad prænoscenda futura.

Huc referre etiam conuenit sortes antiquis vñstatas, quando videlicet versibus alicuius poëtæ sortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris, negotiis mirè congruentia: velut Alexander Seuero etiamnum adolescenti, nec imperium speranti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex libro Æneidos 6. exiē-

se, qui futurum illi imperium præsignificabant his verbis.

*Tu regere imperio populos Romane me-
mento:*

*Ha tibi erunt artes, pacisq; imponere
morem,*

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Nec mirum ita euenire. Deo vole-
te ideoque mentem mouente, linguam
moderante, & sortes aptè ad id quod præ-
significari vult miscente ac temperante:
qui non solùm ex ore Balaam atioli & fal- Num. 23,
si vatis, sed etiam ex ore afinè qua ille a- & 24.
riolus vehebatur, verissima futorum
edidit oracula.

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sci-
endi futura, laqueis demonum ir-
retiri, & variis ac perniciofis er-
roribus implicari.*

No n est hoc loco in præteritis reli-
quendū, quod valde sapienter & saluta-
riter monet Augustinus in lib. 2. de doctri- August.
na Christiana, cap. 22. & 23. ait enim per-
missu Dei non unquam vsu venire, ut de-
mones vel per ipsos etiam homines multa
vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi
diuinationum, etiam cum superstitione

O 4 atque

atque impietate nimium studiosi atq; ca-
riosi, noxia persuasione seducti, in maiora
& magis execranda flagitia, ita se derelin-
qui à Deo prometiti præcedentibus suis
peccatis, prolabantur. Sed præstat hic Au-
gustini verba subscribere. Hinc sit, inquit,
ut occulto quodam iudicio diuino cupidi
malarum rerum homines tradantur illu-
dendi & decipiendi, pro meritis volupta-
tum suarum illudentibus eos atque deci-
piētibus præuaricatoribus Angelis; qui-
bus ista pars mundi infima secūdum pul-
cherrimum ordinem rerum, diuinæ pro-
videntiæ lege subiecta est. Quibus illusio-
nibus & deceptionibus evenit, ut istis su-
perstitiosis & pernitosis diuinationū ge-
neribus, multa præterita & futura dicantur,
nec aliter accidant quam dicunt: mul-
taque obseruantibus secundum obserua-
tiones suas eveniunt. quibus implicati eu-
riores fiant & sese magis magisque in-
serant multiplicibus laqueis perniciossissi-
mi erroris. Hoc genus fornicationis ani-
mę salubriter diuina Scriptura non tacuit,
neque ab ea sic deterruit animam, vt pro-
pterea talia negaret esse sectandā, quia fal-
sa dicuntur à professoribus eorum. Sed ei-
us. Reg. 28. iam si dixerint vobis, inquit, & ita ene-
neris, ne credatis eis. Non enim quia ima-
go Samuels mortui Sauli regi vera præ-
nunciat

nunciauit, propterea talia factilegia quibus imago illa præsentata est minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua foemina verum testimonium perhibuit Apostolis Domini; id est Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius dæmonii correptione atque exclusione mandauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoria vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum ac dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudianda & fugienda Christiano. Sic Augustinus. His causas adiiciunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes usque competitas.

40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia & usu rerum humanarum, quam ex arte astrologica.

TERTIA CAVSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis astromanticæ quæ nulla est, quam singulari quadam sagacis ingenii soletia, & multiplici humanarum rerum peritia ususque, & exquisita eorum hominum quibus diuina-

tio sit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atque nouitia. Etenim quidam sunt qui perspectis quorundam hominum temperamentis & affectionibus corporum, studiis item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, deinde virtutibus aut vitiis, multa cœntra ea prouident, ipsisque magna assidue ratione & auctoritate prænunciant ac perunque diuinant. Ad hoc gentis diuinationum pertinet, si quis principem tyranice tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit hominemque frequentissimum in furtis & rapinis, suspedio peritum, religionis contemptorem, falsaque doctrinæ prosemnatorem contra veritatem fidei & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem,

Diminatio Annibalis ignis supplicio multatum iri. Hoc genre diuinationis usus est Adnaibal qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varrois. & C. Flamminij Romanorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriæ, Romanis insignem cladem valde fidenter & assueranter prædictit; eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum milibus interfectis, comprebauit.

41. *Nimiam credulitatem ac lenitatem consulentium Astrologos, interdum conducere ut eorum predicta vera cadant.*

Q V A R T A C A V S A. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem : multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhortescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis consulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissa, vel ingentem metum iniicere tristium & acerborum casuum calamitatisque ab illis prænuntiatione. Hi autem duo affectus animi, cùm potentissimi sint ad afficiendum & commouendum hominem, crebro efficiunt, ac certè multum proficiunt, ut humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensq; desiderium excitant atq; incitant homines ut ad bona ipsis promissa sedulo te comparēt, & omnibus suis opibus viribusque contendant : quo fit, ut ob eam rem plerunq; quod intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perveniant. Ex aduerso autem metus, pavor, horrorque prædictorum malorum atque

calamitatum, sapè faciunt homines cunctanter ac dubitanter aggredi negotia, timidè ac negligenter persequi, & quocunque obiecto impedimento turpiter & infelicitet deserere, eaq; ratione in pronunciata ipsius mala delabu. Luculenta eius rei exempla repetimus in Romano exercitu,

T. Linius. cui (ut scribit Liuius) cum anguria & auspicio secreto inspecta infaustum belli exitum minarentur auspicēs & duces nemici item in arma euntēm funesto nuncio cōsternarent, vestis in contrariam partem auspiciis omnia fausta & triumphalia portandi & à Diis promitti mentiti sunt, quo mendacio vtiliter decepti milites, alacriter præmium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore præmonstrabant, sceleriter vicerunt. Contra vero

Nicias dux classis Atheniensium, in-
cognita sibi lunæ defectione portendit
rius classis naufragium, si ea nocte portum
egredereatur, cum stulto metu occupatus
op pressusq; discessum differt; à Siracusaniis
cum tota classe captus est. Verum ne dis-
cepitatio hæc longius quam initio promi-
nitus, & quām fert instituti nostri rau-
prodicatur, hic finem disputandi de
diuinatione astrologica fa-

cilius.

Bayeux 17. 1766.

Graecæ & Latinæ

Digitized by Google

IN-

INDEX RE-
RVM PRAEcipVA.
RVM IN HOC LIBRO
CONTENTARVM.

A.

- A**rchimedis sphera, fol. 29
Archimedis scientia potentia 32
Actio Daemonum est duplex 48
Appollonij fabula leonis. 53
Astronomica Magia quid sit. 76
Aurum chimicum non potest vendi pro vero. 103
Argentum viuum non est materia omniū metallorum sicut nec sulphur. 106
Authoris sententia de auro alchimistico 116
Animalia generari possunt solo calore ignis 118
Auripigmentum est species veri auri. ibi.
Alchimia ars cur non videatur esse vera 119
Alchimia usus non est permittendus in re-publica 121
An aliquid primigenia materia hominis maneat per totam vitam. 212
Annibalis somnium de vastatione Italia 277
Alexandri Magni somnium 180
Animus noster cur sit habilior in somno ad

INDEX.

- percipiendas relationes diuinæ* 189
Argumenta S. Scriptura quibus Astrolo-
gica diuinatio refellitur 219
*D. Augustini notabilis oratio in reconcili-*atione cum Ecclesia cuiusdam Ma-**
thematici 227
Ani. aduersio in Petrum de Aliaco 230
Argumentatio valida contra Astrologos
233
Astrologorum predicationes si essent vera,
essent odiosa hominibus 265
Astrologorum predicationes cui generi ho-
minum arrideant 282
Astrologorum fundamenta 295
Aristotelis sententia tollunt è medio Astro-
mantiam 285
B. Ambrosius comparat predicationes astro-
logorum iela aranea 283
Astra non esse certa signa rerum futurarū
301
Annibalis diuinatio 322
Auctoris sententia quomodo facta sit à Ma-
gis Pharaonis virgarum in serpentes
mutatio 151.156
Annes retrofuentes 34

B.

- Boetij opera mira* 33
D. Basilij argumentatio contra Astrolo-
gos 244

INDEX.

C.

<i>Columba lignea volans</i>	32
<i>Caput aneum loquens</i>	33
<i>Color calestis & elementaris non differunt specie</i>	116
<i>Cham fuit idem qui Zoroastres</i>	144
<i>Cassiani opinio de origine Magia</i>	126
<i>Causa quinque cur dormientibus multa di- minutus reuelantur</i>	188
<i>Causa quatuor cur diuinis somnia sint ali- quando obscura.</i>	196
<i>Caietani sententia aduersus prædictiones astrologorum</i>	226
<i>Catonis dictum in Astrologos</i>	276

D.

<i>Damones cur simulent animas demortua- rum.</i>	95
<i>Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis</i>	157
<i>Demonum natura & munus secundum Platonem</i>	170
<i>Damones cur olim non doctis sed imperitis omnia dederint</i>	193
<i>Demonum astutia in dandis somniis</i>	195
<i>Deus varijs modis afficit homines per som- nia</i>	196. 204
<i>Decreta contra Astrologos iudiciorios</i>	217
<i>Dilemma aliquod contra Astrologos</i>	263

E.

<i>Epicurorum opinio de somnijs.</i>	103
--------------------------------------	-----

INDEX.

C.

D. Gregorius sex somniorum et noctium

174

Eiusdem memorabile fastigia de somniis

184

H.

Historia Iamie & Membris Magorum

Pharaonis

146

**Homeri commentum pro distinctione uer-
rorum somniorum**

168

Hebraorum antiquos fastigia de somniis

144

L.

Lamiarum ingenitus & libido

22

**Liberi arbitrii usus iniquitatis est perfectio
in somno**

204

M.

Magorum figmenta

17

Magorum opera omnia

21

Magi Persarum qualis

22

Magia naturalis

23

Magia naturalis triplex

25

Magi quomodo demonum illi imparent

26

Magia varie species

26

Magia uiris

27

Magia uerita distinis legibus

28

Magia ueritate auctoritas

29

Magie origo prima ad Diabolos

30

Miraculosa quid sit

31

Miraculorum verorūm et falsores

32

Miraculorum verorūm

33

INDEX.

- tia à falsis & simulatis* 69
Mortuos nulla vi magica posse resuscitare
23

N.

- Necromantia usus antiquus* 88
Necromantia confutatio 90
*Nicias ducis Atheniensium inscripsit exiti-
lis* 324

O.

- Opera quae possunt damones facere* 50
*Opiniones tres de serpentibus Magorū Pha-
raonis* 148.149.150
*Oenomaus confutator oraculorum Apol-
linis* 222
Origenis disputatio contra Astrologos
229

P.

- Porphyrii dubitationes nouem, quomodo
Magi damones inuocent* 43
Philonis sententia de origine Magia 122
*Porphyrius quid senserit de veritate som-
niorum* 178
Pythagoræ mos & consuetudo 174
*Petrus Aliacus plurimum peccauit contra
chronographiam.* 273
*Professores diuinandi futura, aliquando
fuisse electos è ciuitatibus* 281

R.

- Remora pisces* 25
Rifel-
Digitized by Google

INDEX.

- Refellitur ars Cabalistica tanquam ini-
nus* 78
Rationes quinq; pro Alchimisticis 112
*Relogio & disciplina Christi tenebrarum Ma-
gicarum artium è mundo discussis* 132
Ratio cognoscendi somnia duplex 183
Ratio quadam contra Astromantiam 223

S.

- Salomonis Magia naturalis* 34
Statua per se incidentes 51
Statua loquentes more humano 51
*Samuel an fuerit versus qui per Phytonif-
sam representatus est Sauli* 84
Smerdis Magus invasit regnum Persarum 99
*Sulphur non est materia metallorum me-
nium* 106
*Somnia omnia esse vera Stoicorum & Phy-
thagora opinio* 162
Sententia quadam vera de somnijs 165
Somniorum causa 164.176.179.182
Sententia varia de causis somniorum 169
Somnium Cyri. 170
*Synesis mira sed falsa de spiritu phan-
tasio tradit* 173

INDEX

Somniorum demonis duo genera

180

*Somnia quadam impijs hominibus data
sunt à Deo* 194

*Somniorum quatuor genera sine vizio pos-
sunt obseruari* 197

Somnium Salomonis cur illi fuerit datum
207

T.

*B. Thoma sententia de operibus Mago-
rum* 20

*B. Thoma argumentū contra Necromant-
iam* 90

Testimonia scripture de somnijs 227

B. Tertulliani sententia de Necromantia
166

V.

*Voces quomodo possint esse causa efficientes
rerum aliquarum* 38

Utilitates artis Chimica 108

*Vanitas maior eorum qui obseruant som-
nia, quam ostra* 200

Vibrationis sapientia est liber in somno
204

*Visa hominis est instabilitas , qui non se-
cundum*

INDEX

socratis ratione sed sensu vivit
263

X.

*Xenophanis & Epicuraeum opinio de se-
mniis* 163

Z.

Zoroastres Magie parens 123
Zodiacus apud Astrologos duplex 243

F I N I S.

